

CD-1393/1394 DIGITAL

Lorelei.

DIE LORELEY

OPERA IN TWO ACTS
BY

FREDRIK PACIUS

SOILE ISOKOSKI • RAIMO SIRKIÄ • CORNELIUS HAUPTMANN
DOMINANTE • LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA • OSMO VÄNSKÄ

PACIUS, Fredrik (1809-1891)

Die Loreley *(Finnish Music Information Centre)*

Oper in zwei Aufzügen/Opera in Two Acts. Libretto: Emanuel Geibel

DISC 1 (BIS-CD-1397)

Playing time: 70'51

ERSTER AUFZUG/ACT ONE

1	Ouvertüre/Overture	12'04
2	Erster Auftritt/Scene 1 (Otto, Leupold)	6'32
3	Zweiter Auftritt/Scene 2 (Otto, Lenore)	8'57
4	Dritter Auftritt/Scene 3 (Lenore, Frauenchor)	2'54
5	Vierter Auftritt/Scene 4 (Hubert, Männerchor)	4'07
6	Fünfter Auftritt/Scene 5 (Hubert, Reinald, Chor)	1'19
7	Sechster Auftritt/Scene 6 (Die Vorigen, Lenore)	4'43
8	Siebenter Auftritt/Scene 7 (Die Vorigen, Otto, Bertha)	16'47
9	Achter Auftritt/Scene 8 (Lenore, Frauenchor)	12'46

DISC 2 (BIS-CD-1398)

Playing time: 55'22

ZWEITER AUFZUG/ACT TWO

1	Vorspiel/Prelude	3'54
2	Erster Auftritt/Scene 1 (Chor)	3'01
3	Zweiter Auftritt/Scene 2 (Chor, Hubert, Reinald)	6'31

4	Dritter Auftritt/Scene 3 (Die Vorigen, Lenore)	3'32
5	Vierter Auftritt/Scene 4 (Die Vorigen, Otto)	4'44
6	Fünfter Auftritt/Scene 5 (Trauerherold, Chor, Hubert, Reinald, Otto)	4'56
7	Sechster Auftritt/Scene 6 (Otto, Erster Söldner, Chor)	5'56
8	Siebenter Auftritt/Scene 7 (Lenore, Otto)	14'25
9	Letzter Auftritt/Final Scene (Lenore, Reinald, Hubert, Chor)	7'43

Soile Isokoski, soprano (Lenore, Huberts Tochter)

Riikka Rantanen, mezzo-soprano (Bertha, Gräfin von Stahleck)

Raimo Sirkiä, tenor (Pfalzgraf Otto)

Topi Lehtipuu, tenor (Reinald)

Cornelius Hauptmann, bass (Hubert, Fährmann und Schenkenwirth)

Arttu Kataja, bass (Leupold, Seneschall des Pfalzgrafen)

Dominante Choir, chorus-master: **Seppo Murto**

Lahti Symphony Orchestra (*Sinfonia Lahti*) (leader: Jaakko Kuusisto)

conducted by **Osmo Vänskä**

Assistant conductor: Esa Heikkilä

The edition used for this recording was prepared and edited by Ulf Söderblom and Jaakko Kuusisto.

The story of Loreley, the dæmonic seductress, is by no means the 'fairy-tale from ancient times' claimed by Heinrich Heine's poem; in fact it goes back to Clemens Brentano's ballad *Zu Bacharach am Rheine* in the novel *Godwi oder das steinerne Bild der Mutter* from 1801/02. Documentary evidence of the name 'Lurlei', referring to the rock in the Rhine that is famous for its echo, dates back to the middle ages. Brentano, however, was the first to transfer the place name into a woman's name; in the process he skilfully worked with widely known mythological material and motifs and thereby captured the folk mood so exactly that Heine's later line of verse was almost inevitably taken at face value. Heine's poem *Loreley*, and its musical setting by Friedrich Silcher (1838) turned the story of the fairy Loreley into one of the most popular of all German 'folk sagas', even outside its native country.

Brentano's original Loreley figure was neither a witch nor a nymph, as she is often called in later poetry, but the daughter of a bourgeois family who lived by the Rhine – a young lady of captivating beauty. Although she dumbfounds every man she meets with her beauty, the only man whom she loves is unfaithful. Her unhappy love eventually drives her to her death – she casts herself into the Rhine from a rock; her song can still be heard there (and this explains the rock's unique echo). Only later did further reworkings of this story turn the desperate lover into a dangerous witch. The fascination of the Loreley story stems in particular from her magical singing, which mysteriously leads all men who hear it to their ruin. The surrounding landscape, however, also plays an important part: a rock high above the evening Rhine, illuminated by

moonlight; a barge glides past. It takes a combination of the singing and the landscape to create the allure that the 'Loreley myth' exudes.

In his first two stage works, *Kung Karls jakt* (*The Hunt of King Charles*, 1852) and *Prinsessan av Cypern* (*The Princess of Cyprus*, 1860), the Hamburg-born **Fredrik** (Friedrich) **Pacius** (1809-1891), a pupil of Spohr, had used Finnish material and Swedish-language Finnish texts. For his last dramatic work he chose a German libretto, Emanuel Geibel's *Loreley*, which had been written in 1844-47, originally for Felix Mendelssohn Bartholdy. Mendelssohn died, however, before he could complete his own opera, and Geibel's libretto was published in 1860/61 as an independent text.

Pacius presumably became acquainted with Geibel's text after its publication. He first mentions it in 1862, but it was probably not until the 1880s that he started to set it to music. Richard Faltin, Pacius's successor as music teacher at Helsinki University, stated in 1886 that whenever he visited Pacius, the latter was working on a composition and finally admitted that the work in question was an opera, *Loreley*. Faltin was convinced that this music could and should be performed. At first the composer's relatives had reservations; they saw Pacius's work on *Loreley* merely as a welcome diversion for an ailing and thus often dissatisfied, unfulfilled old man rather than as a work of art to be taken seriously. Finally, however, Faltin succeeded in persuading both Pacius and his family that the opera should be performed. In the newspaper *Finland*, in July 1886, Faltin announced a performance of *Loreley* under his own musical direction; the stage direction was to be undertaken by Kaarlo Bergbom, and Emma Engdahl was to sing the title rôle of Lenore

(Loreley). This very public announcement of the forthcoming event aimed to mobilize as much support as possible for the production – for which, as yet, the remaining soloists, the choir, the orchestra and even a suitable venue had yet to be found. Fal-tin wrote: ‘The performance of the opera will probably require participation from private individuals, and it is indeed to be hoped that all of those involved... will leave their individual concerns and petty worries to one side, so that the opera may be performed precisely as the composer wishes, and on the stage of Nya teatern [the New Theatre in Helsinki]’.

From the outset, the learning of and preparations for the performance caused considerable difficulties, as is vividly illustrated by letters from Pacius’s daughter, Maria Collan, to her own daughter. Rehearsals began in October 1886 but, a couple of months later, the chorus members went on strike, with the result that new singers had to be found and the learning process had to begin all over again. There were problems with the orchestra as well: the members of Robert Kajanus’s Orchestral Society (Helsingin orkesteriyhdistys) sent to the rehearsals were mostly students who could hardly play and who found it all a great joke. Against all expectations, the New Theatre was not available, and so the production had to be mounted in the much smaller Russian theatre, the Alexander Theatre, the stage of which was poorly suited to such a large-scale opera.

Despite all these vicissitudes, the eagerly awaited première of Pacius’s last opera took place on 28th April 1887. The first night was fully booked and could only be attended by an invited audience, as the theatre’s auditorium had a limited capacity and thus, once the reserved seats had been taken,

nothing more was available. The first performance of *Loreley* had been anticipated keenly, and numerous music lovers had travelled from far-away parts of the country just to attend it. The first night, however, was dogged by misfortune: Emma Engdahl, singing Lenore, was so hoarse that she could hardly sing at all in the second act. Admittedly the remaining soloists performed their rôles quite satisfactorily and the choir sang excellently, but of course nothing could compensate for the virtual absence of Lenore’s part. The mood in the theatre was correspondingly one of dejection, and in such circumstances the première of *Loreley* could not make the compelling impact that had been hoped for. In addition, Engdahl’s sickness meant that the following performances of the opera had to be postponed; the expectant public, who had not been able to attend the première owing to lack of space, thus had to be put off again, and it was feared that interest would wane. Before long, however, Maria Collan had happier news to report. The opera might have had everything to prove after its unfortunate first performance, but it could now take its leave in a blaze of glory. People almost scrambled to obtain tickets for the last three performances. Hundreds were unsuccessful. It would easily have been possible to perform *Loreley* three or four more times – there would have been no lack of audience. But even one additional performance was out of the question, as the orchestra was no longer available, and so the total remained at eight performances in April and May 1887.

In musical terms, as a through-composed work with effective tableaux, *Loreley* has less in common with the Wagnerian idea of music drama than with the Grand Opera form that was very popular and in

regular use throughout Europe all through the nineteenth century, a form that had its roots in the French *Grand opéra* of the early part of the century. Pacius does not work with leitmotifs; the recurring 'Loreley' theme, which clearly stands out on account of its clarity and simplicity, can be regarded as a reminder that is associated with a specific situation rather than with the figure of Lenore herself. This situation is the typical 'Loreley landscape' with the evening rock in the Rhine and the magical effect exerted by Lenore's singing.

Musically, the finale of Act I is illustrative: it is a typical Romantic storm scene, in which Pacius reused large parts of his lyrical drama *Prinsessan av Cypern*. The orchestra depicts the approach of the nocturnal storm coloristically: strong, dynamic accents, evocative figures, string *tremoli*, rising and falling semiquavers, *crescendi* and *decrescendi*, lightning motifs from the piccolo and *pizzicato* 'raindrops' are traditional elements of storm scenes, and Pacius makes full use of them. The choral writing, often used in crowd scenes, is characterized by folk-like style and memorable melodies.

In *Loreley*, Pacius showed that he could make full use of the musical means that were current at the time. He also knew how to exploit – skilfully and effectively – the possibilities offered by the libretto with its well-known and popular subject of the legendary figure of the Loreley, its great choral scenes and its depictions of spirits and storms.

In his final opera, Fredrik Pacius departed from the principle of the number opera, weaving the individual pieces into larger entities. It would be incorrect, however, to describe the work as a genuinely advanced music drama. As regards the characteristic features of the themes, too, Pacius remains

resolutely anchored in the Louis Spohr school – stylistically, therefore, located in the first half of the nineteenth century. Moreover, the fact that Pacius had reused music from a work premièred 27 years earlier, *Prinsessan av Cypern* (for instance in the finale of Act I and the prelude to Act II), without any of the contemporary critics even noticing, suggests that it basically follows the musical conventions of the first half of the century. This may be why it appealed to the tastes of Finnish audiences of the era. From the programmes of the Helsinki theatres we can see that Auber, Adam, Bellini, Donizetti, Meyerbeer and Weber were then popular opera composers; Wagner, on the other hand, was hardly played at all in nineteenth-century Finland.

An independent musical tradition had only just been established in Finland at the time when *Loreley* was written. In their quest to produce locally sourced works, composers had oriented themselves principally according to German stylistic models, and at that time it would be quite wrong to speak of a 'typically Finnish' musical style. *Loreley* is no exception to this rule. As for the libretto, it is entirely German, not only because of the language in which it is written but also on account of its subject matter; Pacius set it and had it performed in the original language. On the other hand, the *Loreley* theme had also attained immense international popularity, so it can virtually be regarded as common European cultural property (in the genre of opera alone there are at least 37 works, including French, Danish, Italian and English ones, based on this material).

Contemporary performance reviews and the descriptions provided by Maria Collan show that Pacius's last opera won widespread recognition in

the Finland of its time. With hindsight it was stated that the German libretto had not been welcomed with enthusiasm, that the libretto had weakened rather than strengthened Pacius's position in Finnish music. If we look at its immediate reception, however, there can be no question of *Loreley* having failed on account of its German libretto. The attraction of a Finnish opera première was not diminished by the German subject-matter; in fact, the opera was welcomed eagerly as a Finnish work – in part because people were proud that Pacius, the generally acknowledged and meritorious 'master' of the Finland of his time, had composed another great opera in his old age. This can be seen from the judgement of the newspaper *Lappeenranta Uutiset* of 10th May 1887: 'Of course, the text is German, but the music is our own, Finnish, like Pacius's other works. It is no matter that the composer is of German origin.'

After the Finnish performances of *Loreley*, Maria Collan and Richard Faltin made some efforts to bring about stage performances in Germany and in Vienna; in that city, in particular, things seemed promising for a while. In the end, however, no further performances of the opera in its entirety took place, either in Finland or internationally.

Synopsis

Act I

Lenore (Loreley), an innkeeper's daughter from Bacharach am Rhein, and Otto, son of the Count Palatine, are in love, although she knows nothing of his noble descent. Otto, who fell in love with Lenore when he heard her sing, is supposed to marry Countess Bertha, a fact that he fails to disclose to

his beloved when they meet the day before the wedding.

On the day of the wedding, Lenore is chosen by the local wine-growers to be the maid of honour whose task it is to greet the bride and groom. When Lenore sees Otto as the groom at the festivities, she loses her senses; when she has recovered, in desperation, she seeks refuge by the Rhine where, at night, she begs the spirits of the water for help. Under the condition that Lenore promises herself as the bride of 'Father Rhine', the spirits bestow upon her a beauty that men find dazzling, with which she can take her revenge upon Otto. Lenore enters into the pact.

Act II

Some months have passed. We learn that the wedding of Otto and Bertha ended in tumult, as all of the men present – especially Otto – were bewitched by the beauty of Lenore after her return from the Rhine. Otto is then excommunicated because of his unfaithfulness; meanwhile Lenore has retreated to a convent. There, however, she was gripped by such restlessness that she has now returned to her father. Here she learns of the death of the grief-stricken Bertha; Otto only learns of the death of his wife when the funeral procession passes by. Now he wishes to claim Lenore for himself; another dispute breaks out and Lenore flees to the Rhine, followed by Otto. After she has refused his request that she should accompany him, he casts himself in desperation into the depths and meets his end in the waters of the Rhine.

Revenge having been exacted, the spirits of the Rhine now demand that Lenore keeps her promise: she becomes the bride of the Rhine; Lenore be-

comes Loreley. This makes her a part of the spirit realm, from which she can no longer be brought back to the world of mortals.

© *Silja Geisler 2003*

Soile Isokoski, soprano, is a regular guest on the world's most renowned stages. She graduated from the Sibelius Academy in Helsinki and made her concert début there in 1986. In 1987 she won second prize in the BBC Singer of the World Competition and subsequently first prize in the Elly Ameling and Tokyo International Singing Competitions. After her opera début (as Mimi in *La Bohème*) at the Finnish National Opera, she went on to win over audiences and critics in the opera houses of Vienna, Berlin, Munich, Hamburg, London, Milan and Paris, and also at the festivals in Salzburg, Savonlinna, Edinburgh and Orange. In 2002 she celebrated her successful début at the Metropolitan Opera in New York. Soile Isokoski has a wide-ranging concert repertoire and regularly gives recitals all over the world, including London (Wigmore Hall), Paris, Amsterdam, Berlin (Philharmonie), Vienna (Musikverein), Rome, Moscow and Tokyo. She continues to work with eminent conductors including Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Daniel Barenboim, Bernard Haitink and Riccardo Muti.

Riikka Rantanen, mezzo soprano, is currently a member of the Finnish National Opera in Helsinki. She studied at the Sibelius Academy in Helsinki, where she completed her diploma in 1987. As early as 1984, she appeared at the Finnish National Opera, and she has also performed at the Savon-

linna Opera Festival. An active concert performer, Riikka Rantanen has given numerous recitals in Finland and internationally, and has sung with a number of Finnish orchestras. Her repertoire ranges from sacred music through baroque works up to contemporary compositions, such as György Ligeti's *Aventures* and *Nouvelles Aventures* (under the baton of Esa-Pekka Salonen) and Peter Maxwell Davies' *The Medium*.

The Finnish tenor **Raimo Sirkiä**'s powerful, warm-timbred voice lends itself equally well to Wagner's *Tannhäuser* as to Verdi's *Otello*. He studied at the Sibelius Academy in Helsinki and in 1981 won the Timo Mustakallio Competition. During his first permanent opera house engagement at Kiel in Germany (1983-85), Raimo Sirkiä concentrated mainly on lyric tenor rôles, but soon widened his repertoire to include Italian *spinto* tenor rôles. From 1985 until 1991 Raimo Sirkiä was engaged at the Dortmund City Opera, where he sang all the major Italian rôles – which he has since performed all over Europe. There he also sang his first Wagner rôles: in recent years, Raimo Sirkiä has established himself as a prominent Wagner tenor. Since 1990 he has been a full-time member of the Finnish National Opera and since the 1991-92 season also of the Deutsche Oper am Rhein. He is a regular guest at the Royal Opera in Stockholm and at the Savonlinna Opera Festival, where he was Artist of the Year in 1996. He has appeared at the Deutsche Oper in Berlin, the Staatsoper in Hamburg and in Stuttgart, the Semper Opera Dresden, the Royal Operas in Copenhagen and Oslo, the Teatro Reggion del Torino, the Teatro Malibran in Venice and the Wagner Festival in Bayreuth.

The Finnish tenor **Topi Lehtipuu** first studied the piano and violin. He pursued his musical education at the Sibelius Academy in Helsinki, where he studied singing and chorus direction. During this period he took lessons from the tenors Peter Lindroos and Howard Crook. Topi Lehtipuu is an extraordinarily eclectic musician with an astonishing variety of talents, ranging from musical arrangements for TV broadcasts or the musical direction of cartoons to contemporary compositions. On stage, Topi Lehtipuu's rôles have included Tamino at the Théâtre des Champs-Élysées, Tom Rakewell (*The Rake's Progress*) at Opéra de Lausanne and Albert Herring with the Vantaa Opera in Helsinki. His concert repertoire includes baroque oratorios and cantatas as well as modern works by composers such as Rautavaara, Schoenberg and Pärt.

Cornelius Hauptmann, bass, was born in Stuttgart, where he studied at the college of music. In 1982 he received his soloist's diploma as a student of Jakob Stämpfli at the Bern Conservatory. Masterclasses under Dietrich Fischer-Dieskau, Hans Hotter, Eric Tappy and Elisabeth Schwarzkopf contributed to his artistic development and led to numerous awards and acknowledgements at international competitions. In 1982 Cornelius Hauptmann made his début at the State Theatre in Stuttgart; he was also a permanent ensemble member of the opera houses in Heidelberg and Karlsruhe until 1989. In recent years he has performed, with a special emphasis on the music of Mozart, in Amsterdam, Lyon, Paris, Orléans, Berlin, Dortmund, Frankfurt, Leipzig, Madrid and Zürich, under such conductors as Zubin Mehta, John Eliot Gardiner, Sigiswald Kuijken, Christopher Hogwood and Nikolaus Harnon-

court. Cornelius Hauptmann regularly gives Lieder concerts in Germany and abroad.

Arttu Kataja, bass-baritone, has in a short time established himself as one of the most sought after young singers in his native Finland. He entered the vocal faculty of the Sibelius Academy in 1998 and is currently continuing his studies under Irina Gavrilovici in Vienna and Helsinki. Arttu Kataja has appeared as a soloist with the leading Finnish orchestras and has given frequent recitals, both in Finland and in the USA. He has won critical acclaim with his performances of baroque music together with the Battalia Ensemble in Finland and with the Harp Consort at La Scala, Milan. The operatic stages of Estonia and Finland have already witnessed Arttu Kataja's great dramatic potential in the rôles of Seneca, Malatesta and Leporello. His Finnish National Opera début was as Don Alvaro in Dario Fo's sensational production of *Il Viaggio a Reims*.

Dominante is a mixed choir that was established in 1975 and draws the majority of its members from the Helsinki University of Technology. The choir has gained an international reputation as a dynamic group of young singers that is renowned for its boldness and versatility. Since 1981 the choir's artistic director has been Seppo Murto. Dominante has performed major works with such orchestras as the Finnish Radio Symphony Orchestra, Tapiola Sinfonietta, Helsinki Philharmonic Orchestra and Lahti Symphony Orchestra, and has collaborated with the Finnish National Opera and Helsinki City Theatre. Concert tours have taken Dominante all over the world.

The **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) was municipalized in 1949 to maintain the orchestral tradition that had existed in Lahti since 1910. Under the direction of its conductor Osmo Vänskä the orchestra has in recent years developed into one of the most notable in the Nordic countries. The Lahti Symphony Orchestra gives most of its concerts in the wooden Sibelius Hall designed by architects Kimmo Lintula and Hannu Tikka, with acoustics designed by the internationally acclaimed Artec Consultants Inc. from New York. Among the achievements of the Lahti Symphony Orchestra have been *Gramophone* Awards (1991 and 1996), the Grand Prix du Disque from the Académie Charles Cros (1993) and the Cannes Classical Award (1997 and 2002) for its recordings of works by Sibelius; it has also received awards for a number of its other recordings. The orchestra has recorded the complete orchestral music of Joonas Kokkonen. Since 1992 the orchestra has also performed and recorded the music of its composer-in-residence, Kalevi Aho, and other Finnish composers. The Lahti Symphony Orchestra appears regularly in Helsinki and has performed at numerous music festivals. The orchestra has also performed in Germany, Russia, France, Sweden, Spain, Britain, Japan and the United States.

Osmo Vänskä (b. 1953) began his professional musical career as a respected clarinetist, occupying the co-principal's chair in the Helsinki Philharmonic Orchestra for several years. After studying conducting at the Sibelius Academy in Helsinki, he won first prize in the 1982 Besançon International Young Conductor's Competition. His conducting career has featured substantial commitments to

such orchestras as the Tapiola Sinfonietta, Iceland Symphony Orchestra and BBC Scottish Symphony Orchestra. Currently he is music director of the Lahti Symphony Orchestra in Finland and, with effect from 2003, he is musical director of the Minnesota Orchestra.

He is increasingly in demand internationally to conduct orchestral and operatic programmes, and his repertoire is exceptionally large – ranging from Mozart and Haydn through the Romantics (including Nordic composers such as Sibelius, Grieg and Nielsen) to a broad span of contemporary music; his concert programmes regularly include world première performances. His numerous recordings for BIS continue to attract the highest acclaim. In December 2000 the President of Finland awarded Osmo Vänskä the Pro Finlandia medal in recognition of his achievements with the Lahti Symphony Orchestra, and in May 2002 he was given the Royal Philharmonic Society Music Award in London in recognition of his work with the music of Sibelius and Nielsen.

Kertomus demonisesta Lorelei -viettelijättärestä ei ole suinkaan ”Kertomus menneiltä ajoilta”, kuten Heinrich Heinen runossa mainitaan, vaan se takautuu Clemens Brentanon romaaniin *Godwi oder das steinerne Bild der Mutter* (*Godwi eli äidin kivinen kuva*), ja siinä esiintyvään balladiin *Zu Bacharach am Rheine*. Romaani valmistui 1801. Nimi ”Lurlei”, joka kuvaa Reinin oikealla rannalla, St. Goarin ja Oberweselin välillä olevaa äkkijyrkkää, kaiustaan kuuluisaa kal-liota, on esiintynyt jo keskiajalta saakka. Mutta vasta Brentano teki paikankuvauksesta nimen lumoojattarelle. Heinrich Heinen *Loreley* -runoelman ja Friedrich Silcherin siitä 1838 tekemän sävellyksen kautta tuli Lorelei -haltijattaren tarinasta eräs ylipäätään kaikkein rakastetuimmista saksalaisista ”kansansaduista”, ja samoin kävi myös muissakin maissa.

Brentanon alkuperäinen Lorelei -hahmo ei ollut sen kummemmin noita kuin vedenhaltijakaan, kuten häntä myöhemmissä runoelmissa kutsuttiin, vaan erään reiniläisen porvarin tytär, toki lumoavan kaunis. Vaikka hänen kauneutensa saakin kaikki miehet järeiltään, osoittautuu ainoa hänen rakastamansa mies uskottomaksi. Neidon onneton rakkaus ajaa hänet lopulta kuolemaan – hän heittäytyy erältä kallionkielekkeeltä Reinin, ja siellä kaikuu edelleen hänen laulunsaa. (Kallion ainutlaatuinen kaiku saa selityksensä tällä tavoin). Vasta jälkeinpäin, kun aihetta muokattiin edelleen, epätoivoisesti rakastava neito muuttui vaaralliseksi noidaksi. Lorelein kiehtoisuus johtuu ennenkaikkea hänen lumoavasta laulustaan, joka salaperäisellä tavalla johtaa perikatoon kaikki miehet, jotka kuulevat häntä. Mutta neitoa ympäröivä maisema on niinikään tärkeässä osassa: kallio kohoaa yli iltatunnelmaisen Reinin, jota kuu-

tamo valaisee... vene lipuu ohi. Vain molemmat yhdessä, laulu ja maisema saavat aikaan sen veto-voiman, joka on lähtöisin ”Lorelei -myytistä.”

Kahdessa ensimmäisessä näytännösteoksessaan, *Kaarle-kuninkaan metsästys* (1852) ja *Kypron prinssessa* (1859) oli hampurilaisyntyinen **Fredrik Pacius** (1809-1891) käyttänyt suomalaisia aiheita ja suomenruotsalaisia tekstejä. Viimeistä dramaattista työtään varten Pacius valitsi saksalaisen libretton, Emanuel Geibelin *Die Loreleyn*, joka oli valmistunut vv. 1844-1847 alun perin Felix Mendelssohnille kirjoitettuna. Mendelssohn kuitenkin kuoli ennen kuin ehti säveltää oopperan loppuun. Geibelin libretto ilmestyi 1860/61 itsenäisenä kirjallisenä tuotteenä.

Pacius tutustui todennäköisesti Geibelin tekstiin sen julkaisemisen jälkeen. Pacius mainitsee tästä ensi kerran 1862, mutta itse sävellystyön hän aloitti todennäköisesti vasta 1880-luvulla. Richard Faltin, joka seurasi Paciusta musiikinopettajana Helsingin yliopistossa kertoi 1886, että joka kerran hänen käydessään Paciuksen luona tämä työskenteli erään sävellyksensä parissa ja paljasti viimein, että hänellä oli työn alla ooppera, *Loreley*. Faltin oli varma, että tämä musiikki voitaisiin ja että se pitäisi esittää. Säveltäjän perhe puolestaan suhtautui asiaan lähinnä epäilevästi. Heidän mielestään Paciuksen paneutuminen sävellystyöhönsä oli ainoastaan tervetullutta ajankulua sairaalloiselle ja siitä johtuen usein tyytymättömälle ja pitkästyneelle vanhalle miehelle, eikä olisi mikään vakavasti otettava työ. Lopulta Faltinin kuitenkin onnistui saada yhtä hyvin Pacius itse kuin hänen perheensäkin vakuuttuneiksi siitä, että ooppera tultaisiin esittämään.

Heinäkuussa 1886 Richard Faltin ilmoitti *Finland* -päivälehdessä *Loreley* -esityksistä, jotka hän

tulisi johtamaan. Kaarlo Berghom puolestaan vastaisi näyttämölleasetuksesta, ja Emma Engdahl ottaisi esittämään Lenoren pääosan. Tapahtuman huomiota herättävällä julkituonnilla oli tarkoitus saada liikkeelle mahdollisimman suuret tukijoukot esityksiä silmälläpitäen, sillä tässä vaiheessa ei ollut vielä tietoakaan kuorosta, ei soolo-osien miehityksestä Lenorea lukuun ottamatta, ei orkesterista yhtä vähän kuin asianmukaisista esitystiloustakaan. Faltin kirjoittaa: "Luultavasti oopperan esittäminen tulee edellyttämään myötävaikutusta yksityisiltä tahoilta, ja lieneekin oikeutettua toivoo kaikelta asianosaisilta [...], että annettaisiin kaikkinaisten pikkumaisten ja yksityisten eduntavoittelujen unohtua, niin että ooppera voitaisiin kaikin puolin esittää säveltäjän haluamalla tavalla Nya Teaternin näyttämöllä.

Vaikkeudet uuden oopperan harjoittamisessa ja sen kuntoon saamisessa olivat alun alkaen melkoiset, kuten Paciuksen tyttären Maria Collanin kirje tyttärelleen antaa ymmärtää: "Lokakuussa 1886 alkoivat harjoitukset. Pari kuukautta myöhemmin menivät kuorolaiset lakkoon, joten oli etsittävä uusia avustajia, joiden oli opeteltava kaikki uudelleen. Ongelmia ilmeni myös orkesterin kanssa, sillä Robert Kajanuksen johtaman Helsingin orkesteriyhdistyksen jäsenet, jotka lähetettiin harjoituksiin, olivat pääosin koululaisia, jotka eivät juuri soittaa osanneet ja jotka tekivät pilaa kaikesta."

Vastoin odotuksia ei Nya Teatern ollutkaan käytettävissä, joten esitys jouduttiin siirtämään huomattavasti pienempään venäläiseen varuskuntateatteriin, Aleksanterin teatteriin, jonka ahdas näyttämö tuskin oli omiaan näinkin suuruusuntaiselle oopperalle.

Kaikista vastoinkäymisistä huolimatta saatiin Paciuksen viimeisen oopperan suurella mielenkiinnolla odotettu ensi-ilta aikaan 28. huhtikuuta 1887.

Ensi-ilta oli täysin loppuunmyyty, ja mukaan pääsivät yksinoikeutettuna ainoastaan kutsuvieraat, ja koska teatteri oli tiloiltaan pieni, paikkoja vain 450, ei kutsuvierasvarauksien johdosta jäänyt enää ainutakaan vapaata paikkaa. Loreleyn kantaesitystä oli odotettu hyvin jännittyneinä, ja myös kauempaa maaseudulta oli suuri joukko musiikinystäviä saapunut nimenomaan tätä tilaisuutta varten.

Ensimmäinen esitys sujui kuitenkin epäonnen merkeissä. Emma Engdahl oli niin käheä Lenoren osassa, ettei hän pystynyt juuri lainkaan laulamaan toisessa näytöksessä. Muut solistit suoriutuivat osistaan yleiseiksi tyydytykseksi, kuoro lauloi erinomaisesti, mutta luonnollisesti ei voitu mitään sille, että Lenoren osa käytännöllisesti katsoen putosi pois. Tunnelma katsomossa oli sen mukaisesti painostava, eikä Loreleyn kantaesitys näissä olosuhteissa voinut merkitä toivottua läpimurtoa. Kun tämän lisäksi oopperan tulevia esityksiä oli lykättävä Emma Engdahlin sairauden takia, jouduttiin toisaalla ylläpitämään toivoo siinä osassa yleisöä, joka ei ollut paikkapulan vuoksi päässyt ensiesitykseen. Alettiin jo pelätä, että mielenkiinto koko oopperaa kohtaan alkaisi hiipua.

Pian tämän jälkeen tiesi Maria Collan kuitenkin ilmoittaa suotuisasta käänteestä. Vaikka *Loreley* olikin ollut pakko harjoittaa juurta jaksain uudelleen epäonnisen ensi-illan jälkeen, voitaisiin sen jäähyväiset kuitenkin toteuttaa "loistokkaasti." Kolmeen viimeiseen esitykseen yleisö sananmukaisesti tappeli pääsylipuista, eivätkä sadat halukkaat saaneet niitä lainkaan. *Loreley* olisi aivan hyvin voitu esittää edelleen kolme tai neljä kertaa, sillä yleisöä ei olisi puuttunut. Tähän ei kuitenkaan ollut mahdollisuuksia, sillä orkesteri ei ollut enää käytettävissä, ja niin kertyi esityksiä kaikkiaan kahdeksan

huhti- ja toukokuussa 1887.

Fredrik Pacius on luopunut viimeisessä oopperassaan numero-oopperan periaatteesta ja nivonut yksittäiset kappaleet suuremmiksi kokonaisuuksiksi, mutta mistään todella edistyksellisestä musiikkidraamasta ei kuitenkaan voida puhua. Pacius pysyy tässäkin, mitä teemojen luonteeseen tulee, sidoksissa Louis Spohrin koulukunnan kanssa – jäädään siis tyylillisesti 1800 -luvun alkupuolen mukaiselle pohjalle. Myös se toiseikka, että Pacius käytti 27 vuotta aikaisemmin kantaesitettyä *Kypron prinsessaa* hyväkseen (esim. I näytöksen finaali ja II näytöksen alkusoihto) ilman että ainoakaan ajan kriitikoista olisi heristänyt korviaan, puhuu sen puolesta, että *Loreley* kokonaisuutena ottaen noudattaa valtaosiltaan 1800 -luvun ensimmäisen puoliskon musiikillista perinnettä. Mutta kenties juuri tämän takia se saattoikin olla tuonaikaisen suomalaisleisön maun mukainen: rakastettuja säveltäjiä helsinkiläisten teattereiden näytäntösuunnitelmissa ja vieraillevien seurueiden ohjelmistoissa olivat, kuten voidaan nähdä, Auber, Adam, Bellini, Donizetti, Meyerbeer ja Weber. Wagneria sitävastoin ei Suomessa juuri esitetty 1800 -luvulla. *Loreleyn* syntymäaikana oli Suomeen vasta hiljattain vakiintunut oma musiikkiperinne. Samalla painostettiin kotimaisten sävellysten hankkimiseen, joskin nämä tyyliinsä puolesta suuntautuivat lähinnä Saksaan, eikä ”aidosti suomalaisesta” sävelkielestä ollut tuolloin vielä puhuttakaan. Tässä suhteessa *Loreley* ei muodosta mitään poikkeusta. Mitä librettoon tulee, niin se ei ole täysin saksalainen ainoastaan kiellensä vaan koko aiheensa puolesta. Pacius sävelsi sen alkuperäiskielelle, jolla se myös esitettiin. Toisaalta *Loreley* -aihe on tullut erittäin suosituksi myös kansainvälisesti ottaen niin että sitä voidaan pitää yleis-

eurooppalaisena kulttuuriomaisuutena. (Yksinomaan oopperan alueella se on synnyttänyt ainakin 37 teosta; niiden joukossa myös ranskalaisia, tanskalaisia, italialaisia ja englantilaisia, jotka pohjautuvat tähän aineistoon).

Aikalaiden arvostelut ja Maria Collanin kuvaukset osoittavat, että Paciuksen viimeinen ooppera sai omana aikanaan paljon tunnustusta Suomessa. Jälkeenpäin oli puhetta siitä, että saksalainen libretto ei innostanut, se kun oli omiaan pikemminkin heikentämään kuin vahvistamaan Paciuksen asemaa suomalaisessa musiikkielämässä. Kun yhtäkaikki tarkastellaan *Loreleyn* aikanaan saamaa vastaanottoa, ei voi olla puhuttakaan siitä, että ooppera olisi mitenkään epäonnistunut saksalaisen librettonsa johdosta.

Saksalainen libretto ei lainkaan heikentänyt kotimaisen oopperaensin-illan vetovoimaa: itse asiassa oopperaan suhtauduttiin mielellään kuin suomalaisen teoksen myös sen vuoksi, että oltiin ylpeitä siitä kun Pacius, joka senaikaisessa Suomessa oli korkeasti arvostettu ”mestari”, oli vielä vanhuudessaan säveltänyt suuren oopperan, kuten saatiin lukea *Lappeenrannan Uutisten* arvostelusta 10. 5. 1887: ”Totta kylläkin, teksti on saksalainen, mutta sävel on Suomemme, niinkuin Pacius’ en tuotteet. Se ei haita mitään, että sävelniekka on saksalaista sukuperää.”

Maria Collan ja Richard Faltin ryhtyivät suomalaisten *Loreley* -esitysten jälkeen melkoisiin ponnisteluihin saadakseen oopperan esitetyksi saksalaisilla näyttämöillä. Tilanne etenkin Wienissä vaikutti jonkin aikaa aika lupaavalta, mutta esityksiä ei kuitenkaan saatu enää aikaan sen kummemmin Suomessa kuin muuallakaan.

Musiikillisesti ajatellen *Loreley* ei juuri noudata Wagnerin käsitystä musiikkidraamasta vaan pitäytyy pikemminkin Euroopassa koko 1800 -luvun ja

etenkin sen alkupuolella vallassa olleeseen ranskalaisyyppiseen grand opéraan. Johtoaihetekniikkaa Pacius ei käyttä, ja useaan otteeseen palaava, selkeän yksinkertaisena esiintyvä *Loreley* -aihe on pikemminkin eräänlainen temaattinen muistuma, jolla on yhteytensä määrättyyn tilanteeseen, mutta ei Lenore -hahmoon sinänsä. Tällainen tilanne on tyypillinen "Loreley-maisema" iltatunnelmaisine Reinin kallioineen ja laulunsa kautta maagisesti vaikuttavaan Lenoreen.

Musiikilliselta rakenteeltaan kuvaava on ensimmäisen näytöksen finaali, tyypillisesti romanttinen rajuilmakohtausta, jossa Pacius hyödyntää uudelleen laajoja jaksoja *Kypron prinsessasta*. Orkesteri kuvailee lähestyvää yöllistä rajuilmaa värikkäästi: vahvat dynaamiset aksentit, sävelin maalatut hahmot, jousitremolot, ylös- ja alaspäin viuhuvat kuudestoistaosakuviot, kromaattiset asteikot, crescendo, diminuendot, piccolohuilun salama-aiheet ja sadepi-saroiden pizzicatot – kaikki nämä ovat perinteisiä tehokeinoja rajuilmakohtauksissa, ja Pacius käyttää näitä aineksia hyvin anteliaasti. Usein joukkokokhtaussissa esiintyvän kuoron musiikissa kiinnittää huomiota kansanlaulunomainen sävellystapa ja mieleenpainuvat melodiat. Pacius osasi liittää musiikkiinsa omalle ajalleen ominaisia sävellysteknisiä tehokeinoja. Niinikään kykeni hän taidokkaasti ja vakuuttavasti käyttämään hyväkseen niin suurissa kuorokohtauksissa kuin henkimaailma- ja rajuilmatuokioissakin niitä mahdollisuuksia, joita tunnettu ja rakastettu libretto tarjosi Loreleyn myyttiseksi tehdyille hahmolle.

Juoniseloste

1. näytös

Lenore (Loreley), majatalonisännän tytär Bacharachista, Reinin varrelta ja palatsikreivi Otto ovat rakastavainen pari, mutta Lenore ei tiedä mitään Oton aatelisista sukujuurista. Otto, joka rakastui Lenoreen kuultuaan tämän laulavan on solmimassa avioliiton kreivitär Berthan kanssa, mutta vaikenee kylläkin tästä kohdatessaan rakastettunsa häitä edeltävänä päivänä.

Häpäivänä viinitarhurit valitsevat Lenoren kunnianeidon tehtävään esittämään tervehdyksen morsiusparille. Kun Lenore näkee juhlissa, että Otto onkin sulhanen, menettää hän tajuntansa ja toinnuttuaan etsii epätoivoisena pakopaikkaa Reiniltä, missä hän rukoilee avukseen veden ja yön henkiä. Sillä ehdolla, että Lenore lupautuisi morsiameksi "Isä Reinille", suovat henget Lenorelle miehetskaisevaa kauneutta, niin että hän voi kostaa Otolle. Lenore solmii sopimuksen.

2. näytös

Tällävälin on kulunut muutama kuukausi; saadaan kuulla, että Berthan ja Oton häät ovat päättyneet sekasortoon – näin oli käynyt kun Reiniltä takaisin palannut Lenore oli lumonnut kaikki miehet, Otto etunensä. Otto oli sen jälkeen julistettu kirkonkiroukseen uskottomuutensa johdosta, ja tänä aikana Lenore vetäytyi takaisin luostariin. Luostarissa hän kuitenkin joutui niin suuren levottomuuden valtaan, että hän pystyi palaamaan ainoastaan isänsä luo. Siellä Lenore saa kuulla murheenmurtaman Berthan kuolemasta; Otto niinikään tulee tietoiseksi puolisonsa kuolemasta vasta nähdessään ohikulkevan surusaattueen. Otto haluaa nyt saada Lenoren itsel-

leen, ja jälleen syntyy kahakka, jonka aikana Lenore pakenee takaisin Reinille, jonne Otto seuraa häntä. Kun Lenore torjuu Oton pyynnön tulla hänen mukaansa, syöksyy Otto epätoivoisena syvyyksiin ja menehtyy Reinin aaltoihin.

Toteutuneen koston myötä vaativat nyt Reinin henget Lenorea lunastamaan lupauksensa: hänestä on tuleva Reinin morsian, Lenoresta tulee Loreley. Sen kautta hän kuuluu henkien valtakuntaan, eikä kukaan pysty enää noutamaan häntä takaisin ihmisen maailmaan.

© *Silja Geisler 2003*

Sopraano **Soile Isokoski** on tällä hetkellä yksi kysytyimpiä sopraanojamme maailman ooppera- ja konserttilavoilla. Isokoski valmistui Sibelius-Akatemiasta ja piti ensikonserttinsa vuonna 1986. Voitetaan Lappeenrannan laulukilpailut 1987 hän tuli toiseksi BBC:n Singer of the World -kilpailussa. Sitten hän on voittanut Elly Ameling -kilpailun sekä Tokion kansainvälisen laulukilpailun. Isokoski teki oopperadebyyttinsä *La Bohème*n Mimín roolissa Suomen Kansallisoopperassa. Viime vuosina hän on esiintynyt Milanon La Scalassa, Hampurin, Berliinin, Münchenin ja Wienin oopperoissa, Pariisin Bastiljissa ja Lontoon Covent Gardenissa. Hän vierailee säännöllisesti Salzburgin musiikki-juhliilla ja Savonlinnan oopperajuhlilla. Isokosken rooleja ovat mm. *Figaron häiden* Kreivitär, *Taika-huilun* Pamina, *Don Giovannin* Donna Elvira, *Così fan tutten* Fiordiligi jne. Isokoskella on laaja konserttiohjelmisto ja hän esiintyy säännöllisesti yhdessä pianisti Marita Viitasalon kanssa. He ovat konsertoineet mm. Lontoossa, Pariisissa, Amsterdamissa, Münchenissä, Wienissä, Roomassa, Ateenassa,

Moskovassa, Pietarissa ja Tokiossa. Soile Isokoski on työskennellyt monien tunnettujen kapellimestarien kanssa, heistä mainittakoon Okko Kamu, Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, Neeme Järvi, John Elliot Gardiner, Sir Colin Davis, Zubin Mehta, Daniel Barenboim, Bernard Haitink, Riccardo Muti sekä Claudio Abbado.

Riikka Rantanen suoritti lauludiplomin Sibelius-Akatemiassa 1987 ja piti ensikonserttinsa 1988. Vuodesta 1984 hän on vierailut säännöllisesti Suomen Kansallisoopperassa jossa hänen roolejaan ovat mm. *Così fan tutten* Dorabella, *Figaron häiden* Cherubino, *Hannun ja Kertun* Hannu, *Carmenin* Mercedes ja *Taika-huilun* Toinen nainen. Keväällä 2001 Riikka Rantanen lauloi pääroolin Kalevi Ahon oopperan *Ennen kuin me kaikki olemme hukuneet* kantaesityksessä sekä *La Cenerentolan* nimiroolin keväällä 2002. Savonlinnan Oopperajuhlilla Rantanen on esiintynyt *Taika-huilussa* ja Rautavaaran *Aleksis Kivi* -oopperassa Charlotte Lönnqvistin osassa. Hän on laulanut oopperaproduktioissa eri puolilla Suomea, rooleinaan mm. *Sevillan parturin* Rosina, *La Cenerentola*, *Jevgeni Oeginin* Olga ja Gluckin *Orfeus*. Riikka Rantanen ohjelmistoon kuuluu myös barokki- ja nykymusiikkia, joista jälkimmäistä edustaa mm. Ligetin *Aventures* ja *Nouvelles Aventures* Helsinki Biennalessa 1991. Syksyllä 1998 Rantanen esitti Ateneum-salissa Maxwell Daviesin *The Medium* -monodraaman mezzosopraanolle. Riikka Rantanen on esiintynyt useiden kotimaisten orkestereiden solistina sekä pitänyt liedkonsertteja Suomen lisäksi myös Hollannissa, Norjassa, Saksassa ja Venäjällä. Rantanen on yksi Taite-ryhmän perustajajäsenistä.

Raimo Sirkkiä on opiskellut laulua Sibelius-Akatemiassa sekä täydentänyt opintojaan mm. Lontoossa ja Roomassa. Vuonna 1981 Sirkkiä voitti Timo Mustakallio -kilpailun ja vuodesta 1982 hän on vierailut Savonlinnan Oopperajuhlilla. Tänä päivänä hänet luetaan Suomen huipputenoreihin, samalla hän esiintyy jatkuvasti Euroopan tärkeimmillä oopperanäyttämöillä. Raimo Sirkkiä on toiminut useita vuosia vakinaisella kiinnityksellä saksalaisilla oopperanäyttämöillä: Kielin oopperassa 1983-85 ja Dortmundin oopperassa 1985-91. Hän on myös vierailut Tukholman kuninkaallisessa oopperassa, Berliinin Deutsche Operissa, Hampurin valtionoopperassa, Stuttgartissa, Dresdenissä, Kööpenhaminassa ja Oslossa. Raimo Sirkkiä on kuulunut Suomen Kansallisoopperan solistikuntaan vuodesta 1990 lähtien. Hän on aloittanut Savonlinnan Oopperajuhlien taiteellisenä johtajana kesällä 2002. Raimo Sirkkiän oopperaroleja ovat olleet mm. Verdin *Otello*, *Don Carlos*, *La Traviatan* Alfredo, *I due Foscari* -oopperan Jacopo Foscari ja *Trubaduurin* Manrico, Donizettin *Lucia di Lammermoorin* Edgardo, Puccinin *Toscan* Cavaradossi, *Viitta* -oopperan Luigi, *La Bohemen* Rodolfo ja *Lännen tytön* Dick Johnson, Bizet'n *Carmenin* Don José, Wagnerin *Valkyyrian* Siegmund ja *Parsifalin* nimiosa sekä Ludwig van Beethovenin *Fidelion* Florestan. Kaudella 2002-03 Raimo Sirkkiän rooleja Suomen Kansallisoopperassa ovat Musorgskin *Hovanshshinan* Vasilii Golitsyn, Verdin *Otello* ja Puccinin *Lännen tytön* Dick Johnson.

Topi Lehtipuu aloitti musiikkiopintonsa pianon- ja viulunsoitolla. Laulua hän on opiskellut Marjut Hannulan, Peter Lindroosin ja Howard Crookin johdolla. Lehtipuu laulaa myös Radion Kamarikuo-

rossa ja opettaa sovitamista Sibelius-Akatemiassa. Topi Lehtipuun oopperaroleja ovat mm. Mozartin *Taikahuilun* Tamino Théâtre des Champs-Élysées'n produktiossa Ranskassa, Enean rooli Lausannen Oopperan *La Didone* -produktiossa, Albert Herringin rooli Vantaan Oopperan *Albert Silli* -tuotannossa sekä Aciksen rooli Wiener Akademie -orkesterin *Acis ja Galatea* -produktiossa. Lehtipuun konserttirepertuaari sisältää oratoriomusiikkia sekä kantaatteja mm. Bachilta, Monteverdiltä, Rautavaaralta sekä Schönbergiltä. Topi Lehtipuu on työskennellyt monien merkittävien kapellimestarien, kuten Helmuth Rillingin, Peter Schreierin sekä John Eliot Gardinerin kanssa. Hän on esiintynyt myös Suomen Kansallisoopperassa sekä Savonlinnan Oopperajuhlilla.

Cornelius Hauptmann aloitti opintonsa kotikaulungissaan Stuttgartissa. Solistidiplominsa hän suoritti Bernissä, Sveitsissä. Hauptmann on osallistunut monille mestarikurseille mm. Dietrich Fischer-Dieskaun, Hans Hotterin sekä Elisabeth Schwarzkopfin johdolla. Hauptmannin ensimmäinen solistikiinnitys oli Stuttgartin oopperassa ja vuoteen 1989 hän kuului Heidelbergin ja Karsruhen ooppera-ensembleihin. Viime vuosina Hauptmann on laulanut mm. Mozartin oopperoissa Münchenissä, Leipzigissa, Orléansissa, Pariisissa, Amsterdamissa sekä Zürichissä mm. Zubin Mehtan, Kent Naganon ja Gardinerin johdolla.

Arttu Kataja (s. 1979) aloitti opintonsa Sibelius-Akatemian laulumusiikin koulutusohjelmassa vuonna 1998 Jorma Hynnisen johdolla. Lied-musiikkiin hän on perehtynyt mm. Hartmut Höllin ja Ilmo Rannan ohjauksessa sekä osallistunut mm.

Rudolf Bautzin, Sylvia Geszty, Olaf Bärin ja Peter Koojin mestarikursseille. Tällä hetkellä hän opiskelee Irina Gavrilovicin oppilaana. Kesällä 2000 Kataja esiintyi Andrew Lawrence-Kingin johtaman The Harp Consort -yhtyeen kanssa Milanon La Scalassa. Arttu Katajan oopperarooleja ovat olleet *Poppean Kruunauksen* Seneca sekä *Don Giovannin* Leporello, jota hän on laulanut myös vierailijana Viron Kansallisopperassa. Vuonna 2002 hän voitti Lappeenrannan valtakunnallisten laulukilpailujen miesten sarjan. Hän laulaa solistivierailijana Suomen Kansallisopperassa mm. Dario Fon ohjaamassa *Matka Reimsiin* -opperassa Don Alvaron roolin.

Dominante on kolmatta vuosikymmentään käyvä teekkarien sekakuoro, joka tunnetaan monipuolisuudestaan ja rohkeudestaan ottaa vastaan uusia haasteita. Kuoroa on jo vuodesta 1981 johtanut dir. mus. Seppo Murto. Kuoron monipuolisuudesta kertoo sen ohjelmisto, johon kuuluu musiikkia renessanssista nykypäivään, teekkarilauluista oopperamusiikkiin sekä lastenlauluista viihteeseen ja tietyistä joululauluihin. Yhteistyökumppaneita on vuosien varrella kertynyt useita. Dominante on esittänyt suuria orkesteriteoksia mm. Radion Sinfoniaorkesterin, Tapiola Sinfoniettan, Helsingin ja Lahden kaupunginorkesterin kanssa. Yhteistyötä on myös tehty niin Kansallisopperan kuin Helsingin kaupunginteatterin kanssa. Lukuisat televisioesiintymiset ovat tuoneet kuoroa yhä useamman ihmisen tietoisuuteen niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Vuositaisilla ulkomaanmatkoillaan Dominante on ehtinyt kolata jo kaikki maanosat Eteläannerta lukuunottamatta. Matkoillaan kuoro on kerännyt arvostusta paitsi lehtiartikkelien, myös kilpailu-

palkintojen muodossa. Dominante on dynaaminen joukko nuoria laulajia, joka ryntää innolla haasteesta haasteeseen. Kuoro pyrkii tekemään konsteistaan elämyksiä, joissa yleisö saa kuulla hyvin ja rohkeasti esitettyä musiikkia, kantaesityksistä vanhaan tuttuun, unohtamatta kuitenkaan pientä ripausta sitä kuuluisaa teekkarihumoria.

Sinfonia Lahden tavoite on tuottaa konserteillaan ja levytyksillään kuulijoilleen elämyksiä ja tehdä samalla tunnetuksi mielenkiintoista, korkeatasoista musiikkia. Vuosien mittainen tinkimätön työ kapellimestari Osmo Vänskän johdolla on nostanut Sinfonia Lahden yhdeksi Pohjoismaiden merkittävimmistä orkestereista. Sinfonia Lahden kotisali on Lahden puisessa Sibeliusalossaa, joka otettiin käyttöön maaliskuussa 2000. Sen pääsali on akustiikaltaan maailman huippuluokkaa, mikä tukee orkesteria sen oman ainutlaatuisen soinnin kehittämisessä.

Tinkimättömyys ja ennakkolaulottomuus ilmenee Sinfonia Lahden levytyksissä. Se on saanut merkittäviä tunnustuksia Sibeliuksen musiikin levytyksistään: kaksi *Gramophone Award* -palkintoa (1991 ja 1996), *Grand Prix du Disquen* (1993) sekä kahdesti *Cannes Classical Awardin* (1997 ja 2001). Kansainvälisesti tunnettu *Gramophone*-julkaisu on arvioinut orkesterin levytyksen Sibeliuksen *kuudenasta sinfoniasta* parhaaksi teoksesta koskaan tehdyksi taltioinniksi. Useat levytykset on valittu myös "Vuoden levyiksi" kansainvälisissä musiikkiarvosteluissa. Orkesteri on saanut useita kultalevyjä, mm. Sibeliuksen *viulukonserton* alkuperäisversion (1992) ensilevytyksestä sekä *Suomalainen virsi* -levystä vuonna 2001. Sinfonia Lahti konsertoi vuosittain Helsingissä sekä useilla musiikkijuhlilla;

se on esiintynyt Ranskan-, Ruotsin- ja Japanin-kier-
tueiden lisäksi mm. Pietarissa, New Yorkissa, Bir-
minghamissa ja Hampurissa.

Osmo Vänskä (s. 1953) on viime vuosien aikana
noussut kansainvälisesti merkittävimpien kapelli-
mestareiden joukkoon. Vänskä on toiminut Sinfonia
Lahden taiteellisenä johtajana vuodesta 1988
lähtien (päävierailija 1985-88). Vänskä on ollut
vuosina 1996-2002 myös BBC:n Skottilaisen sinfo-
niaorkesterin ylikapellimestari. Hän on niin ikään
toiminut myös Tapiola Sinfoniettan sekä Islannin
sinfoniaorkesterin taiteellisenä johtajana. Vuonna
2003 Osmo Vänskä aloittaa Yhdysvaltojen par-
haimpiin kuuluvan Minnesotan orkesterin taiteelli-
senä johtajana.

Osmo Vänskä suoritti kapellimestarin tutkinnon
Sibelius-Akatemiassa 1979. Hänen kansainvälinen
uransa käynnistyi Ranskassa Besançonin kansain-
välisen kapellimestarikilpailun voiton myötä
vuonna 1982. Vänskä on kuluneen vuosikymmenen
aikana johtanut kaikkialla Euroopassa sekä Japa-
nissa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. Muusikon-
uransa hän aloitti klarinetistina. Hän on tehnyt yli
50 levytystä, joiden joukossa on runsaasti palkittuja
Sibeliuksen levytyksiä Sinfonia Lahden kanssa
BIS-levymerkille. Vänskä palkittiin Pro Finlandia
-mitalilla vuonna 2000 ja vuonna 2001 Glasgow'n
yliopisto nimitti hänet musiikin kunniatohtoriksi.
Toukokuussa 2002 Osmo Vänskälle myönnettiin
yksi Britannian arvostetuimmista musiikkipalkin-
noista, Royal Philharmonic Society Music Award,
tunnustuksena hänen ansioistaan Sibeliuksen ja
Nielsenin musiikin tulkkina.

Fredrik Pacius

Die Geschichte der dämonischen Verführerin Loreley ist keineswegs, wie es in Heines Gedicht heißt, ein „Mährchen aus alten Zeiten“, sondern geht zurück auf Clemens Brentanos Ballade *Zu Bacharach am Rheine* im Roman *Godwi oder das steinerne Bild der Mutter* von 1801/02. Der Name „Lurlei“ als Bezeichnung für den Felsen am Rhein, der wegen seines Echos berühmt war, ist schon seit dem Mittelalter belegt. Erst Brentano aber machte aus der Ortsbezeichnung den Namen einer Frau, verarbeitete hierbei jedoch geschickt weit verbreitete mythologische Stoffe und Motive und traf damit so genau den Ton des Volkstümlichen, dass später Heines Verszeile fast zwangsläufig für bare Münze genommen wurde. Durch Heinrich Heines *Loreley*-Gedicht und dessen Vertonung von Friedrich Silcher (1838) wurde die Erzählung von der Fee Loreley eine der beliebtesten deutschen „Volkssagen“ überhaupt, auch im Ausland.

Brentanos ursprüngliche Loreley-Gestalt war weder Hexe noch Nixe, wie sie in der späteren Dichtung oft genannt wurde, sondern eine Bürgerstochter vom Rhein, allerdings von bezaubernder Schönheit. Obwohl sie mit ihrer Schönheit alle Männer betört, ist der einzige Mann, den sie liebt, untreu. Ihre unglückliche Liebe treibt sie schließlich in den Tod – sie stürzt sich von einem Felsen in den Rhein; dort erklingt noch heute ihr Lied (hiermit wird das einzigartige Echo des Felsens erklärt). Erst in der Folgezeit wurde in weiteren Bearbeitungen des Sujets aus der verzweifelten Liebenden eine gefährliche Hexe. Die Faszination der Loreley geht vor allem von ihrem zauberhaften Gesang aus, der auf geheimnisvolle Weise alle Männer ins Verderben führt, die ihn vernehmen. Aber auch die sie

umgebende Landschaft spielt eine wichtige Rolle: Ein Felsen hoch über dem abendlichen Rhein, vom Mondlicht beschienen, ein Kahn zieht vorüber. Nur beides zusammen, der Gesang und die Landschaft, machen den Reiz aus, der von dem „Mythos Loreley“ ausgeht.

In seinen zwei ersten szenischen Werken, *Kung Karls jakt* (1852) und *Prinsessen av Cypern* (1860), hatte der aus Hamburg stammende Spohr-Schüler **Fredrik Pacius** (1809-1891) finnische Stoffe und schwedischsprachige finnische Texte verwendet. Für seine letzte dramatische Arbeit wählte er ein deutsches Libretto, Emanuel Geibels *Loreley*, welches in den Jahren 1844-47 ursprünglich für Felix Mendelssohn Bartholdy verfasst wurde. Mendelssohn starb jedoch, bevor er die Oper vollenden konnte und Geibels Libretto erschien 1860/61 als eigenständiger Text.

Pacius lernte Geibels Text vermutlich kennen, nachdem er veröffentlicht wurde. Erstmals erwähnt er ihn 1862, begann aber wahrscheinlich erst in den 1880er Jahren mit einer Vertonung. Richard Faltin, Pacius' Nachfolger als Musiklehrer der Universität Helsinki, berichtete 1886, dass Pacius jedes Mal, wenn Faltin ihn besuchte, an einer Komposition arbeitete und schließlich verriet, dass er mit einer Oper, der *Loreley*, beschäftigt war. Faltin war überzeugt, dass man diese Musik aufführen könne und müsse. Die Familie des Komponisten hatte zunächst Zweifel, denn sie sah in Pacius' Beschäftigung mit der *Loreley* lediglich einen willkommenen Zeitvertreib des kränklichen und daher oft unzufriedenen, unausgefüllten alten Mannes, nicht aber eine ernst zu nehmende Arbeit. Es gelang Faltin schließlich, sowohl Pacius als auch dessen Familie von einer Aufführung zu überzeugen. Im Juli 1886

kündigte Faltin in der Zeitung *Finland* die Aufführung der *Loreley* unter seiner musikalischen Leitung an; Kaarlo Bergbom werde die dramatische Leitung und Emma Engdahl die Hauptrolle der Lenore (*Loreley*) übernehmen. Mit der vollmundigen Ankündigung des Ereignisses wurde bezweckt, möglichst viel Unterstützung für die Aufführung zu mobilisieren, es fehlten zu diesem Zeitpunkt nämlich noch die Besetzungen aller weiteren Solopartien, der Chor, das Orchester und ein passender Raum. Faltin schreibt: „Antagligen kommer operans uppförande att kräfva medverkan från enskildt håll och här man väl rätt att hoppas det alla som wederbör [...] låta alla småaktigheter och separata intressen falla, så att operan må kunna uppföras i allo såsom kompositören vill det och på Nya teaterns scen.“ [„Wahrscheinlich wird die Aufführung der Oper Mithilfe von privater Seite fordern und man kann wohl hoffen, dass sämtliche Beteiligten persönliche Interessen und Kleinlichkeiten beiseite lassen, so dass die Oper auf der Bühne des Nya Teatern genauso aufgeführt werden kann, wie der Komponist es wünscht.“]

Die Schwierigkeiten bei der Einstudierung und Vorbereitung der Opernaufführung waren von Anfang an beträchtlich, wie die Briefe von Pacius' Tochter Maria Collan an ihre Tochter anschaulich schildern: Im Oktober 1886 begannen die Proben; ein paar Monate später streikten die Chormitglieder jedoch, so dass neue Mitwirkende gesucht wurden, die alles neu einüben mussten. Auch im Orchester gab es Probleme, denn die Mitglieder von Kajanus' Orchestergesellschaft (Helsingin orkesteriyhdistys), die zu den Proben geschickt wurden, waren größtenteils Schüler, die kaum spielen konnten und sich über alles lustig machten. Das Nya Teatern stand

entgegen allen Erwartungen nicht zur Verfügung, daher fand das Ereignis nun im wesentlich kleineren russischen Alexandertheater statt, dessen Bühne kaum für eine so groß angelegte Oper geeignet war.

Trotz aller Widrigkeiten fand am 28. April 1887 die mit großem Interesse erwartete Premiere der letzten Oper von Pacius statt. Die vollständig ausverkaufte erste Vorstellung konnte ausschließlich von geladenen Gästen besucht werden, da das Theater nicht viel Platz im Zuschauerraum bot und so über die reservierten Plätze hinaus nichts mehr frei war. Mit großer Spannung hatte man der Uraufführung der *Loreley* entgegengesehen, und auch aus entfernten Provinzen waren zahlreiche Musikfreunde eigens für dieses Ereignis angereist. Die erste Vorstellung verlief jedoch unglücklich: Emma Engdahl in der Rolle der Lenore war so heiser, dass sie im zweiten Akt kaum noch singen konnte. Die übrigen Solisten führten ihre Rollen zwar zur Zufriedenheit aus und der Chor sang ausgezeichnet, aber selbstverständlich konnte nichts den Ausfall von Lenores Partie aufwiegen. Die Stimmung im Theatersaal war entsprechend gedrückt und die Uraufführung der *Loreley* konnte unter diesen Umständen nicht den erhofften durchschlagenden Erfolg haben. Hinzu kam, dass aufgrund von Engdahls Krankheit die folgenden Aufführungen der Oper wiederum nach hinten verschoben werden mussten; das erwartungsvolle Publikum, das schon die erste Vorstellung wegen zu weniger Plätze nicht hatte besuchen können, wurde also weiterhin vertröstet und man befürchtete, dass das Interesse nachlassen könnte. Bald darauf aber wusste Maria Collan von einer sehr günstigen Lage zu berichten. Die Oper habe sich zwar nach der ersten unglücklichen Vorstellung

schwer durcharbeiten müssen, könne nun aber ihren Abschied „mit Glanz“ nehmen. Zu den letzten drei Vorstellungen rissen sich die Menschen förmlich um die Eintrittskarten, Hunderte hatten gar keine mehr bekommen. Man hätte die *Loreley* gut noch weitere drei oder vier Male aufführen können, an Publikum hätte es nicht gemangelt. Es war jedoch nicht möglich, die Oper auch nur einmal mehr zu geben, denn das Orchester stand nicht mehr zur Verfügung, so blieb es bei acht Vorstellungen im April und Mai 1887.

In musikalischer Hinsicht folgt die *Loreley* weniger der wagnerschen Idee des Musikdramas, sondern als durchkomponiertes Werk mit wirkungsvollen Tableaus vielmehr der während des gesamten 19. Jahrhunderts in ganz Europa sehr beliebten und gängigen Form der Großen Oper, wie sie auf die französische *Grand opéra* des frühen 19. Jahrhunderts zurückgeht. Leitmotivtechnik verwendet Pacius nicht, das mehrmals wiederkehrende, in seiner klaren Einfachheit deutlich hervorstechende Loreley-Thema kann eher als Erinnerungsthema betrachtet werden, das mit einer bestimmten Situation, nicht aber mit der Gestalt der Lenore an sich, in Verbindung zu setzen ist. Diese Situation ist die typische „Loreley-Landschaft“ mit dem abendlichen Felsen am Rhein und der durch ihren Gesang magisch wirkenden Lenore.

Bildhaft in der musikalischen Gestaltung ist das Finale des ersten Aktes, eine typisch romantische Unwetterszene, für die Pacius große Teile aus seinem Singspiel *Prinsessan av Cypern* wiederverwendet hat. Das Orchester stellt koloristisch das aufziehende nächtliche Unwetter dar: Starke dynamische Akzente, tonmalerische Figuren, Streichertremoli, auf- und absteigende Sechzehntelfiguren,

Chromatik, Crescendi und Decrescendi, Blitzmotive in der Piccolo-Flöte und Pizzikato-, „Regentropfen“ haben Tradition in der Unwetterszene, und Pacius verwendet diese Elemente ausgiebig. Die häufig als Massenszenen angelegten Chöre zeichnen sich durch volksliedhafte Machart und eingängige Melodien aus.

Pacius hat es in der *Loreley* verstanden, gängige musikalische Mittel der Zeit passend einzusetzen. Die Möglichkeiten, die das Libretto ihm mit seinem bekannten und beliebten Stoff über die mythologisierte Gestalt der Loreley, den großen Chorszenen und der Geister- und Unwetterszene bot, wusste er geschickt und wirkungsvoll zu nutzen.

Fredrik Pacius hat sich in seiner letzten Oper von dem Prinzip der Nummernoper verabschiedet und die einzelnen Stücke zu größeren Einheiten verwoben, von einem wirklich fortschrittlichen Musikdrama kann indessen nicht gesprochen werden. Pacius bleibt auch hier in der Charakteristik der Themen weitestgehend der Schule Louis Spohrs verbunden – stilistisch also auf dem Stand der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Auch die Tatsache, dass Pacius Musik aus der 27 Jahre zuvor uraufgeführten *Prinsessan av Cypern* (z.B. im Finale des ersten Aktes und im Vorspiel zum zweiten Akt) wiederverwendete, ohne dass es einem der zeitgenössischen Rezensenten auffiel, spricht dafür, dass die *Loreley* insgesamt hauptsächlich musikalischen Konventionen der ersten Jahrhunderthälfte folgt. Gerade damit traf sie jedoch möglicherweise den Geschmack des damaligen finnischen Publikums: Beliebte Opernkomponisten waren, wie man den Spielplänen der Helsingfors Theater und dem Repertoire der gastierenden Operntruppen entnehmen kann, Auber, Adam, Bellini, Donizetti, Meyerbeer

und Weber; Wagner wurde dagegen in Finnland im 19. Jahrhundert kaum rezipiert.

Zur Entstehungszeit der *Loreley* hatte sich in Finnland erst seit kurzem eine eigene Musiktradition etabliert. Man war indessen in dem Bestreben, einheimische Kompositionen zu schaffen, stilistisch hauptsächlich nach Deutschland orientiert, und von einer „typisch finnischen“ Musiksprache kann zu diesem Zeitpunkt noch keine Rede sein, darin bildet die *Loreley* keine Ausnahme. Was das Libretto betrifft, so ist es nicht nur wegen der Sprache, in der es verfasst wurde, sondern auch wegen des Sujets gänzlich deutsch; Pacius hat es in der Originalsprache vertont und aufführen lassen. Auf der anderen Seite war das *Loreley*-Sujet auch international zu einer immensen Popularität gelangt, so dass es gleichsam als allgemeineuropäisches Kulturgut betrachtet werden kann (allein im Bereich der Oper gibt es mindestens 37 Werke, darunter auch französische, dänische, italienische und englische, mit diesem Stoff als Grundlage).

Die zeitgenössischen Aufführungskritiken und die Schilderungen Maria Collans zeigen, dass Pacius' letzte Oper in Finnland seinerzeit viel Anerkennung erfuhr. Im Nachhinein wurde davon gesprochen, dass das deutsche Libretto nicht begeistert und Pacius' Stellung in der finnischen Musikwelt eher geschwächt als gestärkt habe; betrachtet man jedoch die zeitgenössische Rezeption, so kann keine Rede davon sein, dass die *Loreley* wegen ihres deutschen Librettos durchgefallen sei. Die Attraktion einer einheimischen Opernpremiere wurde durch den deutschen Stoff nicht geschmälert; tatsächlich vereinnahmte man die Oper gerne als finnisches Werk, auch, weil man stolz darauf war, dass Pacius, der im damaligen Finnland allgemein aner-

kannte und hochverdiente „Meister“, in seinem Alter noch eine große Oper komponiert hatte, wie man der Beurteilung in den *Lappeenranta Uutiset* vom 10.5.1887 entnehmen kann: „Totta kylläkin, teksti on saksalainen, mutta säwel on Suome, niinkuin Pacius'en tuotteet. Se ei haita mitään, että säwelniekka on saksalaista sukuperää“ [„Natürlich ist es wahr, dass der Text deutsch ist, aber die Musik ist unsere finnische, wie auch die anderen Schöpfungen von Pacius. Es schadet nicht, dass ihr Komponist deutscher Herkunft ist“].

Maria Collan und Richard Faltin unternahmen nach den finnischen Aufführungen der *Loreley* einige Anstrengungen, die Oper auch auf deutsche Bühnen zu bringen. Vor allem in Wien sah es einige Zeit vielversprechend aus, letztendlich kam jedoch keine weitere Aufführung der ganzen Oper mehr zustande, weder innerhalb Finnlands noch außerhalb.

Synopsis

1. Akt

Lenore (Loreley), eine Wirtstochter aus Bacharach am Rhein, und der Pfalzgrafensohn Otto sind ein Liebespaar; sie weiß jedoch nichts von seiner adeligen Abstammung. Otto, der sich in Lenore verliebt, als er sie singen hörte, soll die Gräfin Bertha heiraten, was er seiner Geliebten bei einem Treffen am Tag zuvor allerdings verschweigt.

Am Tag der Hochzeit wird Lenore von den Winzern am Ort ausgewählt, als Ehrenjungfrau das Brautpaar zu begrüßen. Als Lenore auf der Feier Otto als Bräutigam erblickt, verliert sie die Besinnung und sucht, wieder zu sich gekommen, in ihrer Verzweiflung Zuflucht am Rhein, wo sie die Geister

des Wassers bei Nacht um Hilfe anfleht. Unter der Bedingung, dass Lenore sich als Braut dem „Vater Rhein“ verspricht, verleihen die Geister ihr Männer verblende Schönheit, damit sie sich an Otto rächen kann. Lenore geht auf den Pakt ein.

2. Akt

Inzwischen sind einige Monate vergangen; man erfährt, dass die Hochzeit von Bertha und Otto in einem Tumult endete, hervorgerufen dadurch, dass die anwesenden Männer, allen voran Otto, von der vom Rhein zurückgekehrten Lenore betört wurden. Otto wurde daraufhin ob seiner Untreue mit dem Kirchenbann belegt, unterdessen zog Lenore sich in ein Kloster zurück. Dort aber wurde sie von solcher Rastlosigkeit ergriffen, dass sie nun zu ihrem Vater zurückgekehrt ist. Hier hört sie vom Tod der gram-erfüllten Bertha; auch Otto erfährt erst durch den vorüberziehenden Trauerzug vom Tod seiner Frau. Er will nun Lenore zu sich holen, erneut entbricht ein Streit und Lenore flüchtet sich wieder an den Rhein, wohin Otto ihr folgt. Als sie seine Bitte, mit ihm zu kommen, zurückweist, stürzt er sich verzweifelt in die Tiefe und kommt in den Fluten des Rheins um.

Mit der vollzogenen Rache fordern nun die Rheingeister die Einlösung von Lenores Versprechen: Sie wird zur Braut des Rheins, aus Lenore wird Loreley. Damit gehört sie dem Geisterreich an und niemand kann sie mehr in die Menschenwelt zurückholen.

© *Silja Geisler 2003*

Die Sopranistin **Soile Isokoski** ist auf den renommiertesten Bühnen der Welt zu Haus. Sie studierte an der Sibelius-Akademie in Helsinki, wo sie 1986 ihr Konzertdebüt gab. 1987 gewann sie den zweiten Preis im „BBC Singer of the World“-Wettbewerb sowie erste Preise beim Elly-Ameling- und dem Tokyo-International-Wettbewerb. Nach ihrem Operndebüt an der Finnischen Nationaloper (als Mimí in *La Bohème*) begeisterte sie Publikum und Kritiker in den Opernhäusern von Wien, Berlin, München, Hamburg, London, Mailand und Paris sowie bei den Salzburger Festspielen und den Festivals von Savonlinna, Edinburgh und Orange. Im Jahr 2002 feierte sie ihr erfolgreiches Debüt an der Metropolitan Opera in New York. Soile Isokoski verfügt über ein umfangreiches Konzertrepertoire und gibt regelmäßig Recitals in der ganzen Welt, u.a. in London (Wigmore Hall), Paris, Amsterdam, Berlin (Philharmonie), Wien (Musikverein), Rom, Moskau und Tokyo. Sie arbeitet mit bedeutenden Dirigenten wie Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Daniel Barenboim, Bernard Haitink und Riccardo Muti zusammen.

Die Mezzosopranistin **Riikka Rantanen** ist zur Zeit an der Finnischen Nationaloper in Helsinki engagiert. Sie studierte an der Sibelius-Akademie in Helsinki, wo sie 1987 ihr Diplom erhielt. Bereits 1984 hatte sie ihr Debüt an der Finnischen Nationaloper; außerdem trat sie beim Savonlinna Opernfestival auf. Als aktive Konzertsängerin hat sie zahlreiche Recitals in Finnland wie im Ausland gegeben und mit einer Reihe von finnischen Orchestern gesungen. Ihr Repertoire reicht von geistlicher Musik über Werke des Barock bis hin zu zeitgenössischen Kompositionen wie György Ligeti

Aventures und Nouvelles Aventures (unter der Leitung von Esa-Pekka Salonen) und Peter Maxwell Davies' *The Medium*.

Die kräftige, warm timbrierte Stimme des finnischen Tenors **Raimo Sirkkiä** eignet sich gleichermaßen für Wagners *Tannhäuser* wie für Verdis *Otello*. Er studierte an der Sibelius-Akademie in Helsinki und gewann 1981 den Timo-Mustakallio-Wettbewerb. Während seines ersten Festengagements am Kieler Opernhaus (1983-85) konzentrierte sich Raimo Sirkkiä hauptsächlich auf das lyrische Tenorfach, weitete sein Repertoire aber bald schon auf italienische Spinto-Rollen aus. Von 1985 bis 1991 war Raimo Sirkkiä an der Dortmunder Oper engagiert, wo er alle großen italienischen Rollen gesungen hat, was er seither auch in ganz Europa getan hat. In Dortmund gestaltete er auch seine ersten Wagner-Partien; in jüngerer Zeit hat er sich als hervorragender Wagner-Tenor etabliert. Seit 1990 gehört er zum Ensemble der Finnischen Nationaloper, seit 1991-92 außerdem zur Deutschen Oper am Rhein. Regelmäßig gastiert er an der Königlichen Oper von Stockholm und beim Savonlinna Opernfestival, wo er 1996 Künstler des Jahres war. Außerdem ist er an der Deutschen Oper in Berlin, den Staatsopern von Hamburg und Stuttgart, der Dresdner Semperoper, den Königlichen Opern von Kopenhagen und Oslo, dem Teatro Reggion del Torino, dem Teatro Malibran in Venedig und bei den Bayreuther Festspielen aufgetreten.

Der finnische Tenor **Topi Lehtipuu** studierte Klavier und Violine. Er setzte seine musikalische Ausbildung an der Sibelius-Akademie in Helsinki fort, wo er Gesang und Chorleitung studierte. Während

dieser Zeit nahm er Unterricht bei den Tenören Peter Lindroos und Howard Crook. Topi Lehtipuu ist ein außerordentlich eklektischer Musiker mit einer erstaunlichen Vielzahl von Talenten, die von Musikarrangements für TV-Sendungen und der musikalischen Gestaltung von Cartoons bis hin zu zeitgenössischer Musik reichen. Zu Topi Lehtipuus Bühnenrollen zählen Tamino am Théâtre des Champs-Élysées, Tom Rakewell (*The Rake's Progress*) an der Opéra de Lausanne und Albert Herrling an der Vantaa Opera in Helsinki. Sein Konzertrepertoire umfaßt Oratorien und Kantaten des Barock wie auch Werke zeitgenössischer Komponisten wie Rautavaara und Pärt.

Der Baß **Cornelius Hauptmann** wurde in Stuttgart geboren und studierte an der dortigen Musikhochschule. 1982 erhielt er sein Solistendiplom als Schüler von Jakob Stämpfli am Berner Konservatorium. Meisterklassen bei Dietrich Fischer-Dieskau, Hans Hotter, Eric Tappy und Elisabeth Schwarzkopf förderten seine künstlerische Entwicklung und führten zu zahlreichen Preisen und lobenden Erwähnungen bei internationalen Wettbewerben. 1982 hatte Cornelius Hauptmann sein Debüt am Staatstheater Stuttgart; bis 1989 war er ständiges Ensemblemitglied an den Opernhäusern in Heidelberg und Karlsruhe. In jüngerer Zeit hat er – mit einem Schwerpunkt auf dem Mozart-Repertoire – in Amsterdam, Lyon, Paris, Orléans, Berlin, Dortmund, Frankfurt, Leipzig, Madrid und Zürich unter Dirigenten wie Zubin Mehta, John Eliot Gardiner, Sigiswald Kuijken, Christopher Hogwood und Nikolaus Harnoncourt gesungen. Cornelius Hauptmann gibt regelmäßige Liederabende in Deutschland und im Ausland.

Der Baß-Bariton **Arttu Kataja** hat sich in kurzer Zeit zu einem der meistgefragten jungen Sänger in seiner finnischen Heimat entwickelt. 1998 wurde er am Fachbereich Gesang der Sibelius-Akademie aufgenommen, zur Zeit setzt er seine Studien bei Irina Gavrilovici in Wien und Helsinki fort. Arttu Kataja ist als Solist mit den führenden Orchestern Finnlands aufgetreten und hat in Finnland und den USA zahlreiche Recitals gegeben. Für seine Aufführungen von Barockmusik mit dem Battalia Ensemble in Finnland und dem Harp Consort an der Mailänder Scala hat er großen Beifall von der Kritik erhalten. Opernhäuser in Estland und Finnland sind Zeuge von Arttu Katajas großem dramatischen Potential geworden – in Rollen wie Seneca, Malatesta und Leporello. Sein Debüt an der Finnischen Nationaloper gab er als Don Alvaro in Dario Fos sensationeller Inszenierung von *Il Viaggio a Reims*.

Dominante, 1975 gegründet, ist ein gemischter Chor, dessen Mitglieder mehrheitlich der Technischen Universität von Helsinki entstammen. International hat sich der Chor als dynamisches Ensemble junger Sängerinnen und Sänger etabliert, das ebenso für seine Kühnheit wie für seine Vielseitigkeit gerühmt wird. Seit 1981 ist Seppo Murto Künstlerischer Leiter des Chores. Dominante hat bedeutende Werke mit Orchestern wie dem Finnischen Radio-Symphonieorchester, der Tapiola Sinfonietta, dem Helsinki Philharmonic Orchestra und dem Lahti Symphony Orchestra aufgeführt; außerdem hat er mit der Finnischen Nationaloper und dem Stadttheater Helsinki zusammengearbeitet. Konzertreisen haben Dominante in die ganze Welt geführt.

Das **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) wurde im Jahr 1949 in städtische Trägerschaft überführt, um die seit 1910 existente Orchestertradition Lahtis aufrecht zu erhalten. Unter der Leitung von Osmo Vänskä hat sich das Orchester in den letzten Jahren zu einem der angesehensten in Nordeuropa entwickelt. Das Lahti Symphony Orchestra gibt die Mehrzahl seiner Konzerte in der hölzernen Sibelius-Halle, die von den Architekten Kimmo Lintula und Hannu Tikka erbaut und deren Akustik von der international renommierten Artec Consultants Inc. aus New York betreut wurde. Zu den Erfolgen des Lahti Symphony Orchestras gehören *Gramophone Awards* (1991 und 1996), der Grand Prix du Disque der Académie Charles Cros (1993) und der Cannes Classical Award (1997, 2002) für seine Einspielungen von Werken Sibelius'; mehrere seiner anderen Aufnahmen sind ebenfalls mit Preisen bedacht worden. Das Ensemble hat das gesamte Orchesterwerk von Joonas Kokkonen eingespielt. Seit 1992 hat das Orchester zudem die Musik ihres „composer-in-residence“ Kalevi Aho und anderer finnischer Komponisten aufgeführt und aufgenommen. Das Lahti Symphony Orchestra tritt regelmäßig in Helsinki und bei zahlreichen Festivals auf. Gastspiele führten das Orchester nach Deutschland, St. Petersburg, Frankreich, Schweden, Spanien, Großbritannien, Japan und New York.

Osmo Vänskä begann seine musikalische Karriere als angeseher Klarinetist: mehrere Jahre spielte er als zweiter Soloklarinetist im Philharmonischen Orchester Helsinki. Nach Dirigierstudien an der Sibeliusakademie in Helsinki gewann er 1982 den ersten Preis beim Internationalen Wettbewerb für junge Dirigenten in Besançon. Als Dirigent wid-

mete er sich intensiv der Tapiola Sinfonietta, dem Isländischen Symphonieorchester und dem BBC Scottish Symphony Orchestra in Glasgow. Neben seiner Tätigkeit als musikalischer Leiter des Symphonieorchesters Lahti wirkt Osmo Vänskä von 2003 an als künstlerischer Leiter des Minnesota Orchestra.

Als Dirigent von Orchester- und Opernprogrammen ist Vänskä auf internationaler Ebene sehr gefragt. Sein Repertoire ist außerordentlich groß – von den Wiener Klassikern bis hin zu einer breiten Spanne der Musik des 20. Jahrhunderts. Vänskäs Konzertprogramme umfassen regelmäßig Uraufführungen. Seine zahlreichen Aufnahmen für BIS werden mit großer Begeisterung aufgenommen. Im Dezember 2000 verlieh der finnische Präsident Osmo Vänskä die Pro Finlandia Medaille in Anerkennung seiner Leistungen mit dem Lahti Symphony Orchestra, und im Mai 2002 erhielt er in Anerkennung seiner Auseinandersetzung mit dem Schaffen von Sibelius und Nielsen den Royal Philharmonic Society Music Award in London.

L'histoire de la démoniaque séductrice Lorelei n'est absolument pas comme dans le poème de Heine «un vieux conte d'antan» mais remonte plutôt à la ballade de Clemens Brentano, *Zu Bacharach am Rheine* (*À Bacharach, au bord du Rhin*), tirée du roman *Godwi oder das steierne Bild der Mutter* (*Godwi ou la statue de la mère*) écrit en 1801 et 1802. Le nom de Lurlei donné au rocher sur le Rhin célèbre pour son écho existe depuis le moyen-âge. Mais c'est avec Brentano que ce nom toponymique est devenu le nom d'une femme. Celui-ci a adroitement développé le matériau et les motifs mythologiques et a su trouver le ton populaire juste que les vers de Heine reprendront. L'histoire de la fée Lorelei est devenue, grâce au poème de Heine et à sa transposition en musique par Friedrich Silcher en 1838, l'une des «légendes populaires» allemandes les plus célèbres et ce, non seulement en Allemagne.

La Lorelei originale de Brentano n'était ni sorcière, ni ondine, comme elle sera souvent qualifiée plus tard, mais plutôt la fille d'un bourgeois du Rhin, certes d'une grande beauté. Bien qu'elle ensorcelle tous les hommes par sa beauté, le seul homme qu'elle aime lui est infidèle. Son amour malheureux l'entraînera finalement vers la mort : elle se précipite d'un rocher dans le Rhin. À cet endroit, résonne encore aujourd'hui son chant (d'où l'étrange écho du rocher). Ce n'est que plus tard, dans d'autres versions de ce conte, que l'amante désespérée est devenue une sorcière dangereuse. La fascination pour la Lorelei tient avant tout à son chant magique qui, mystérieusement, mène tous les hommes qui l'entendent à leur perte. Cependant, le paysage environnant joue également un rôle dans le récit : un haut rocher, surplombant le Rhin par un

soir, éclairé par la lune, avec une barque à l'avant-plan. Ce n'est que de l'union des deux, le chant et le paysage, que provient la fascination pour le mythe de la Lorelei.

Dans ses deux premières œuvres scéniques, *Kung Karls Jakt* de 1852 et *PrinCESSAN av Cypern* de 1860, **Fredrik Pacius** (1809-1891), originaire de Hambourg et élève de Spohr, a utilisé des sujets et des textes d'origine finlandaise mais écrits en suédois. Pour sa dernière œuvre dramatique, il a cependant choisi un livret allemand, *Loreley* de Emanuel Geibel qui l'avait originalement écrit entre 1844 et 1847 pour Felix Mendelssohn Bartholdy. Ce dernier étant disparu sans avoir pu achever ce qui aurait constitué un opéra, le livret de Geibel est finalement paru en 1860-61 en tant que texte autonome.

On suppose que Pacius a pris connaissance du texte de Geibel après sa publication. Il l'évoque une première fois dès 1862 mais ne commencera sa composition qu'au cours des années 1880. Richard Faltin, le successeur de Pacius à la chaire de musique de l'Université d'Helsinki rapporte en 1886 qu'à chacune de ses visites à Pacius, celui-ci travaillait à une composition et finit par lui révéler qu'il travaillait à un opéra, *Loreley*. Faltin était convaincu que cette musique non seulement pouvait être présentée mais qu'elle devait l'être. La famille du compositeur a d'abord été dubitative, ne voyant dans le travail de Pacius sur la *Loreley* que le simple passe-temps d'un vieillard malade, malheureux et insatisfait de son sort, mais certainement pas un travail à prendre au sérieux. Faltin est finalement parvenu à convaincre Pacius et sa famille du bien-fondé d'une représentation et c'est en juin 1886 que Faltin a annoncé dans le quotidien *Finland* la première de la *Loreley* sous sa propre direction musicale, avec

Kaarlo Bergbom à la mise en scène et Emma Engdahl dans le rôle principal de Lenore. L'annonce tapageuse de la première visait en fait à attirer le plus de capitaux possibles. En effet, tous les autres rôles solistes étaient encore à distribuer et il restait encore à trouver un chœur, un orchestre et une salle appropriée. Faltin écrit alors : « Il est probable que la présentation de l'opéra recevra une aide financière privée et on peut légitimement espérer que les intérêts personnels et les détails seront mis de côté pour que l'opéra soit présenté exactement comme le souhaite le compositeur sur la scène sur la scène du Nya Teater (Nouveau Théâtre). »

Les difficultés rencontrées lors des répétitions et des préparatifs pour la présentation de l'opéra ont été, dès le début, considérables comme l'évoque la lettre de la fille de Pacius, Maria Collan à sa propre fille. Les répétitions ont commencé en octobre 1886 mais quelques mois plus tard, le chœur s'est mis en grève. Il a donc fallu trouver de nouveaux choristes qui ont dû tout apprendre depuis le début. Il y eut également des problèmes du côté de l'orchestre car les membres de l'orchestre de Kajanus (Helsingin orkesteriyhdistys) qui avaient été envoyés aux répétitions étaient, pour la plupart, des étudiants qui savaient à peine jouer et qui tournaient tout en ridicule. Contre toute attente, le Nya Teater n'était pas disponible et il a fallu se tourner vers le théâtre russe Alexandertheater, considérablement plus petit et dont la scène convenait à grand peine pour un si grand opéra.

Malgré tout ces obstacles, la première du dernier opéra de Pacius a pu avoir lieu le 28 avril 1887 et a suscité un grand intérêt. La première, qui affichait complet, n'avait qu'un public d'invités puisqu'il n'y avait que peu de places disponibles dans le théâtre

et qu'une fois ces places occupées, plus aucune autre n'était libre. La création de *Loreley* était attendue avec beaucoup d'impatience et des mélomanes des coins les plus reculés du pays sont expressément venus pour assister à cet événement. La première n'a cependant pas comblé toutes les attentes : Emma Engdahl qui tenait le rôle-titre était tellement enrôlée qu'elle pouvait à peine chanter à la fin du deuxième acte. Les autres solistes ont bien tenu leur rôle et le chœur a été exceptionnel mais, bien sûr, ils ne sont pas parvenus à compenser pour l'échec de la partie de Lenore. L'atmosphère dans la salle était, par conséquent, tendue et la création de la *Loreley*, dans les circonstances, n'est pas parvenue à remporter le succès monstre espéré. Par la suite, en raison des problèmes de santé d'Engdahl, les représentations de l'opéra ont été reportées, éprouvant une fois de plus la patience du public plein d'attente qui n'avait pu assister à la première en raison du manque de place et on a pu craindre que l'intérêt ne finisse par s'émousser.

Cependant, peu après, Maria Collan rapporte que la situation s'est considérablement améliorée. Après la funeste première, l'opéra a été revu en profondeur et a pu terminer sa série de représentations « avec panache ». Pour les trois dernières représentations, le public s'est littéralement arraché les billets disponibles alors que des centaines d'autres spectateurs ne pouvaient en obtenir. On aurait certainement pu présenter la *Loreley* trois ou quatre fois de plus et le public n'aurait pas manqué. Il n'était cependant plus possible de présenter l'opéra, ne fût-ce qu'une seule autre fois, car l'orchestre n'était plus disponible. C'est ainsi que l'opéra n'a eu droit qu'à huit représentations en avril et mai 1887.

Musicalement parlant, la *Loreley* ne reprend

pas véritablement l'idée wagnérienne du drame musical mais apparaît plutôt comme une œuvre composée d'un seul jet, présentant une série de brillants tableaux qui suit davantage l'exemple de la forme populaire et maintes fois utilisée du Grand opéra, aimé à travers toute l'Europe durant tout le XIXème siècle et qui renvoyait au Grand opéra français du début du siècle. Pacius n'a pas recours non plus à la technique du leitmotiv et le thème associé à la Lorelei, qui revient fréquemment dans toute sa simplicité et son évidence, apparaît davantage comme un « thème du souvenir » mis en relation avec une certaine situation, que comme l'évocation même du personnage de Lenore. Cette situation se compose de la « scène typique » du rocher sur le Rhin au crépuscule et de, grâce à son chant, l'envoûtante Lenore.

La conception musicale du final du premier acte est très picturale avec sa scène d'orage typique de l'époque romantique et pour laquelle Pacius a réutilisé une grande partie de son singspiel *Princessen av Cypem*. L'orchestre présente toute une gamme d'effets pour décrire l'arrivée du mauvais temps une nuit : des accents dynamiques dans la nuance *forte*, des motifs picturaux, des trémolos aux cordes, des séries ascendantes et descendantes de double-croches, du chromatisme, des crescendos et des decrescendos, des motifs suggérant les éclairs au piccolo et les « gouttes de pluie » en *pizzicato* aux cordes. Tout ces effets ont une longue tradition dans les scènes d'orage en musique et Pacius ne craint pas de les utiliser abondamment. De son côté, pour le chœur, utilisé lors des nombreuses scènes de foule, il a recours à des airs folklorisants et des mélodies engageantes.

Dans sa *Loreley*, Pacius a su utiliser des effets musicaux bien de leur temps. Il a su traiter avec

adresse et efficacité les possibilités que lui accordait le livret avec son sujet connu et aimé de la figure mythologique de la Lorelei, ses grandes scènes avec chœur ainsi que celles des esprits et de l'orage.

Fredrik Pacius s'affranchit dans son dernier opéra du principe de l'opéra à numéros où les plus petites parties sont étroitement liées à une unité formelle. Cependant, on ne peut parler d'une œuvre dramatique véritablement avancée musicalement. Pacius poursuit par son traitement des thèmes dans la tradition d'un Louis Spohr donc dans le courant de la première moitié du XIXème siècle. Le fait également que Pacius retourne à *Princessen av Cypern* créé vingt-sept ans auparavant pour le final du premier acte et l'ouverture du second, bien qu'aucun des critiques ne l'ait fait remarquer, démontre bien que la *Loreley* suit principalement les conventions musicales de la première moitié du XIXème siècle. C'est pourquoi l'opéra a pu vraisemblablement combler les attentes du public finlandais d'alors puisque l'on sait que les compositeurs favoris étaient, si l'on examine la programmation du Théâtre d'Helsinki et le répertoire des troupes invitées, Auber, Adam, Bellini, Donizetti, Meyerbeer et Weber et que Wagner, en revanche, était à peine toléré.

À l'époque à laquelle la *Loreley* a été conçue, s'était établi depuis peu en Finlande une tradition musicale propre. On y était alors occupé à créer des œuvres autochtones principalement tournées stylistiquement vers l'Allemagne. Parler d'un langage musical «typiquement finlandais» pour cette musique n'est pas encore de mise et la *Loreley* n'est pas une exception. Ce qui est évoqué par le livret et ce, non seulement en raison de la langue choisie mais également de son sujet, est éminemment allemand. Pacius a composé son opéra et l'a fait jouer

en conservant la langue originale du livret. D'un autre côté, la Lorelei était devenu un thème qui jouissait d'une grande popularité à travers le monde et ainsi, pouvait être considérée comme un bien culturel européen universel. Rien que dans le domaine de l'opéra, on compte au moins trente-sept œuvres, en français, danois, italien et anglais, qui reprennent ce sujet.

Les critiques de l'époque ainsi que la description de Maria Collan montrent que le dernier opéra de Pacius a, en Finlande du moins, passablement retenu l'attention. Par après, on a dit que le livret allemand n'était pas enthousiasmant et qu'il avait affaibli plutôt que renforcé la position de Pacius dans la musique finnoise. Cependant, si l'on se fie à la réception de l'œuvre au moment de sa première, on ne peut prétendre que la *Loreley* a échoué en raison de son livret allemand. Le pouvoir d'attraction de la première d'un opéra autochtone n'a pas été ici affaiblie par un contenu allemand. En fait, cet opéra a été volontiers approprié en tant qu'œuvre finlandaise en raison notamment de la fierté suscitée par Pacius, un maître reconnu et de grand mérite dans la Finlande d'alors, qui a pu, à son âge, composer un grand opéra, comme en témoigne le *Lapteenrannan Uutiset* du 10 mai 1887: «Certes le texte est en allemand, mais la musique est de notre finlandais Pacius, tout comme ses autres compositions. Cela ne change rien que le compositeur soit d'origine allemande».

Maria Collan et Richard Faltin n'ont pas ménagé leurs efforts après la première finlandaise de *Loreley* pour faire présenter l'œuvre sur les scènes allemandes. À Vienne notamment, on a cru pendant un certain temps que l'œuvre serait présentée. Cependant, aucune autre représentation intégrale de

l'œuvre ne devait avoir lieu tant en Finlande qu'à l'étranger.

Résumé

1er acte

Lenore (Lorelei), la fille d'un aubergiste de Bacharach am Rhein et le fils du comte, Otto, s'aiment mais elle ignore les origines nobles de son aimé. Otto, qui est tombé amoureux de Lenore en l'entendant chanter, doit marier la comtesse Bertha, ce qu'il a caché à son aimée lors de leur rencontre la journée précédente.

La journée du mariage, Lenore est choisie parmi les vigneronnes de la place pour bénir, en tant que vierge d'honneur, le couple. Lorsque Lenore aperçoit Otto en marié lors de la fête, elle perd la raison et, après avoir repris ses sens, cherche consolation, dans son désarroi, auprès du Rhin dont elle implore nuit et jour les esprits des eaux. Avec la condition de devenir l'épouse du « Père Rhin », les esprits lui donnent une beauté éblouissante afin qu'elle puisse se venger d'Otto. Lenore accepte le marché.

2ème acte

Quelques mois se sont écoulés. On apprend que le mariage de Bertha et d'Otto s'est terminé dans le tumulte : tous les hommes présents, y compris Otto, ont été envoûtés par Lenore qui est revenue du Rhin. Otto, en raison de son infidélité, a été excommunié et Lenore s'est retirée dans un couvent. Elle y est en proie à une telle agitation qu'elle retourne vers son père. Elle apprend la mort de Bertha qui ne lui a jamais pardonné. Otto apprend également, en voyant le convoi funèbre, le décès de sa femme. Il veut maintenant Lenore pour lui seul. À nouveau

éclate une dispute et Lenore fuit encore une fois vers le Rhin où Otto la suit. Alors qu'elle refuse de répondre à sa prière de le rejoindre, il se jette, désespéré, dans le vide et disparaît dans le Rhin.

Sa vengeance réalisée, les esprits du Rhin réclament maintenant la promesse de Lenore : elle devient l'épouse du Rhin et de Lenore, elle devient Lorelei. Elle appartient désormais au royaume des esprits et personne ne peut désormais la ramener au monde des humains.

© *Silja Geisler 2003*

Soile Isokoski, soprano, se produit régulièrement sur les scènes les plus prestigieuses du monde. Diplômée de l'Académie Sibelius d'Helsinki, elle fait ses débuts au concert dans cette ville en 1986. Elle remporte le second prix à la compétition Singer of the World de la BBC en 1987 et, la même année, le premier prix aux compétitions Elly Ameling et Tokyo International Singing. Après ses débuts à la scène (dans le rôle de Mimf) à l'Opéra national de Finlande, elle se produit avec succès aux opéras de Vienne, Berlin, Munich, Hambourg, Londres, Milan et Paris ainsi qu'aux festivals de Salzbourg, Savonlinna, Édimbourg et Orange. En 2002, elle fait des débuts remarquables au Metropolitan Opera House de New York. Soile Isokoski possède un répertoire étendu et donne régulièrement des récitals partout à travers le monde, notamment au Wigmore Hall de Londres, à Paris, à Amsterdam, à la Philharmonie de Berlin, au Musikverein de Vienne, à Rome, à Moscou et à Tokyo. Elle s'est produite avec les plus grands chefs d'aujourd'hui tels Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Daniel Barenboim, Bernard Haitink et Riccardo Muti.

Riikka Rantanen, mezzo soprano, est présentement membre de la troupe de l'Opéra national de Finlande à Helsinki. Elle a étudié à l'Académie Sibelius où elle obtient un diplôme en 1987. Dès 1984, elle se produit à l'Opéra national de Finlande ainsi qu'au Festival d'opéra de Savonlinna. Riikka Rantanen donne régulièrement des concerts tant en Finlande qu'à l'extérieur de son pays natal et a également chanté avec plusieurs orchestres finlandais. Son répertoire s'étend de la musique sacrée de l'époque baroque jusqu'aux œuvres contemporaines, notamment *Aventures* et *Nouvelles Aventures* de György Ligeti (sous la direction d'Esa-Pekka Salonen) et *The Medium* de Peter Maxwell Davies.

Le ténor finlandais **Raimo Sirkiä** possède une voix au timbre chaud qui convient autant à *Tannhäuser* de Wagner qu'à *Otello* de Verdi. Il a étudié à l'Académie Sibelius d'Helsinki et a remporté la compétition Timo Mustakallio en 1981. Lors de son premier engagement permanent, à Kiel en Allemagne (de 1983 à 1985), Raimo Sirkiä s'est surtout concentré sur les rôles de ténor lyrique mais il a également étendu son répertoire aux rôles de ténor *spinto*. De 1985 à 1991, Raimo Sirkiä a fait partie de la troupe de l'Opéra de Dortmund où il a chanté tous les rôles italiens importants qu'il a depuis interprétés partout en Europe. C'est également à Dortmund qu'il a abordé les opéras de Wagner dont il devenu un interprète recherché. Depuis 1990, il fait partie à plein temps de l'ensemble de l'Opéra national de Finlande et, depuis 1991-92, du Deutsche Oper am Rhein. Il se produit régulièrement à l'Opéra royal de Stockholm et au Festival d'opéra de Savonlinna où il a été nommé artiste de l'année en 1996. Il a chanté au Deutsche Oper de Berlin,

aux Staatsoper de Hambourg et de Stuttgart, au Semper Oper de Dresde, aux Opéras royaux de Copenhague et d'Oslo, au Teatro Reggio de Turin, au Teatro Malibran de Venise ainsi qu'au Festival de Bayreuth.

Le ténor finlandais **Topi Lehtipuu** a d'abord étudié le piano et le violon. Il a poursuivi ses études musicales à l'Académie Sibelius à Helsinki où il a travaillé le chant et la direction chorale. Parallèlement, il a également travaillé avec les ténors Peter Lindroos et Howard Crook. Topi Lehtipuu est un musicien extraordinairement éclectique dont le talent s'exprime d'une manière incroyablement variée : de l'arrangement musical pour la télévision jusqu'à la direction de musique pour dessins animés, en passant par l'interprétation de musique contemporaine. Topi Lehtipuu a également tenu les rôles de Pamino au Théâtre des Champs-Élysées à Paris, de Tom Rakewell (dans *The Rake's Progress* d'Igor Stravinsky) à l'Opéra de Lausanne et ainsi que le rôle-titre d'*Albert Herring* (de Benjamin Britten) avec le Vantaa Opera à Helsinki. Son répertoire au concert comprend des oratorios de l'époque baroque ainsi que des œuvres contemporaines, notamment de Rautavaara, Schœnberg et Arvo Pärt.

Cornelius Hauptmann, basse, est né à Stuttgart où il poursuit également ses études musicales. En 1982, il reçoit un diplôme de chanteur soliste après avoir étudié avec Jakob Stämpfli au Conservatoire de Berne. Des classes de maître avec Dietrich Fischer-Dieskau, Hans Hotter, Eric Tappy et Elisabeth Schwarzkopf ont également contribué à son développement artistique et ont mené à de nombreux prix lors de compétitions internationales. Cornelius

Hauptmann a fait ses débuts à l'Opéra d'état de Stuttgart en 1982 et a également été un membre permanent de la troupe de l'opéra de Heidelberg et de celle de Karlsruhe jusqu'en 1989. Au cours des dernières années, il a principalement interprété des œuvres de Mozart à Amsterdam, Lyon, Paris, Orléans, Berlin, Dortmund, Francfort, Leipzig, Madrid et Zurich sous la direction de Zubin Mehta, John Eliot Gardiner, Sigiswald Kuijken, Christopher Hogwood et Nikolaus Harnoncourt. Cornelius Hauptmann donne régulièrement des récitals de lieder en Allemagne ainsi qu'à travers le reste de l'Europe.

Arttu Kataja, basse-baryton, est rapidement devenu l'un des jeunes chanteurs les plus en vue de sa Finlande natale. Entré à la faculté de chant de l'Académie Sibelius en 1998, il étudie présentement à Vienne et à Helsinki avec Irina Gavrilovici. Arttu Kataja s'est produit en tant que soliste avec les orchestres les plus importants de Finlande et a donné de nombreux récitals en Finlande et aux États-Unis. Il a remporté du succès auprès de la critique pour ses interprétations de musique baroque avec le Battalia Ensemble en Finlande et avec le Harp Consort à La Scala de Milan. Son immense potentiel scénique a déjà pu se vérifier sur les scènes estoniennes et finlandaises avec les rôles de Seneca (dans *Le couronnement de Poppée* de Monteverdi), Malatesta (dans *Don Pasquale* de Donizetti) et Leporello. Il a fait ses débuts à l'Opéra national de Finlande dans le rôle de Don Alvaro dans la sensationnelle mise en scène de Dario Fo d'*Il Viaggio a Reims* de Rossini.

Dominante est un chœur mixte fondé en 1975 et puise la majorité de ses membres à l'Université technique d'Helsinki. Le chœur s'est gagné la réputation

d'un ensemble jeune et dynamique reconnu pour son audace et sa versatilité. Le directeur artistique du chœur est, depuis 1981, Seppo Murto. Dominante a interprété les œuvres maîtresses du répertoire avec l'Orchestre symphonique de la radio finlandaise, le Tapiola Sinfonietta, l'Orchestre philharmonique d'Helsinki et l'Orchestre symphonique de Lahti et a également travaillé avec l'Opéra national de Finlande et le Helsinki City Theatre. Dominante s'est de plus produit en concert à travers le monde.

L'Orchestre symphonique de Lahti (Sinfonia Lahti) devint municipal en 1949 pour garder la tradition orchestrale existant à Lahti depuis 1910. Sous la direction de son chef Osmo Vänskä, l'orchestre s'est développé ces dernières années en l'un des plus remarquables des pays du Nord. L'Orchestre symphonique de Lahti donne la majeure partie de ses concerts au Sibelius Hall de bois dessiné par les architectes Kimmo Lintula et Hannu Tikka et dont l'acoustique a été mise au point par la compagnie internationalement célèbre Artec Consultants Inc. de New York. Parmi les réussites de l'Orchestre symphonique de Lahti, mentionnons les prix *Gramophone* (1991 et 1996), le Grand Prix du Disque de l'Académie Charles Cros (1993) et le Prix Classique de Cannes (1997, 2002) pour ses enregistrements des œuvres de Sibelius; il a aussi reçu des prix pour plusieurs autres enregistrements. L'orchestre a enregistré l'intégrale de la musique pour orchestre de Joonas Kokkonen. Depuis 1992, l'orchestre a aussi joué et enregistré la musique de son compositeur en résidence, Kalevi Aho et d'autres compositeurs finlandais. L'Orchestre symphonique de Lahti joue régulièrement à Helsinki et est invité à de nombreux festivals de musique. La formation

s'est également produite en Allemagne, France, Suède, Espagne, Grande-Bretagne, au Japon, à New York et St-Petersbourg.

Osmo Vänskä (1953-) commença sa vie musicale professionnelle comme distingué clarinettiste, occupant le poste de principal associé à l'Orchestre philharmonique d'Helsinki pendant plusieurs années. Après avoir étudié la direction à l'Académie Sibelius à Helsinki, il gagna le premier prix du concours international pour jeunes chefs d'orchestre de Besançon en 1982. Sa carrière de chef lui a amené plusieurs engagements importants avec par exemple la Sinfonietta Tapiola, l'Orchestre symphonique de l'Islande et l'Orchestre symphonique Ecossais de la BBC à Glasgow. Il est présentement directeur musical de l'Orchestre symphonique de Lahti en Finlande. Il entrera en fonction comme directeur musical de l'Orchestre du Minnesota en 2003.

Il est de plus en plus demandé sur la scène internationale pour diriger des orchestres et des opéras et son répertoire est exceptionnellement étendu – de Mozart et Haydn en passant par les romantiques (dont les compositeurs nordiques Sibelius, Grieg et Nielsen) à un vaste choix de musique du 20e siècle; ses programmes de concerts renferment régulièrement des créations mondiales. Ses nombreux enregistrements sur BIS continuent de soulever un immense enthousiasme. En décembre 2000, le président de la Finlande remit à Osmo Vänskä la médaille Pro Finlandia en reconnaissance de ses réussites avec l'Orchestre symphonique de Lahti et, en mai 2002, il reçut le Prix de Musique de la Société Philharmonique Royale de Londres en reconnaissance de son travail avec la musique de Sibelius et de Nielsen.

Osmo Vänskä

Photo: © Eastpress Oy / Seppo J.J. Sirkka

DIE LORELEY

von Emanuel Geibel

Musik von Friedr. Pacius

PERSONEN

Pfalzgraf OTTO

BERTHA, Gräfin von Stahleck

HUBERT, Fährmann und Schenkenwirth

LENORE, seine Tochter

REINALD

LEUPOLD, Seneschall des Pfalzgrafen

Ritter, Damen, Winzer und Winzerinnen,
Edelknaben, Gewappnete u.s.w.

THE LORELEY

by Emanuel Geibel

Musik by Fredrik Pacius

DRAMATIS PERSONÆ

OTTO, Count Palatine

BERTHA, Countess of Stahleck

HUBERT, ferryman and innkeeper

LENORE, his daughter

REINALD

LEUPOLD, the Count Palatine's seneschal

Knights, Ladies, Viticulturalists,
Young Nobles, Soldiers, etc.

DIE LORELEY

libretto Emanuel Geibel
säveltänyt Fredrik Pacius

(suom. Jussi Törnwall)

HENKILÖT

Palatsikreivi OTTO

BERTHA, Stahleckin kreivitär

HUBERT, lautturi ja kapakoitsija

LENORE, hänen tyttärensä

REINALD

LEUPOLD, palatsikreivin hovipalvelija

Ritareita, ylhäisönaisia, viinitarhureita vaimoineen,
aatelispoikia, asemiehiä jne.

ERSTER AUFGUG

Oedes Felsenthal am Rhein.

Erster Auftritt

Pfalzgraf Otto. Leupold.

OTTO

Wir sind am Ort. Lass mich allein,
und harre mein im Felsengrunde.

LEUPOLD

Wohl, doch vergesst nicht, Herr, die Stunde;
Schon glüh'n die Höh'n im Abendschein,
Und bei der Vesper erstem Laut
Erwartet euch die hohe Braut.
Was bannt euch nur in dieses Thal,
Wenn droben zu des Schlosses Stufen
Die Lieb' und all ihr Glück euch rufen?

OTTO

Die Liebe, weh, und ihre Qual.

LEUPOLD

Ich fass' euch nicht. Wie soll ich deuten,
Was ihr mir wie ein Räthsel sagt?

OTTO

Vernimm: vier Monden sind's, da kam ich auf der Jagd
Hierher noch spät, ein Wild mir zu erbeuten.
Der Himmel stand in Glut, der Strom war
Eitel Gold,
Und zwischen all dem lichten Scheine
Gewahrt' ich eine Jungfrau wunderhold.
Sie sass gelösten Haar's und sang;
O wie das Klang
Das Thal entlang!
Mir war's, als sei's der Feyen Eine.

LEUPOLD

Und dann?

OTTO

Sie labt' aus ihrem Krüge
Den fremden Jägersmann, ich trank mit
Durst' gem Zuge –

ACT ONE

A desolate, rocky valley by the Rhine

Scene One

Otto, Count Palatine. Leupold

OTTO

We have arrived. Leave me alone,
And wait for me by the rock.

LEUPOLD

Sir, be sure not to forget the time;
The peaks are already bathed in the evening sun's glow,
And, at the first note of the vespers,
Your noble Lady will be waiting for you.
What holds you spellbound in this valley
When yonder, by the palace steps,
Love and all its happiness invite you?

OTTO

Lova, alas, and its torment.

LEUPOLD

I don't understand you. How should I interpret
What seems to me to be like a riddle?

OTTO

Listen: four months ago, when hunting,
I came here late to catch my prey
The heavens were ablaze, the river was
Vain gold,
And, between all the shining light
I became aware of a maiden of wondrous beauty.
She sat there, her hair hanging loose, and sang:
Oh, how the sound of her song
Resounded along the valley!
It seemed to me as though she were one of the fairies.

LEUPOLD

And then?

OTTO

From her flagon she offered refreshment
To the unknown hunter;
Thirstily I drank a draught –

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Autio kalliolaakso Reinin rannalla.

Ensimmäinen kohtaus

Palatsikreivi Otto. Leupold.

OTTO

Olemme perillä. Jätä minut yksin
ja odota minua kallion juurella.

LEUPOLD

Hyvä, mutta älkää unohtako määräaikaa, herra,
vuorenhuiput hohtavat jo iltaruskossa,
ja iltamessun ensi soitolla
teitä odottaa ylhäinen morsian.
Mikä teitä enää pidättelee tässä laaksossa,
kun ylhäällä, linnan tasanteilla
rakkaus kutsuu teitä koko onnessaan?

OTTO

Rakkaus, ah niin, ja sen tuska.

LEUPOLD

En ymmärrä teitä. Miten pystyn selittämään sen,
josta kerrotte minulle kuin arvoituksena?

OTTO

Kuule: neljä kuukautta sitten, kun tulin
metsästämään tänne aika myöhään, riistaa saadakseni,
leimusi taivas tulessa, virta oli
silkkaa kultaa,
ja keskellä tähtikirkasta hohdetta
havaitsin ihmeenihanan neidon.
Hän istui hiukset valtoimenaan ja lauloi;
oi, miten se soi
kautta laakson!
Tuntui kuin olisin nähnyt erään haltijattarista.

LEUPOLD

Entä sitten?

OTTO

Hän virvoitti ruukkunsa vedellä
outoa metsästäjää; minä join
janoisin siemauksin –

Raimo Sirkkiä, tenor (Pfalzgraf Otto)

Arttu Kataja, bass (Leupold)

Seit jener Stunde war's um mich geschehn,
In diesem Thal, fern von des Hofs Getriebe
Erbühte hold und ungesehn
Das Märchen mir glücksel'ger Liebe.
Und jetzt! Und heut'! Ich kann's nicht
Fassen,
Was streitend in mir wühlt,
Verrathen soll ich, was ich heiss gefühlt,
Und was so lieb mir war, auf ewig lassen!
Welch ein Wirrsal! Welche Schmerzen!
Liebe winkt, es warnt die Treue,
Ewig zieh'n Begier und Reue
In den Strudel mich zurück.

LEUPOLD

Herr, ihr führt, den Kranz im Haare,
Morgen bei des Frühroths Schimmer
Eine Fürstin zum Altare;
Opfert denn ein traumhaft Glück!
Hier zu scheiden gilt's auf immer,
Dass ihr dort bewahrt die Treue;
Ewig bleibt der Dorn der Reue
Sonst in eurer Brust zurück.

OTTO

Wohl, es sei! ich muss entsagen.
Und entschlossen sei's gethan!

LEUPOLD

Handelt rasch und ohne Zagen!
Wo die alten Weiden ragen,
Harr'ich euer mit dem Kahn!

OTTO

Fort! die Stunde hat geschlagen.
Geh, Verhängnis, deine Bahn!

(Leupold entfernt sich)

Zweiter Auftritt

Otto, bald darauf Lenore.

OTTO

Sei stark, mein Herz, und lass dein Pochen
Und biete Trotz der kurzen Qual,

Since that moment I was confounded.
In this valley, far from the bustle of court,
Unseen and sweet.

The fairy-tale of happy love bloomed for me.
And now! And today!

I cannot fathom

What is causing such a combative tumult within me,
I should betray that which I have felt ardently,
And leave forever that which I loved so much!
Such confusion! Such pain!

Love gives a sign, loyalty a warning,
Eternally desire and remorse
Draw me back into the whirlpool.

LEUPOLD

My Lord, you will lead a princess to the altar,
Tomorrow, at the early red gleam of morning,
With hair bedecked by a garland;
Go on, sacrifice a dreamlike luck!
You must leave this place forever
So that, yonder, you may retain your loyalty.
Otherwise the thorn of remorse
Will always remain within your breast.

OTTO

So be it! I must forgo.
And let it be done decisively!

LEUPOLD

Act quickly and without hesitation!
There, where the old willows stand,
I shall await you with the boat!

OTTO

Away! The hour has struck
Destiny, take your course!

(Exit Leupold)

Scene Two

Otto, soon followed by Lenore.

OTTO

Be strong, my heart, and cease your pounding
And bid defiance to the brief torment,

siitä hetkestä lähtien olen ollut mennyttä.
Tässä laaksossa, etäällä hovin hyörinästä
puhkesi ihanana ja ennenkokemattomana
kukkimaan taru autuaallisesta rakkaudesta.
Ja nyt! Ja tänään! En pysty käsittämään
tätä ristiriitaa,
joka raastaa minua.
Minun on paljastettava kokemani kuumat tunteet,
ja luovuttava ainiaaksi siitä, mikä oli niin rakasta!
Miten hämmäntävää! Miten tuskallista!
Rakkaus kutsuu, uskollisuus varoittaa,
ikuisesti vetävät himo ja tunnontuskat
minua takaisin kurimukseensa!

LEUPOLD

Herra, kun huominen aamurusko sarastaa,
te viette alttarille ruhtinattaren,
jolla on seppele kutreillaan;
luopukaa siis unenomaisesta onnestanne!
Täältä on nyt erottava ainiaaksi,
voidaksenne vaalia uskollisuuttanne tuolla;
muuten jäävät katumuksen okaat
ikuisesti jäljelle rintaanne.

OTTO

Olkoon sitten! Minun täytyy luovuttaa,
ja olkoon se päättäväisesti tehty!

LEUPOLD

Toimikaa nopeasti ja epäroimättä!
Odotan teitä veneessä, siellä,
missä vanhat pajupuut kasvavat.

OTTO

Matkaan! Hetki on lyönyt.
Kulje, sallimus, tietäsi!

(Leupold lähtee)

Toinen kohtaus

Otto, pian senjälkeen Lenore.

OTTO

Pysy lujana, sydämeni, äläkä hakkaa enää
vaan uhmaa hetkenkestävää tuskaa.

Das Scheidewort sei kühn gesprochen,
Der Würfel fiel, ich habe keine Wahl. –

LENORE

(hinter der Scene)

Seit ich von mir geschieden
Und mich der Liebe gab,
Kam über mich ein Frieden
Wie Himmelsthau herab.
Ach, blüht keine Blume, blüht kein Zweig,
Als wie mein Herz in Freuden reich.

OTTO

Horch! Welch ein Ton!
Sie naht! Schon wandelt ihr Gesang
Herab den Felsenpfad.
Vor dieser Stimme schmilzt die Seele mir,
Und greift mir in die Brust
Mit schmerzlich süßem Klang.

LENORE

Seit ich von mir geschieden
Und mich der Liebe gab,
Kam über mich ein Frieden
Wie Himmelsthau herab.

OTTO

Lenore!

LENORE

Du bist hier, du bist hier!
So hab' ich endlich dich gefunden!

OTTO

Du suchtest mich?

LENORE

Wann suchst ich dich noch nicht!
So sehn die Blume sich zum Licht,
Wie ich zu dir mich sehn' in allen Stunden.
O lass an deiner Brust mich lehnen!
Befriedigt fühl ich all mein Sehnen!
Ach, deiner wartend bin ich lang
Da droben auf der öden Ley gesessen,
Und, o vergieb, schon ward mir bang,
Du habest heute mein vergessen.

May the word of parting be spoken boldly,
The die is cast, I have no choice. –

LENORE

(behind the scenes)

Since I left my former life
And gave myself over to love,
A peace came upon me
Like heavenly dew.
Oh, there is no blossom, no twig in bloom
That is as rich in joy as my heart.

OTTO

Hark! What a sound!
She is approaching! Her song is already
Descending along the forest path.
My soul melts upon hearing this voice,
And seizes my breast
With painfully sweet sound.

LENORE

Since I left my former life
And gave myself over to love,
A peace came upon me
Like heavenly dew.

OTTO

Lenore!

LENORE

You are here, you are here!
At last I have found you!

OTTO

You were looking for me?

LENORE

When was I not looking for you?
Just as the flowers yearn for light,
I yearn for you every hour of the day.
Oh, let me lean against your breast!
I feel that all my yearning is satisfied.
Oh, long have I awaited you,
Sitting up there on the desolate Lorelei rock,
And, oh forgive me, I already became anxious
That you might have forgotten me.

Eron sana lausuttakoon rohkeasti;
arpa ei osunut oikeaan, minulla ei ole valinnanvaraa. –

LENORE

(näyttämön takana)

Kun jätin entisen elämäni
ja omistauduin rakkaudelle,
tuli ylleni rauha
kuin taivaasta laskeutuva kaste.
Ah, ei mikään kukka, ei mikään verso
kukoista kuin oma sydämeni ilon rikkaudessa.

OTTO

Hiljaa! Tuo ääni!
Hän lähestyy! Hänen laulunsa kantaa
jo alas kalliopolkua.
Tuon äänen edessä heltyy sieluni;
se koskettaa rintaani
tuskallisen suloisella soinnillaan.

LENORE

Kun jätin entisen elämäni
ja omistauduin rakkaudelle,
tuli ylleni rauha
kuin taivaasta laskeutuva kaste.

OTTO

Lenore!

LENORE

Olet täällä! Olet täällä!
Olen siis vihdoinkin löytänyt sinut!

OTTO

Etsitkö minua?

LENORE

Milloin en olisi sinua etsinyt!
Niin kaipaa kukka valon puoleen
kuin minä ikävöin puoleesi joka hetki.
Oi salli minun nojata rintaasi vasten!
Silloin koko ikäväni tyyntyy!
Ah, sinua odottaen olen istunut kauan
tuolla ylhäällä, yksinäisellä kivellä,
ja – anna anteeksi – tulin jo levottomaksi,
että olisit unohtanut minut tänään.

Soile Isokoski, soprano (Lenore)

Denn sieh, ein dunkler Traum, gezeugt aus
Wildem Blut,
Beschattete zu Nacht mein Bette:
Mir war's als ob ich dich verloren hätte,
Doch du bist da, und nun ist Alles gut!

OTTO

O süsse Maid, wie du mich rührst!
Und doch der Augenblick verrinnt.
O du Holde! Lenore!
Wie du mich rührst, holdselig Kind!
O Geliebte, wie fass' ich mich!
In deinem Blick der Gruss der Minne
Verwirrt wie heisser Wein berauschend mir
Die Sinne,
Doch seh' ich deine Lust mit Zagen,
Ich muss dir Vieles, Vieles sagen, –
Entscheidendes –

LENORE

O thu's ein ander Mal! Thu's morgen!
Heut lass mich ledig aller Sorgen
Mich sonnen in der Liebe Strahl,
Heut' lass mich stille schau'n
Zu deinen Aug' empor!
Nur eines mag ich hören, nur Eins,
Dass du mich liebst!

OTTO

(für sich)
O Gott! Soll ich den Traum ihr stören
Und Qual herausbeschwören
Für sie, die so mich liebt?

LENORE

O lass an deiner Brust mich lehnen!
Befriedigt fühl ich all mein Sehnen!
Und weine doch, doch nicht vor Leid.
Was kann der Himmel mehr gewähren?
Das ist der Liebe Seligkeit.

OTTO

Vom Auge küss' ich dir die Zähnen,
Befriedigt fühl' ich all' mein Sehnen.
Was kann der Himmel mehr gewähren?

For, behold, a dark dream,
Formed from wild blood,
Overshadowed me as I lay in bed at night:
It seemed to me as though I had lost you,
And yet you are there, and now all is well!

OTTO

O sweet maid, how you move me!
And yet the moment is escaping.
O fair lady! Lenore!
How you move me, fair child!
O my beloved, how can I gather myself?
In your glance is the salutation of love,
Confused like hot wine,
Intoxicating my senses,
And yet I regard your desire hesitantly,
I must tell you so much, so much, –
Of decisive importance –

LENORE

Oh, tell me another time! Tell me tomorrow!
Today leave me free of all worries,
To bathe in the radiance of love,
Today let me silently gaze
Down into your eyes!
Just one thing, just one thing do I wish to hear:
That you love me!

OTTO

(aside)
O God! Should I destroy her dream?
And conjure up torment
For the one who loves me so?

LENORE

Oh, let me lean against your breast!
I feel that all my yearning is satisfied.
And weep, but not from sadness.
What more can heaven offer?
That is the bliss of love.

OTTO

I kiss the tears from your eye,
I feel all my longing satisfied.
What more can heaven grant?

Sillä näetkö: kuuma verenkäyntini synnytti
synkeän unen, joka
varjosti öisin vuodettani:
tuntui kuin olisin menettänyt sinut,
mutta oletan toki siinä, ja nyt on kaikki hyvin!

OTTO

Oi suloinen neito, kuinka liikutat minua!
Mutta hetki kuluu loppuun;
Sinä rakkaani! Lenore!
Kuinka liikutat minua, ihana lapsi!
Oi rakkaani, miten malta mieleni!
Rakkauden tervehdys katseessasi
huumaa kuin väkevä, päihdyttävä viini
minun aistini,
mutta silti katson iloasi epäroiden.
Minun on kerrottava sinulle paljon, paljon –
ratkaisevan tärkeää –

LENORE

Oi tee se toisella kertaa! Tee se huomenna!
Anna minun tänään, vapaana kaikista suruista
paistatella rakkauden säteissä.
Anna minun tänään kaikessa rauhassa
katsella sinua silmiini!
Vain yhden asian haluan kuulla,
vain yhden, sen, että rakastat minua!

OTTO

(itseksseen)
Jumalani! Onko minun tuhottava hänen unelmansa
ja tuotettava tuskaa sille,
joka minua niin rakastaa?

LENORE

Oi anna minun nojata rintaasi vasten!
Silloin koko ikäväni tyyntyy,
ja vaikka itken, se ei johdu tuskasta. –
Mitä voi taivas enempää suoda?
Tämä on rakkauden autuutta.

OTTO

Suutelen silmistäsi kyyneleet.
Tunnen koko kaipuuni tyyntyvän.
Mitä voi taivas enempää suoda?

Das ist der Liebe Seligkeit!

O holde Maid!

LENORE

Versink' o Welt, ich weiss dich zu entbehren!

OTTO UND LENORE

Lass' ab zu fluten, Strom der Zeit.

(Kurze Pause. Geläut in der Ferne.)

LENORE

Horch, wie so feierlich und helle
Vom Thurm der alten Waldkapelle
Die Glocke schallt –

OTTO

Gott! Woran mahnst du mich!

LENORE

Was ist dir? Du erbleichst. Sprich!
Es zuckt als wie ein plötzlich Leiden
Um deine Stirn. Was ist geschehen?

OTTO

Die Glocke ruft, wir müssen scheiden,
Und o, mir ist, als wär's auf Nimmerwiedersehn!

LENORE

Was sagst du? Weh! Willst du das Herz mir brechen?

OTTO

(mühsam gefasst)

Sei ruhig, der Gedanke fuhr
Durch's Haupt mir wie ein Schatten nur –

(für sich)

Umsonst! Umsonst! Ich kann das Wort nicht sprechen!

(laut)

Fahrwohl denn!

LENORE

O was treibt dich so geschwind
Aus diesen Armen, die so treu dich hegen?

OTTO

(drückt sie noch einmal heftig an sich, und reisst sich dann gewaltsam los)

That is the bliss of love!

O sweet maid!

LENORE

Founder, o world, I can be without you!

OTTO AND LENORE

Cease your flow, o current of time.

(A short pause. Noise in the distance.)

LENORE

Listen how the bell
Of the old forest chapel tower
Rings so festively, so clearly –

OTTO

My God! Of what are you reminding me?

LENORE

What's the matter? You have gone pale. Tell me!
Your face shows the affliction
Of a sudden pain. What has happened?

OTTO

The bell is calling me, we must part,
And oh, it seems to me as though we should part forever!

LENORE

What are you saying? Do you wish to break my heart?

OTTO

(struggling to compose himself)

Be calm, the idea passed through my mind
Like a shadow, no more –

(aside)

In vain! In vain! I cannot utter the word!

(aloud)

Farewell, then!

LENORE

Oh, what drives you so rapidly
From these arms that tend you so faithfully?

OTTO

(embraces her tightly once more, then tears himself away violently)

Tämä on rakkauden autuutta!

Oi ihana neito!

LENORE

Tuhoudu, maailma! Selviydyn ilman sinuakin!

OTTO JA LENORE

Tyrehtyköön kulkusi, ajan virta!

(Lyhyt tauko. Etäämpää kantautuu ääniä.)

LENORE

Kuule, kuinka juhlavasti ja heleästi

kellot kaikuvat

vanhan metsäkappelin tornista –

OTTO

Jumalani! Mistä muistutakaan minua!

LENORE

Mikä sinun on? Sinä kalpenet. Puhu!

Aivankuin äkillinen tuska

kouristaisi kasvojasi. Mitä on tapahtunut?

OTTO

Kellot kutsuvat, meidän on erottava,

ja minulla on tunne, kuin emme ikinä enää näkisi toisiamme!

LENORE

Mitä sinä sanot? Voi ei! Haluatko särkeä sydämeni?

OTTO

(kokoaa vaivoin itsensä)

Ole rauhassa, ajatus välähti päässäni

kuin varjo vain –

(itseksseen)

Turhaan! Turhaan! En saa sanotuksi sitä sanaa!

(ääneen)

Jää hyvästi siis!

LENORE

Mikä voi ajaa sinut niin nopeasti pois

näiltä käsivarsilta, jotka niin uskollisesti sinua hoivaavat?

OTTO

(painaen vielä kerran Lenoren rinnalleen ja sitten

riuhtaisten itsensä väkivalloin irti)

Fahrwohl du liebes, liebes Kind!
Fahrwohl!

(Otto eilt rasch hinweg)

Dritter Auftritt

Lenore (allein)

(Während sie dem Scheidenden bewegt nachblickt, erklingt in der Ferne zu den Schlägen der Abendglocke von hellen Mädchenstimmen das Ave Maria. Sie bleibt andächtig stehen.)

CHOR *(hinter der Scene)*

Ave Maria! Ave Maria!
Gegrüßet seist du, reine Maid!
Ave Maria! Durch's Spätroth hallt es weit und breit:
Ave Maria!

LENORE

Die du thronst in Wolkenglut
Ave Maria!
Nimm unsre Lieb' in deine Hut!
Ave Maria!
O lass wie dieses Abends Schein
Sie heiter und voll Frieden sein.
Ave Maria!

Indem Lenore sich zum Gehen wendet und langsam zwischen den Felsen verschwindet, wiederholt der

CHOR *(in der Ferne verhallend)*

Ave Maria!
Gegrüßet sei'st du reine Maid!
Ave Maria!

Verwandlung.

Das Rheinthäl bei Bacharach.

Vierter Auftritt

Hubert, Winzer.

CHOR DER WINZER

Rührt euch frisch und schafft die Fässer
In den Kahn, den edlen Wein!

Farewell, o dear, dear child!
Farewell!

(Otto rushes away)

Scene Three

Lenore (alone)

(While she looks in agitation towards the departing Otto, the evening bell is heard ringing in the distance along with the Ave Maria, sung by bright-toned girls' voices. Lenore stands in contemplation.)

CHOIR *(backstage)*

Ave Maria! Ave Maria!
Our greeting to you, pure maid!
Ave Maria! Through the evening glow it echoes far and wide:
Ave Maria!

LENORE

You who are enthroned in a nebulous glow,
Ave Maria!
Take our love into your protection!
Ave Maria!
O let her be happy and full of peace
Like the radiance of this evening.
Ave Maria!

As Lenore turns to go, and slowly disappears among the rocks, we hear again from the

CHOIR *(echoing from the distance)*

Ave Maria!
Our greeting to you, pure maid!
Ave Maria!

Scene change.

The Rhine Valley near Bacharach.

Scene Four

Hubert, Viticulturalists.

CHOIR OF VITICULTURALISTS

Get a move on and carry the barrels
Into the boat, the noble wine!

Jää hyvästi, sinä rakas, rakas lapsi!

Jää hyvästi!

(Otto rientää nopeasti pois)

Kolmas kohtaus

Lenore (yksin)

(Liikuttuneen Lenoren seurattessa katsellaan poistuvaa, kajahtaa kaukaa iltakellojen ääni ja nuorten tyttöjen laulama Ave Maria. Lenore jää hartaana paikoilleen.)

KUORO *(näyttämön takaa)*

Ave Maria! Ave Maria!

Ollos tervehditty, nuhteeton Neitsyt!

Ave Maria! Läpi iltaruskon kaikuu se kaikkialle:

Ave Maria!

LENORE

Kaitset meitä pilvien loisteessa,

Ave Maria!

Suojele rakkauttamme,

Ave Maria!

Kuin tämän illan kajo

suo sen olla kirkas ja rauhantäyteinen.

Ave Maria!

Lenoren kääntyessä takaisin ja hitaasti hävitessä kallioiden lomaan, toistaa

KUORO *(etäältä kaiku)*

Ave Maria!

Ollos tervehditty, nuhteeton Neitsyt!

Ave Maria!

Näyttämönmuutos.

Reinin laakso lähellä Bacharachia.

Dominante Choir

Neljäs kohtaus

Hubert, viinitarhurit.

VIINITARHURIEN KUORO

Liikkukaa rivakasti ja kantakaa

tynnyreissä kypsytynyt viini veneeseen!

Heut' noch auf des Strom's Gewässer
Muss die Last verfahren sein.

HUBERT

Hier vom goldnen Rüdesheimer!
Ingelheims Gewächs darnach!
Assmannshäuser sieben Eimer,
Aber zwölf von Bacharach!
Denn zur schönsten Jubelfeier
Will der Pfalzgraf unsern Wein;
Heute holt die Braut der Freier,
Morgen soll die Hochzeit sein.

CHOR

Rührt euch frisch und schafft die Fässer
In den Kahn, den edlen Wein!

HUBERT

Legt die Tonnen fein und sauber,
Dass der Trank sich nimmer trübt,
Und sein Gold den vollen Zauber
Im krystallinen Becher übt.
Jede Vorsicht braucht auf's beste,
Wie's der Blüte ziemt vom Rhein!
Hohes Fest hat durst'ge Gäste,
Ächter Durst will ächten Wein.

CHOR

Ächter Durst will ächten Wein!

HUBERT

Wohl, der Kahn ist voll zum Rande,
Fass bei Fass liegt wohlbewahrt;
Nun fort mit raschen Ruderschlägen
Dem alten Schloss der Pfalz entgegen!
Schon sank die Sonn' im Abendgold.
Wir ha'n geschmückt das lange Jahr
An Dauben und an Stäben.

CHOR

Und als das Fass gezimmert war,
da pressen wir die Reben.

The cargo must already be on its way today
On the waters of the river.

HUBERT

Here is the golden Rüdesheimer!
Next to it, the produce of Ingelheim!
Seven kegs of the Assmannshäuser,
But a dozen of the Bacharach!
Because the Count Palatinate wants our wine
For the finest of festivities;
Today the suitor takes the bride,
Tomorrow the wedding shall take place.

CHOR

Get a move on and carry the barrels
Into the boat, the noble wine!

HUBERT

Place the barrels well and neatly,
So that the drink will not become cloudy,
And so that it may exert the full magic
Of its golden colour in the crystal glass.
It is best to take every possible care,
As is fitting for the blossom of the Rhine!
A high feast will have thirsty guests,
And proper thirst requires proper wine.

CHOR

Proper thirst requires proper wine.

HUBERT

Indeed, the boat is fully loaded,
Barrel upon barrel is safely stowed;
Away, now, with strong oar-strokes
Towards the old Palatinate palace!
The sun already sank in the gold of evening.
All year long we have been decorating
The staves and the poles.

CHOR

And when the barrel was crafted ready,
We pressed the grapes.

Kuorma on kuljetettava vielä tänään
virran vesiväylää pitkin.

HUBERT

Tässä on kullanhoitoista Rüdesheimeria,
Ingelheimin kasvua sen vierellä!
Assmannshäuseria seitsemän saavia,
mutta kaksitoista Bacharachista!
Sillä riemujuhlilla parhaimpaan
haluaa palatsikreivi omaa viiniämme;
tänään kosija noutaa morsiamen,
huomenna pidetään häät!

KUORO

Liikkukaa rivakasti ja kantakaa
tynnyreissä kypsynyt viini veneeseen!

HUBERT

Latokaa tynnyrit taiten ja varoen,
niin ettei juoma milloinkaan samene,
ja että sen lumovoimainen kulta
ilmenee kristallipikareissa.
Kaikkalainen varovaisuus on parhaaksi,
niinkuin Reinin kukkeudelle kuuluikin!
Suuressa juhlassa on janoisia vieraita;
kunnon jano edellyttää kunnon viiniä.

KUORO

Kunnon jano edellyttää kunnon viiniä!

HUBERT

Vene tuntuu olevan laitojaan myöten täynnä,
tynnyrit huolella kiinni toisissaan;
nyt matkaan ripein aironvedoin
kohden palatsikreivin vanhaa linnaa!
Aurinko laski jo iltaruskon kultaan.

Olemme tehneet koristeleikkauksia
koko pitkän vuoden kimpilautoihin ja vaarnoihin.

KUORO

Ja kun tynnyrit oli nikkaroitu valmiiksi,
niin puristimme mehun rypäleistä.

Cornelius Hauptmann, bass (Hubert)

HUBERT UND CHOR

Nun grüss dich Gott du kühler Wein,
du kühler edler Wein, du Wein vom Rhein!
Du edler Herzenstrost vom Rhein!

Fünfter Auftritt

Hubert, Reinald, Winzer, Winzerinnen.

EIN WINZER (*Hubert zutrinkend*)

Vater Hubert! – Eure Dirne! –
's ist ein Mädel wie von Gold!

REINALD (*für sich*)

Ach wohl war keine je so hold!

HUBERT

(sich gegen die angefangene Ehrenpforte wendend)

Jetzt hurtig, ihr Freunde!
Aus schwankenden Reben
Lasst rasch sich erheben
Das grünende Thor,
Auf dass wir mit Ehren
Und festlichem Prangen
Die Herrin empfangen
Und den sie erkor. –

CHOR

Wir führen den Bogen,
Es äule die Traube
Aus saftigem Laube
Tiefpurpurn und blau.
Die Pforten, sie steigen,
Schon wölbt sich der Bau.

CHOR DER WINZERINNEN

Wo hast du Lenore? Sie darf uns nicht fehlen.

HUBERT

Sie ging mit der Angel hinunter zum Rhein.

CHOR DER WINZERINNEN

So treibt sie es täglich. Statt mit uns zu sein,
Wenn wir singen und tanzen und Märchen erzählen,
Verträumt sie den dämmernden Abend allein.

HUBERT AND CHOIR

Now God be with you, cool wine,
O cool, noble wine, wine from the Rhine!
O noble Rhenish comfort to the heart!

Scene Five

Hubert, Reinald, Viticulturists and their wives.

A VITICULTURALIST (*toasting Hubert*)

Father Hubert! – Your daughter! –
She is a girl as good as gold!

REINALD (*aside*)

Ah, indeed none was ever so sweet!

HUBERT

(turning towards the 'gate of honour' that is being built)

Quickly now, my friends!
From the unsteady vines
Quickly let rise
The verdant gate.
So that we can, with honour
And with festive splendour,
Receive our mistress,
And the man whom she has chosen. –

CHOIR

We are making the arch,
Out of lush leaves
The grape shall glance,
Deep purple and blue.
The gates are rising up,
The structure is beginning to take shape.

CHOIR OF VITICULTURALISTS' WIVES

Where is Lenore? She should not be absent.

HUBERT

She went down to the Rhine with a fishing rod.

CHOIR OF VITICULTURALISTS' WIVES

She does that every day. Instead of being with us,
When we are singing and dancing and telling tales,
She dreams away the evening twilight alone.

HUBERT JA KUORO

Nyt Jumalan rauhaa, raikas viini,
sinä raikas, jalo viini, sinä Reinin viini!
Sinä sydänten jalo lohtu Reiniltä!

Viides kohtaus

Hubert, Reinald, viinitarhurit vaimoineen.

ERÄS VIINITARHUREISTA (*juo Hubertin maljan*)

Isä Hubert! – Teidän tyttösenne! –
Se tyttö on puhdasta kultaa!

REINALD (*itseksseen*)

Ah, tuskin suloisempaa on ikinä ollutkaan!

HUBERT

(*kääntyen rakenteilla olevan juhlaportin puoleen*)

Reippaasti nyt, ystävät!

Notkuvista viiniköynnöksistä
kohotkoon nopeasti
viheriöivä portti,
niin että voimme kunniakkaasti
ja juhlanan komeasti
ottaa vastaan valtijattaremme,
ja miehen, jonka hän valitsi.

KUORO

Me rakennamme kaaret niin,
että rypäleet pilkottavat
rehevästä lehivistöstä
syvänpunaisina ja sinisinä.
Portit kohoavat,
rakennelma alkaa jo holvautua.

VIINITARHURIEN VAIMOT

Mihin jätit Lenoren? Hän ei saa puuttua joukostamme.

HUBERT

Hän lähti ongelle alas Reinille.

VIINITARHURIEN VAIMOT

Sitä hän harrastaa päivittäin. Sen sijaan, että olisi kanssamme
kun laulamme ja tanssimme ja kerromme satuja,
hän haaveilee yksinään hämärtyvässä illassa.

Topi Lehtipuu, tenor (Reinald)

Sechster Auftritt

Die Vorigen. Lenore.

HUBERT

Da kommt sie!

LENORE

Was gibt es?

ERSTE WINZERIN

(während die Mädchen einen Halbkreis um Lenore schliessen)

Wir grüssen dich fein,

Die schönste der Dirnen, das Röslein vom Rhein.

Sollst morgen beim Feste

Im Schwarme der Gäste

Von unserer Gilde die Sprecherin sein!

Die Braut sollst du kränzen,

Im Becher kredenzen

Dem Grafen, dem Freier, den funkelnden Wein.

LENORE

Ihr wollt es, wohlan dann!

HUBERT

Genug jetzt der Worte,

Und schmückt mit den Blumen

Die grünende Pforte!

Schon dunkelt der Abend, bald naht sich der Zug.

ALLGEMEINER CHOR

Auf, Kränze zu flechten, geschwinde, geschwinde!

Wir haben der Blumen, der Blumen genug!

Auf, dass wir mit Ehren

Und festlichem Prangen

Die Herrin empfangen und den

Sie erkor.

Wir führen den Bogen,

Es äugle die Traube

Aus saftigem Laube

Tiefpurpurn und blau.

Wir kommen mit Blumen,

Wir kommen mit Zweigen,

Die Pforten, sie steigen,

Schon wölbt sich der Bau.

Scene Six

The above. Lenore.

HUBERT

Here she comes!

LENORE

What's happening?

FIRST VITICULTURALIST'S WIFE

(while the girls form a semi-circle around Lenore)

We greet you warmly,

O fairest of maidens, o little rose of the Rhine.

Tomorrow, at the festivities,

Among the swarming guests,

You shall be the spokeswoman for our guild!

You shall crown the bride

And proffer to the Count, the suitor,

The sparkling wine in the beaker.

LENORE

If you so desire, then it shall be so!

HUBERT

Enough talking now,

And decorate the verdant gate

With flowers! The evening is already growing dark,

Soon the procession will approach

CHOIR

Let's get busy weaving garlands, quickly, quickly!

We have enough flowers, enough flowers!

Come, so that we can, with honour,

And with festive splendour,

Receive our mistress and the man

Whom she has chosen.

We are making the arch,

Out of lush leaves

The grape shall glance,

Deep purple and blue.

We are coming with flowers,

We are coming with branches,

The gates are rising up,

The structure is beginning to take shape.

Kuudes kohta

Edelliset. Lenore.

HUBERT

Siinä hän tulee!

LENORE

Mitä nyt?

ERAS VIININKORJAAJATYÖISTÄ

(muiden tyttöjen tehdessä puolipiirin Lenoren ympärille)

Tervehdimme sinua lämpimästi,

tytöistä kaunein, Reinin ruusunpuku.

Sinun tulee huomisissa juhliissa,

vieraiden joukossa

pitää puhe kiltamme puolesta!

Sinun tulee seppelöidä morsian,

tarjota pikarista kreiville,

kosijalle, kuplivaa viiniä.

LENORE

Kun kerran tahdotte, niin hyvä on!

HUBERT

Nyt saavat puheet riittää,

menkää koristamaan kukilla

lehteä portti!

Ilta alkaa jo hämärtyä, pian lähestyy juhlaa.

KUORO

Lähtekää sitomaan seppeleitä, nopeasti, nopeasti!

Meillä on kukkia, kukkia riittämiin!

Pian nyt, että voimme kunniakkaasti

ja juhlan komeasti

vastaanottaa valtiattaremmen ja miehen,

jonka hän valitsi.

Me rakennamme kaaret niin,

että rypäleet pilkottavat

rehevästä lehvistöstä

syvänpunaisina ja sinisinä.

Tulemme kukkien kanssa,

tulemme oksien kanssa.

Portit kohoavat,

rakennelma alkaa jo holvautua.

(Während alle Übrigen mit dem Bau der Ehrenpforte beschäftigt sind, ergreift Reinald die Hand Lenorens und führt sie in den Vordergrund. Es beginnt zu dunkeln.)

REINALD

Ich trag' es länger nicht – Lenore!
Ein einzig Wort vergönne mir,
Ein einzig Wort zu deinem Ohre –

LENORE

Ich höre. Was begehret ihr?

CHOR DER WINZERINNEN

Schafft mehr der Blumen,
Zu den Guirlanden!

REINALD

So muss ich's denn mit Worten sagen,
Was nie das Wort, das enge fasst,
Was ich als ahnungsvolle Last
Verhüllt im Busen längst getragen?
Du warst mir Leid und Lust und Schmerz,
mein Hoffen du, und mein Verzagen,
Ich liebe dich, nimm hin dies Herz!

HUBERT

Ja, lasst uns mit Prangen
Die Herrin empfangen.

LENORE

Weh mir!

ALLGEMEINER CHOR

Aus schwankenden Reben erhebt sich
Das grünende Thor.

LENORE

O hättest du mich nie gesehn!

REINALD

Nein, wende nicht von mir
Dies Auge, drin mein Himmel offen!

LENORE

Lass ab! Verloren bin ich dir.

(While all the others are occupied building the 'gate of honour', Reinald grabs Lenore's hand and leads her to the front of the stage. It begins to grow dark.)

REINALD

I cannot bear it any longer – Lenore!
Grant me just one word,
A single word in your ear –

LENORE

I am listening. What do you want?

CHOIR OF VITICULTURALISTS' WIVES

Fetch more flowers
For the garlands!

REINALD

Must I thus put into words
Something that words are too limited to express,
Something that I have borne as an ominour burden,
Concealed within my breast?
You were my sorrow and joy and pain,
You were my hope and my despair,
I love you, take this heart of mine!

HUBERT

Yes, let us receive our mistress
With splendour.

LENORE

Alas!

CHOIR

From the unsteady vines
The verdant gate can quickly be built.

LENORE

Oh, if only you had never seen me!

REINALD

No, do not turn away
Your eyes that open up heaven for me!

LENORE

Stop! I am lost to you.

*(Muiden ahertaessa juhlaportin rakentamisessa,
tarttuu Reinald Lenorea kädestä ja tuo hänet etualalle.
Alkaa hämärtä.)*

REINALD

En kestä tätä kauempaa – Lenore!

Suo minulle yksi ainoa sana,

yksi ainut sana, jonka korvasi kuulisi!

LENORE

Minä kuulen. Mitä te haluatte?

VIINITARHURIEN VAIMOT

Tuokaa lisää kukkia

lehväköynnöksiä varten!

REINALD

Minun täytyy siis sanoin kertoa siitä,

mitä sana rajallisuudessaan ei ikinä tavoita –

mikä on kuin epämääräinen taakka

painanut salassa rintaani.

Olit mielipahani, iloni ja tuskani,

olit toivoni ja perikatoni,

minä rakastan sinua, ota vastaan sydämeni!

HUBERT

Niin, ottakaamme valtiijatar

komeasti vastaan!

LENORE

Voi minua!

KUORO

Notkuvista viiniköynnöksistä kohooa

viheriöivä portti.

LENORE

Kunpa et olisi ikinä nähnyt minua!

REINALD

Ei, älä käännä katsettasi pois minusta;

noissa silmissä aukeaa taivas minulle!

LENORE

Anna olla! Olen mennyt sinulle!

CHOR DER FRAUEN

Nun können wir mit Ehren und festlichem Prangen
Die Herrin empfangen und den sie erkor.

REINALD

Dein herbes Wort muss mich verderben –
O gönne mir der Hoffnung Schein!

LENORE

Lass ab zu flehn! Lass ab zu werben!
Umsonst! – Dies Herz ist nicht mehr mein.

REINALD

O dunkle, namenlose Pein!

ALLGEMEINER CHOR

Vollendet! Vollendet und herrlich,
Steht nun der Bau.

HUBERT

Hört ihr der Pauken, der Trompeten Laut?

CHOR

Sie nahn!

HUBERT

So stellt euch hier im Ringe,
Dass ich dem Grafen und der hohen Braut
Nach altem Brauch mein Sprüchlein bringe.

Siebenter Auftritt

Die Vorigen. Festlicher Zug. Voran Spielleute, darauf eine Schaar Gewappneter, dann zwei Herolde, Otto's und Bertha's Banner tragend. Hinter diesen von Edelknaben und Fräulein umgeben Otto und Bertha. Ihnen folgen Ritter und Damen. Eine Schaar Gewappneter macht wieder den Schluss.

ALLGEMEINER CHOR

Lasst im Wind die Banner wallen!
Kränzt die Höh'n mit Feuerschein!
Zu des Vaterschlusses Hallen
Führt die Braut der Herrscher ein.
Nun sich Huld und Kraft begegnen,
Blüht uns Heil und naht uns Schutz;

CHOIR OF WOMEN

Now we can with honour and with festive splendour
Receive our mistress and the man whom she has chosen.

REINALD

Your harsh word must ruin me –
O grant me a spark of hope!

LENORE

Stop pleading! Stop your entreaties!
They are in vain! – My heart no longer belongs to me.

REINALD

Oh dark, unspeakable torment!

CHOIR

It is complete! Complete and splendid
The structure stands.

HUBERT

Do you hear the drums, the sound of trumpets?

CHOIR

They are approaching!

HUBERT

Now form a circle here,
So that I can make my speech to the Count
And to his noble bride, according to the old custom.

Scene Seven

The above. A festive procession. Musicians, then a crowd of men-at-arms, then two herolds carrying Otto's and Bertha's banners. Behind them, surrounded by young noblemen and women, Otto and Bertha. They are followed by knights and ladies. A crowd of soldiers brings up the rear.

CHOIR

Let the banners wave in the wind!
Bedeck the towers with torches!
Our ruler is leading his bride
Into the halls of the ancestral palace.
Now that grace and power are united,
Our salvation blooms, our protection nears;

NAISKUORO

Nyt voimme kunniakkaasti ja juhlanan komeasti ottaa vastaan
valtijattaren ja hänen valitsemansa miehen.

REINALD

Katkerat sanasi saattavat minut tuhoon –
oi suo minulle toivonkipinä!

LENORE

Lakkaa rukoilemasta! Lakkaa tavoittelemasta!
Se on turhaa! – Tämä sydän ei ole enää omani.

REINALD

Voi synkkää, sanomatonta tuskaa!

KUORO

Valmiina, viimeisteltyinä ja ihastuttavana
kohooa nyt rakennelmamme.

HUBERT

Kuuletteko rummutusta ja trumpettien ääntä?

KUORO

He lähestyvät!

HUBERT

Asettukaa siis piiriin tänne,
niin että voin esittää kreiville ja hänen ylhäiselle
morsiamelleen tervehdykseni vanhan tavan mukaan.

Seitsemäs kohtaus

*Edelliset. Juhlakulkue. Etunenässä soittoniekoja,
sitten joukko asemiehiä, heidän jälkeensä kaksi airutta
kantaen Oton ja Berthan viirejä. Heidän takanaan
aatelispoikien ja -neitojen keskellä Otto ja Bertha.
Ritariit daameineen seuraavat heitä. Joukko asemiehiä
vielä kulkueen lopussa.*

KUORO

Antakaa viirien hulmuta tuulessa!
Seppelöikää tornien huiput tulisoihduin!
Isiensä linnansaliin
saattaa hallitsija morsiamensa.
Nyt kohtaavat toisensa laupeus ja lujuus.
Hyvinvointimme kukoistaa, ja turva on lähellä;

Starker Arm ist da zum Trutz,
Milde Hand ist da zum Segnen.

HUBERT

Heil Dir, erlauchtes Paar, wir grüssen Dich in Treuen
Zum ersten Mal vereint mit frohem Glückwunsch heut.
Lasst Eurer Huld sich unsre Schaar erfreuen,
Und nehmt in Gnaden auf, was unsre Armuth beut!

ALLGEMEINER CHOR

Und nehmt in Gnaden auf, was
Unsre Armuth beut.

OTTO

Nehmt, wackre Leute, meinen Dank!
Und feiert am Gestade
Die Nacht mit Reigen und Gesang!

BERTHA (*auf Hubert deutend*)

Recht, theurer Freund! und hier den muntern Greis
Empfehl' ich euch zu sonderlicher Gnade.

OTTO

Sein Muth scheint jung, ist auch
Sein Haar schon weiss.

BERTHA

Sprich, Hubert, sprich, wo ist
Dein Töchterlein?
Sie sei ein Röslein, musst' ich oft vernehmen.

HUBERT

Ei nun, die Dirn' ist schmuck und fein,
Lenore, komm! Du brauchst Dich nicht zu schämen.

(*Er führt Lenore, die bis dahin theilnahmlos seitwärts
gestanden hat, zu Otto und Bertha in den Kreis der Fackeln.*)

LENORE

Erhab'ne Herrin –
(*sie erblickt Otto*)
O verzeiht –
Mir schwindelt – Welch ein Blendwerk schreckt mich!

OTTO (*für sich*)

Fällt ein ihr Hügel und bedeckt mich!

A strong arm is there to bid defiance,
A gentle hand is there to bless us.

HUBERT

Hail, o illustrious couple, we greet you loyally
United for the first time with joyous good wishes today.
May your graces enjoy our gathering,
And accept mercifully what we so meagrely offer!

CHOIR

And accept mercifully
What we so meagrely offer.

OTTO

Fine people, accept my thanks!
And celebrate tonight on the river bank
With dancing and singing!

BERTHA (*pointing to Hubert*)

Indeed, dear friend! And this happy old man here,
I commend you to special mercy.

OTTO

His spirit seems young,
Even if his hair is white.

BERTHA

Tell me, Hubert, tell me,
Where is your little daughter?
I have often been told that she is a little rose.

HUBERT

Well now, the girl is smart and pretty,
Lenore, come here! You need not be ashamed.

(*He leads Lenore, who was standing at the side, without
taking part, to Otto and Bertha in the circle of torchlight.*)

LENORE

Illustrious Lady –
(*she catches sight of Otto*)
Oh, forgive me –
I feel faint – what an illusion frightens me!

OTTO (*aside*)

O hills, fall down and bury me!

vahva käsivarsi on valmis puolustamaan,
lempeä käsi suo siunauksensa.

HUBERT

Tervehdimme teitä, ylhäinen pariskunta, tervehdimme luottaen
ollessanne ensi kerran yhdessä tänään iloisten onnentoivotusten myötä.
Antakaa joukkomme iloita suosiostanne ja ottakaa
armossanne vastaan mitä vaatimattomasti tarjoamme!

KUORO

Ja ottakaa armossanne vastaan,
mitä vaatimattomasti tarjoamme.

OTTO

Ottakaa, kelpo väki, vastaan kiitokseni!
Ja juhlikaa rannalla tätä yötä
tanssien ja laulaen!

BERTHA (*osoittaa Otolle Hubertia*)

Oikein, rakas ystäväni! Ja tälle pirteälle vanhukselle
puoltaisn teiltä aivan erityistä suosiota.

OTTO

Hän vaikuttaa mieleltään nuorekkaalta,
vaikka hänen hiuksensa ovatkin jo valkeat.

BERTHA

Kerro, Hubert, kerro missä on tyttäresi?
Olen saanut usein kuulla,
että hän on oikea ruusunnappu.

HUBERT

Jo vain! Tyttö on soma ja siivo.
Lenore, tule! Sinun ei tarvitse ujostella.

*(Hubert saattaa välinpitämättömänä pysytelleen Lenoren
Oton ja Berthan luo soihutujen piiriin.)*

LENORE

Armollinen rouva –
(katsoo Ottoa)
Suokaa anteeksi –
minua huimaa – tuo näköharha kauhistaa minua!

OTTO *(itseksseen)*

Sortukaa vuoret ja peittäkää minut allenne!

Riikka Rantanen, mezzo-soprano (Bertha)

BERTHA

Sag an, was ist dir, holde Maid?

LENORE (*gegen Otto gewandt*)

Es ist kein Trug! Du bist's! Du bist's!

HUBERT

Bist du dein nicht mächtig?

Was treibst du, Kind? Es ist der Pfalzgraf!

LENORE

Der Pfalzgraf? Weh! Ewiges Erbarmen!

Verzeiht, mein Herz zerbricht!

BERTHA

Welch plötzlich Leid! Was ist der Armen?

OTTO

Ich kenne dieses Mädchen nicht.

LENORE

Weh! Wehe! Unter mir der Grund

Schwanket und will sich spalten!

Wie entrinn' ich dem schwarzen Schlund?

Wo, wo soll ich mich halten?

Des Himmels Wölbung bricht herein

Auf meine Scheitel –

Weh, Alles treulos! Alles eitel!

Alles, Alles erlogener Schein!

HUBERT

Um Gott, was ist dir angethan?

BERTHA UND CHOR

Aus ihrem Mund spricht der Wahn,

Was ist, was ist ihr angethan?

LENORE

Schauet nicht so nach mir!

Ich kann's nicht tragen –

Sollt mich nicht fragen –

Hier wühlt es, hier!

Zu Eis gerinnt

Mein Blut – Ich vergehe –

Wehe mir, wehe!

(*sie bricht zusammen*)

BERTHA

Tell me, what is wrong, sweet maid?

LENORE (*turning to Otto*)

It is no deception! It's you! It's you!

HUBERT

Where is your self-control?

What are you doing, child? He is the Count Palatinate!

LENORE

The Count Palatinate! Alas! Eternal pity!

Forgive me, my heart is breaking!

BERTHA

What sudden suffering! What is wrong with the poor girl?

OTTO

I do not know this girl.

LENORE

Woe! Alas! The ground beneath me

Is shaking and wants to open up!

Where can I escape from the black abyss?

Where, where can I hold fast?

The vault of heaven is falling down

Onto me –

Alas, everything is faithless! Everything is vain!

Everything, everything is a deceitful illusion!

HUBERT

For God's sake, what has happened to you?

BERTHA AND CHOIR

She is uttering words of madness,

What, oh what has happened to her?

LENORE

Do not look at me like that!

I cannot bear it –

You should not ask me –

Here, here is where it hurts!

My blood is turning

To ice – I am dying –

Woe, alas!

(*she swoons*)

BERTHA

Sano, mikä sinun on, suloinen tyttö!

LENORE (*Ottoon päin kääntyen*)

Tämä ei ole mikään erehdys! Se olet sinä, sinä!

HUBERT

Etkö hallitse itseäsi?

Mikä sinua vaivaa, lapsi? Sehän on palatsikreivi!

LENORE

Palatsikreivi? Voi ei! Taivas armahtakoon!

Suokaa anteeksi, sydämeni pakahtuu!

BERTHA

Mikä äkillinen tuska! Mikä tuolla raukalla on?

OTTO

En tunne tuota tyttöä.

LENORE

Voi tuskaa, voi!

Maa järkkyy allani ja repeää! –

Miten pääsen pakoon mustaa kurimusta?

Mihin minä turvaudun?

Taivaankaari murskautuu

pääni päälle –

Voi! Pelkää uskottomuutta, pelkkää turhuutta!

Kaikki, kaikki on vain valheen harhaa!

HUBERT

Luojan tähden, mitä sinulle on tehty?

BERTHA JA KUORO

Hänen suunsa puhuu mielettömyyksiä.

Mitä hänelle oikein on tehty?

LENORE

Älkää tuijottako minua noin!

En voi kestää sitä!

Älkää kysykö minulta!

Täällä se vihloo, täällä!

Jääkylmäksi

hyytyy vereni – minä menehdyn

Voi minua, voi!

(*vaipuu maahan*)

REINALD

Sie schwankt! Sie sinkt!

HUBERT

Mein Kind! mein Kind!

(Er hat Lenoren in seinen Armen aufgefangen und ist mit einigen Winzerinnen bemüht, die Ohnmächtige wieder zu sich zu bringen. Die Übrigen stehen neugierig oder verstört im Kreise umher.)

OTTO *(für sich)*

O unglücklich Wiedersehen!

Ich möcht' in Schmerz und Scham vergehen,

Erschüttert hör' ich und verzagt,

Wie mich mein eigen Herz verklagt.

BERTHA

Ich weiss es nicht, wie zu Herzen mir

Tief gehen des Mädchens Schmerzen.

O Himmel, lass uns ihre Pein

Kein unglücklich Zeichen sein!

HUBERT

O Leid! Mit bleichen Wangen

Liegt sie von Starrheit dumpf befangen.

Wach auf, du meines Alters Lust,

Wach auf an deines Vaters Brust!

REINALD

O Leid! Mit bleichen Wangen

Liegt sie von Starrheit dumpf befangen.

Wach auf, du seines Alters Lust,

Wach auf an deines Vaters Brust!

CHOR

Wach auf! Wach auf an Vaters Brust!

HUBERT

Sie schlägt die Augen auf –

Komm zu dir, mein verirrtes Kind!

OTTO

Wir müssen fort.

Auf, lasst die Hörner schallen!

Zum Schlosse! Zum Fest, wo der Reigen beginnt!

REINALD

She is unsteady! She is falling!

HUBERT

My child! My child!

(He has taken Lenore in his arms and, together with some viticulturalists' wives, is trying to bring her round again. The others stand around, curious or worried, in a circle.)

OTTO *(aside)*

Oh, what an unhappy reunion!

I should like to die of pain and shame,

Shattered, and broken,

I hear the lament of my own heart.

BERTHA

I do not know why this girl's torments

Go deep into my own heart.

O heaven, may her pain

Not be an omen of misfortune for us!

HUBERT

Oh what agony! With pale cheeks

She lies there, in the grip of rigidity.

Awake, o joy of my old age,

Awake in your father's breast!

REINALD

Oh what agony! With pale cheeks

She lies there, in the grip of rigidity.

Awake, o joy of his old age,

Awake in your father's breast!

CHOIR

Awake! Awake in your father's breast!

HUBERT

She is opening her eyes –

My lost child, come to your senses again!

OTTO

We must leave.

Away, let the horns sound!

To the palace! To the festivities, where the dancing starts!

REINALD

Hän hoipertelee! Hän vaipuu maahan!

HUBERT

Lapseni! Lapseni!

(Hän on ottanut Lenoren käsivarsilleen ja yrittää muutaman viinitarhurinaisen kanssa saada pyörtyneen toipumaan.

Toiset seisovat uteliaina tai järkyttyneinä ympärillä.)

OTTO *(itseksseen)*

Voi onnetonta jälleennäkemistä!

Haluaisin menehtyä tuskasta ja häpeästä.

Tyrmistyneenä ja epätoivoisena kuulen
kuinka oma sydämeni syyttää minua.

BERTHA

En ymmärrä, miten tytön tuskat

käyvät niin syvään sydämeeni.

Suokoon taivas, etteivät hänen vaivansa
olisi mikään pahanonnen merkki!

HUBERT

Voi tuskaa! Kalpein poskin

viruu hän jäykkänä, turtuneena.

Herää taas, vanhuuteni ilo,
herää isäsi rinnalla!

REINALD

Voi tuskaa, kalpein poskin

viruu hän jäykkänä, turtuneena.

Herää taas, isäsi vanhuuden ilo,
herää taas hänen rinnallaan!

KUORO

Herää! Herää isäsi rinnalla!

HUBERT

Hän avaa silmänsä –

palaa tajuihisi, eksynyt lapseni!

OTTO

Meidän on lähdettävä. Matkaan!

Antakaa torvien raikua!

Linnaan! Juhlaan, jossa piiritanssi alkaa!

(Der Zug ordnet sich wieder und setzt sich langsam in Bewegung.)

ALLGEMEINER CHOR

Lasst im Wind die Banner wallen!
Kränzt die Höh'n mit Feuerschein!
Zu des Vaterschlusses Hallen
Führt die Braut der Herrscher ein.
Nun sich Huld und Kraft begegnen,
Blüht uns Heil und naht uns Schutz;
Milde Hand ist da zum Segnen,
Starker Arm ist da zum Trutz.

HUBERT *(zu Lenore, die sich allmählich erholt hat)*
Komm, meine Tochter, komm zur Hütte!

LENORE
Was willst du, Greis?

REINALD
Unsel'ge Maid!
Folge dem Vater! Schlaf aus dein Leid.

HUBERT
Gieb mir den Arm!

LENORE
Zurück!

REINALD
Bist du von Sinnen?

LENORE
Rührt mich nicht an!

HUBERT
Schon drängt die Feier zu beginnen
Der frohe Schwarm sich rings heran.
Zur Hütte komm!

REINALD
Hinweg von hier!

LENORE *(sich mit Gewalt losreissend)*
Lasst mich los! Lasst mich los! Der Fluch ist über mich!
(Sie stürzt seihwärts fort, Hubert und Reinald folgen ihr)

(The procession forms up again and slowly starts moving.)

CHOIR

Let the banners wave in the wind!
Bedeck the towers with torches!
Our ruler is leading his bride
Into the halls of the ancestral palace.
Now that grace and power are united,
Our salvation blooms, our protection nears;
A gentle hand is there to bless us,
A strong arm is there to bid defiance.

HUBERT *(to Lenore, who has gradually recovered)*
Come, my daughter, come to the cottage!

LENORE
What do you want, old man?

REINALD
Unhappy girl!
Follow your father! Sleep off your sorrow.

HUBERT
Give me your arm!

LENORE
Get back!

REINALD
Are you mad?

LENORE
Do not touch me!

HUBERT
The merry throng around
Is ready to begin the festivities.
Come to the cottage!

REINALD
Away from here!

LENORE *(tearing herself away violently)*
Let me go! Let me go! The curse is upon me!
(She rushes off to the side; Hubert and Reinald follow)

*(Kulkue järjestäytyy jälleen
ja lähtee hitaasti liikkeelle.)*

KUORO

Antakaa viirien hulmuta tuulessa!

Seppelöikää harjanteet tulisoihduin!

Isiensä linnansaliin

saattaa hallitsija morsiamensa.

Nyt kohtaavat toisensa laupeus ja lujuus.

Hyvinvointimme kukoistaa, ja turva on lähellä;

lempeä käsi antaa siunauksensa,

vahva käsivarsi on valmis puolustamaan.

HUBERT *(Lenorelle, joka on vähitellen tointunut.)*

Tule, tyttäreni, tule tuohon majaan!

LENORE

Mitä tahdot, vanhus?

REINALD

Onneton neito!

Seuraa isääsi! Nuku pois kärsimyksesi.

HUBERT

Anna minulle kätesi!

LENORE

Takaisin!

REINALD

Oletko järjiltäsi?

LENORE

Älkää kajotko minuun!

HUBERT

Juhlan alku on jo käsillä,

ja hilpeää joukkoa joka puolella.

Tule tuohon majaan!

REINALD

Lähdetään pois täältä.

LENORE *(riihtailee itsensä väkivalloin irti)*

Päästäkää irti! Päästäkää irti! Kiros lepää ylläni!

(ryntää pois; Hubert ja Reinald seuraavat häntä)

ALLGEMEINER CHOR

Auf, lasst die Hörner schallen!

Zum Fest!

Nun stimmt die festlichen Geigen!

Es winken die Lauben, es blinket der Wein;

Der Bursch führt das Mädel zum Reigen,

Wir schlingen, wir schlingen

Den Ringelreih'n.

Öffne die Pforten du fürstliche Pfalz,

Öffne sie weit uns im Schmuck zu empfangen,

Denn die Liebe zieht mit uns heran!

Achter Auftritt

Verwandlung.

Die Klippe mit dem Strome, wie zu Anfang des Aufzugs.

Es ist Nacht.

STIMMEN IM WINDE

ERSTE STIMME

Woher, woher am dunkeln Rhein?

ZWEITE STIMME

Vom Drachenfels, vom Wolkenstein.

Und ihr, woher?

ERSTE STIMME

Vom Bodensee.

Wir sind noch kühl vom Gletscherschnee;

Wollen uns wärmen

Im lustigen Schwärmen,

Im flüchtigen Lauf.

Die dort unten wecken wir auf.

CHOR VON OBEN

Rheingeschlecht! Herauf! Herauf!

STIMMEN AUS DER TIEFE

In des Stromes Felsennischen

Ruh'n wir an krystallinen Tischen.

STIMME VON OBEN

Auf!

Auf und lasst den Strudel zischen!

CHOIR

Away, let the horns sound!

To the festivities!

Now tune the festive violins!

The arbours beckon, the wine sparkles;

The lad leads the lass to the dance,

We whirl around, we whirl around

In a circle.

Open the gates of the prince's palace,

Open them wide to receive us in all our finery,

For love proceeds with us!

Scene Eight

Scene change.

The cliff and river, as at the beginning of the act.

It is night.

VOICES IN THE WIND

FIRST VOICE

From where have you come to the dark Rhine?

SECOND VOICE

From Drachenfels, from Wolkenstein.

And you, from where have you come?

FIRST VOICE

From Lake Constance.

We are still cold from the snow of the glacier;

We should like to warm up

In happy enthusiasm,

In fleeting activity.

We shall wake up the people down there.

CHOIR FROM ABOVE

People of the Rhine! Up! Up!

VOICES FROM BELOW

In the rivers's rocky niches

We repose at crystal tables.

VOICE FROM ABOVE

Up!

Up, and may the whirls froth with effervescence!

KUORO

Lähdetään! Antakaa torvien raikua!

Juhlaan!

Nyt virittäkää juhlat jouset!

Lehtimajat kutsuvat, viini kimaltaa;

poika vie tytön piiritanssiin,

me kierrämme, kierrämme

ympäri kehää.

Siis avaa porttisi, ruhtinaspalatsi,

avaa ne selkoselälleen ottamaan meidät koko koreudessasi vastaan,

sillä rakkaus kulkee kanssamme sinne!

Kahdeksas kohta

Näyttämönmuutos.

Kallioinen virranranta samoin kuin näytöksen alussa.

On yö.

ÄÄNIÄ TUULESSA

1. ÄÄNI

Mistä te tulitte tummalle Reinille?

2. ÄÄNI

Lohikäärme kalliolta, Pilvikiveltä.

Entä te, mistä?

1. ÄÄNI

Bodenjärveltä.

Olemme vielä kylmissämme jäätikön lumesta.

Haluamme lämmitellä

iloisena joukkona

hetken riennoissa.

Herätämme myös nuo tuolla alhaalla.

KUORO YLÄILMOISTA

Reinin heimolaiset! Tänne ylös! Ylös!

ÄÄNIÄ SYVYYDESTÄ

Virran kallio-onkaloissa

lepäämme kristallipöytien ääressä.

ÄÄNIÄ YLÄILMOISTA

Ylös!

Ylös, ja antakaa pyörteen pauhata!

STIMMEN AUS DER TIEFE

Hin der Abend! Hin sein Frieden!

CHOR VON OBEN

Auf feuchtem Flügel

Ziehn wir daher,

Brausen auf, brausen ab

Über Land und Meer;

Da reissen die Segel, die Eichen zerschell'n,

Denn der Wind, denn der Sturm

Sind wilde Gesell'n.

CHOR AUS DER TIEFE

In Stromes Tiefen,

In funkelnder Pracht

Bei dem blutigen Hort

Wir halten die Macht;

Wir locken den Schiffer mit Saitenspiel,

Und zieh'n in die Wirbel

den berstenden Kiel.

BEIDE CHORE

Doch bei Nacht, bei Nacht ohne Mond,

Ohne Stern,

Da führen mitsammen den Reigen wir gern.

Wie sausen die Lüfte, wie sprudelt

Der Gischt,

Wenn Wolk' und Wind' und Welle

Sich mischt!

ERSTE STIMME

Horch, wer naht!

ZWEITE STIMME

Ein Menschenbild.

Dem vom Aug' die Thräne quillt;

LENORE (*ist zwischen den Felsen erschienen*)

Wehe!

Betrogen! Unerhört betrogen!

Von den Gipfeln des Lebens

Hinabgeschleudert

In den Abgrund

Der Verworfenen Eine!

Und das der Preis der Liebe,

VOICES FROM BELOW

Away with the evening! Away with its peace!

CHOIR FROM ABOVE

On moist wings

We fly there,

Swish up, swish down,

Over land and sea;

There the sails tear, the oaks are dashed asunder,

For the wind and the storm

Are wild company.

CHOIR FROM BELOW

In the depths of the river,

In sparkling splendour,

Amid the bloody hoard,

We hold sway;

We entice the sailors with our string playing,

And pull the breaking keel

Into the whirlpool.

BOTH CHOIRS

And yet by night, by moonless night,

Without stars,

Then we too like to enjoy the dance.

How the winds whistle,

How the spray foams,

When clouds and winds and waves

Are mixed together!

FIRST VOICE

Listen, who is approaching?

SECOND VOICE

It is a human being,

Whose eyes are moist with tears;

LENORE (*who has appeared among the rocks*)

Alas!

Deceived! Unspeakably deceived!

Cast down

Into the abyss

From the peaks of life,

One of the downcast!

And that is the price of love,

ÄÄNIÄ SYVYYDESTÄ

Iltamme on mennyttä! Mennyttä sen rauha!

KUORO YLÄILMOISTA

Kostein siivin

liidämme tänne,

havisten ylös, havisten alas

yli maiden ja merten;

silloin repeytyvät purjeet, tammet pirstoutuvat,

sillä tuuli ja myrsky

ovat hurjia veitikoita.

KUORO SYVYYDESTÄ

Virran syvyyksissä,

säihkyvässä loistossa

verenkarvaisen aarteen äärellä

pidämme valtaa;

houkuttelemme laivurin soitollamme

ja vedämme virran syöveriin

rikkiraastetun kölin.

MOLEMMAT KUOROT

Mutta öisin, öisin vailla kuuta,

vailla tähtiä,

käymme mielellämme piiriin yhdessä.

Miten humiseekaan ilma,

miten kuohuukaan vaahto,

kun tuulten ja aaltojen kansa

sekoittuu toisiinsa!

1. ÄÄNI

Kuulkaa, kuka tulee?

2. ÄÄNI

Ihmisolento,

jonka silmistä vuotavat kyyneleet!

LENORE (*tulee esiin kallioiden välistä*)

Voi minua!

Petettyä! Ennenkuulumattomasti petettyä!

Elämän huipulta

syösty alas

pohjattomaan kuiluun

hylätyn lailla!

Siinä palkka rakkaudesta,

Der Treue Lohn!
O wer schafft Rache!
Wer schafft Vergeltung
Meiner Qual!

CHOR (*echoartig*)
Wer schafft Rache!
Ver schafft Vergeltung!

LENORE
Wo ist die Gerechtigkeit droben,
Von der sie sagen,
Dass sie wahllos
Auf eherner Wage
Wäge die Schuld?
Ich hab' ihr Wandeln
Nicht vernommen,
Noch ihre Blitze gesehen
Über dem schuldigen Haupt.
So ruf' ich euch,
Ihr Kräfte der Tiefe,
Ihr düstern Gewalten
In Fels und Wasser,
In Luft und Wind!
Steiget, steigt empor!
Höret mich! Helft mir!

CHOR
Du hast gerufen –
Wir kommen, wir kommen
Aus Fels und Wasser
Aus Luft und Wind,
Rede, rede!
Was ist dein Begehr?
Rede!

LENORE
Rache, Rache, Vergeltung!
Für meine Liebe
Hat er mich zertreten;
Weil ich ihm alles gab,
Däucht' ich ihm nichts!
Rache an ihm,
An seinem Geschlecht!

The reward of loyalty!
Oh, who will find revenge,
Who will make amends
For my torment?

CHOIR (*like an echo*)
Who will find revenge!
Who will make amends!

LENORE
Where is the justice up there,
Of which they claim
That, indiscriminately,
On iron scales,
It weighs up guilt?
I have neither perceived
Its course,
Nor seen its lightning
Strike the head of the guilty.
So I call upon you,
O powers of the deep,
O dark powers,
In rock and in water,
In the air and in the wind!
Arise, arise!
Hear me! Help me!

CHOIR
You have called –
We are coming, we are coming
From rock and from water,
From the air and from the wind,
Speak, speak!
What is it that you desire?
Speak!

LENORE
Revenge, revenge, amends!
For my love
He has trampled me down;
Because I gave him everything,
I meant nothing to him!
Revenge on him,
On his family!

maksu uskollisuudesta!
Voi, kuka tulee kostamaan!
Kuka suorittaa korvauksen
kärsimyksistäni!

KUORO (*kuin kaiku*)
Kuka tulee kostamaan!
Kuka suorittaa korvauksen!

LENORE
Missä tuolla ylhäällä on oikeamielisyys,
josta kerrotaan,
että se kehenkään katsomatta
punnitsee syyllisyyden
järkehtämättömällä vaa'allaan?
Sen olemassaoloa
en ole havainnut,
enkä nähnyt sen salamoita
syyllisen pään yllä.
Niinpä haastankin teidät,
te syvyyksien voimat,
te synkeät mahdit
kallioissa ja vesissä,
ilmassa ja tuulessa!
Nouskaa, nouskaa esiin!
Kuulkaa minua! Auttakaa minua!

KUORO
Sinä olet kutsunut –
me tulemme, me tulemme
kallioista ja vesistä,
ilmasta ja tuulesta.
Puhu! Puhu!
Mikä on vaatimuksesi?
Puhu!

LENORE
Kosto, kosto ja hyvitys!
Rakkaudestani
hän polki minut lokaan;
vaikka annoin hänelle kaikkeni,
en merkinnyt hänelle mitään!
Kosto hänelle,
hänen suvulleen!

Mögen sie fühlen
Den Hohn der Liebe,
Der Sehnsucht Feuer,
Die Qual des Herzens,
Das sich verzehrt!
Gebt mir Schönheit, Männer verblendende!
Gebt mir die Stimme süß zum Verderben!
Gebt mir tödtliche Liebesgewalt!

CHOR

Schönheit, Schönheit, tödtliche Liebesgewalt
Schön Du empfangen!

Rache, Rache, geloben wir Dir!

ERSTE STIMME

Ist dem Rhein die Braut verheissen.

ZWEITE STIMME

Harrt er in Sehnsucht Tag für Tag.

LENORE

Horch! Irrende Stimmen

Rings im Gestein!

Wohlauf denn, ihr Rufer,

Nennet den Preis mir

Des dunkeln Werkes!

Fordert! Begehrt!

Was ich bin, was ich habe,

Ich bring' es euch dar.

ERSTE STIMME

Sollst dein Herz zum Lohn uns geben.

ZWEITE STIMME

Sollst uns opfern deine Liebe.

CHOR

Braut des Rheins sollst du werden,

Braut des Rheins im Felsenschloss!

Sollst dein Herz zum Lohn uns geben,

Sollst uns opfern deine Liebe!

LENORE

Wohlan! Es sei! Es sei!

Wie den Schleier ich hier zerreisse,

Sei zerrissen meine Liebe!

Flatte sie hin in den Lüften!

May they feel
The scorn of love,
The fire of longing,
The torment of the heart
That consumes itself!
Give me beauty, beauty to dazzle men!
Give me a voice sweet enough to die for!
Give me the deadly power of love!

CHOIR

Beauty, beauty, the deadly power of love
Are what you will receive!

Revenge, revenge we promise you!

FIRST VOICE

The bride is promised to the Rhine.

SECOND VOICE

The Rhime waits longingly every day.

LENORE

Hark! Errant voices

Around, in the rocks!

Very well, then, o ye who call me,

Name the price

Of these dark deeds!

Demand it! Ask it!

I shall bring to you

That which I am, that which I have.

FIRST VOICE

You shall give us your heart as our reward.

SECOND VOICE

You shall sacrifice your love to us.

CHOIR

You shall become the bride of the Rhine,

The bride of the Rhine in the rocky palace!

You shall give us your heart as our reward,

You shall sacrifice your love to us!

LENORE

Very well! So be it! So be it!

As I tear asunder the veil here,

They tore asunder my love!

May it be scattered upon the winds!

Saakoot he tuntea
rakkauden rienauksen,
kaipauksen poltteen,
tuskan sydämessä,
joka menehtyy!
Antakaa minulle miehetsokaisevaa kauneutta!
Antakaa minulle ihana, perikatoon vievä ääni!
Antakaa minulle kuolettava rakkauden voima!

KUORO

Kauneutta, kauneutta, kuolettavaa
rakkauden voimaa tulet saamaan!
Kostoa, kostoa, lupaamme sinulle!

1. ÄÄNI

Reinille on luvattu morsian.

2. ÄÄNI

Se odottaa ikävöiden päivästä päivään.

LENORE

Kuulkaa! Häilyvät äänet
kivien ympärillä!
Hyvä on, te huhuilijat,
kertokaa minulle
synkeän teon hinta!
Vaatikaa! Pyytäkää!
Sen mikä olen, mitä minulla on,
sen minä tarjoan teille.

1. ÄÄNI

Sinun on annettava sydämesi palkaksi meille.

2. ÄÄNI

Sinun on uhrattava rakkautesi meille.

KUORO

Sinusta on tuleva Reinin morsian,
Reinin morsian kallioliinnassa!
Sinun on annettava sydämesi palkaksi meille,
sinun on uhrattava rakkautesi meille!

LENORE

Hyvä on! Käyköön niin! Käyköön niin!
Aivan kuin revin nyt huntuni rikki,
olkoon rikkirevitty myös rakkauteni!
Haihtukoon se pois taivaan tuuliin!

Dem Wind, dem Sturme
Vermach' ich sie.
Mein Herz versteine
Wie dieser Felsen
Fühllos starrend.
Dir, o Strom,
Brausender, kalter,
Zum Preis der Vergeltung
Verlob' ich mich an.

CHOR

Braut des Rheines sollst du werden,
Braut des Rheins im Felsenschloss.

LENORE

Nimm hin zum Pfande,
Nimm hin den Brautring!
Wenn sich das Werk
Der Rache vollendet,
Bin ich dein und gehör' ich dir an!
(Sie wirft ihren Ring in die Fluten)

CHOR

Rache geloben wir dir!
Heil! Heil der mächtigen Sterblichen!
Heil! Heil der Schönheitverderblichen!
Rache, Rache geloben wir dir!
(Der Vorhang fällt)

ZWEITER AUFZUG

Klosterkirche. Landschaft am Rhein.

Erster Auftritt

Winzer und Winzerinnen

CHOR

Wir bringen, wir bringen
Des Herbstes köstliche Gabe,
vom rebumlaubten Stabe
Der Trauben süsse Last.

I bequeath it
To the wind, to the storm.
May my heart be turned to stone,
Stiff and unfeeling
Like this rock.
To you, o river,
Rushing, cold,
I betrothe myself
As the price for my revenge.

CHOIR

You shall become the bride of the Rhine,
The bride of the Rhine in the rocky palace!

LENORE

Take as security,
Take the bridal ring!
When the work
Of revenge is finished,
I shall be yours and belong to you!
(She throws her ring into the torrent)

CHOIR

Revenge we promise you!
Hail! Hail to the powerful mortal!
Hail! Hail to her with the pernicious beauty!
Revenge, revenge we promise you!
(The curtain falls)

ACT TWO

A convent. Landscape by the Rhine.

Scene One

Viticulturalists and their wives

CHOIR

We are bringing, we are bringing
The exquisite gift of autumn,
The sweet burden of grapes
From the vine-covered stave.

Tuulelle ja myrskylle
annan sen perinnöksi.
Kivettyköön sydämeni
niinkuin tämä kallio
tunteettomana tuijottamaan
sinua, oi kuohuva,
kylmä virta.
Hintana hyvityksestä
kihlaan itseni sinulle.

KUORO

Sinusta on tuleva Reinin morsian,
Reinin morsian kallioliinnassa!

LENORE

Ottakaa pantiksi,
ottakaa tämä kihlasormus!
Silloin kun kostotyö
saa täyttymyksensä,
olen sinun ja kuulun sinulle!
(heittää sormuksensa virran aaltoihin)

KUORO

Lupaamme sinulle kostoa!
Onnea! Onnea mahtavalle kuolevaiselle!
Onnea! Onnea turmiolliselle kauneudelle!
Kostoa, kostoa lupaamme sinulle!
(esirippu laskee)

TOINEN NÄYTÖS

Luostarikirkko. Näkymä Reinille.

Ensimmäinen kohtaus

Viinitarhurit valmoineen.

KUORO

Me tuomme, me tuomme
syksyn arvokkaan lahjan,
lehtevistä viiniköynnöksistä
rypäleitten makean kuorman.

Wir schwingen, wir schwingen
Voll jungen Weins die Becher,
Und jeder frohe deutsche Zecher
Sei uns gegrüßt als Gast.

Preis dem Herbstste tausentönig,
Preis mit Saitenspiel, und Lied,
Preis ihm, wenn er wie ein König
Segnend durch die Berge zieht.

Nun dröhnen, nun dröhnen
Die Keltern unverdrossen,
Es kommt der Most nun gar rasch geflossen
In Strömen purpurklar.

Nun tönen, nun tönen
Die Geigen und hellen Pfeifen,
Und um die Kufen die Tänzer schleifen
Paar um Paar!

Preis dem Herbstste tausentönig,
Preis mit Saitenspiel und –

Zweiter Auftritt

Die Vorigen. Hubert. Reinald.

HUBERT
Mit euern Liedern haltet ein!
Dies Festes Jubel heisset schweigen,
Legt ab die Kränzen,
Lasst den Reigen.

CHOR
Was giebt es? Was ist geschehen?

HUBERT
Trauerkunde für den Rhein –
Die edle Gräfin, ach, die Helferin
ohn' Ermatten,
Die ungetröstet nie den Klagenden entliess,
Sie ist dahin.

CHOR
Sie starb?

We are swinging, we are swinging
The beakers full of young wine,
And may every merry German carouser
Be welcome as our guest.

Praise the autumn with a thousand voices,
Praise it with string playing and singing,
Praise it when, like a king,
It advances through the mountains, bringing its blessing.

Now we hear the roaring, the roaring
Of the unreluctant wine presses,
The must now comes flowing fast
In streams, purple and clear.

Now resound, now resound
The fiddles and high-pitched pipes,
And the dancers circle around the vats,
Two by two!

Praise the autumn with a thousand voices,
Praise it with string playing and –

Scene Two

The above. Hubert. Reinald.

HUBERT
Call a halt to your singing
Silence the jubilation of this festivity,
Remove the garlands,
Cease your dancing.

CHOIR
What is it? What has happened?

HUBERT
Grief-laden news for the Rhine.
Our noble countess, alas,
Our tireless helper,
Who never left a sufferer unconsolated,
Has passed away.

CHOIR
She has died?

Me kohotamme, me kohotamme
nuoren viinin täyttämät pikarit
tervehdien jokaista hilpeää saksalaista
juomaveikkoa vieraanvaraisesti.

Ylistys syksyn tuhansille äänille,
ylistys soitolle ja laululle,
ylistys syksylle, kun se kulkee
kuin kuningas antaen siunauksensa vuorille!

Nyt kumisevat, nyt kumisevat
viininpusertimet uupumatta,
viinimehu valuu vauhdilla,
punakirkkaina virtoina.

Nyt soivat, nyt soivat
viulut ja heleät huilut,
ja sammioiden ympärillä
kiertelevät tanssijat pareittain!

Ylistys syksyn tuhansille äänille,
ylistys soitolle ja –

Toinen kohta

Edelliset. Hubert. Reinald.

HUBERT
Keskeyttäkää laulunne!
Käskeskää juhlahumun hiljetä!
Ottakaa alas seppeleet,
lopettakaa piiritanssinne!

KUORO
Mikä on? Mitä on tapahtunut?

HUBERT
Murheviesti Reinille.
Jalosukinen kreivitär, ah,
tuo uupumaton auttajamme, joka ei koskaan
jättänyt kärsiviä vaille lohtua,
hän on poissa.

KUORO
Kuoliko hän?

REINALD

Aus Gram um den Gatten,
Der sie am Hochzeitstag verstieß.

CHOR

Weh, weh dem Rasenden!

HUBERT

Ja wehe ihm und mir!
Denn sie, für die sein Herz in toller Brunst entglühte,
Um die er frech zertrat des Rheines Stolz und Blüte,
Lenore ist's, mein Kind!

CHOR

Erschüttert lausch' ich Dir.

HUBERT

Im Frauenkloster weilt
die Unglücksel'ge hier.
Hier kann sein Arm sie nicht erreichen.
Er aber schweift verfehmt, durch Kirchenfluch gebannt,
Mit einer wüsten Schaar durch's Land,
Auf seiner Stirn das Kainszeichen.

REINALD

O starre nicht so düster, Greis,
Sind rein von Schuld doch deine Hände!

HUBERT

Erstehn die Todten auch auf dein Geheiss?
Spar deinen Trost! Ich bin
Ein welkes Reis
Und trüb und düster ist das Ende.

Des Tags beim Werk, zu Nacht beim Wein,
Wie däuchte das Leben mir gut!
Ich pfiff bei Regen und Sonnenschein
Mein Lied in lustigem Muth!
Und hätt' mir gesprochen von Kummer
Ein Wicht,
Ich hätt' ihm gelacht in das Angesicht.
Doch ach, mit der Zeit
Kommt Jammer und Leid,
Dass das Herz dir im Leibe zerbricht.

REINALD

From sorrow about her husband,
Who rebuffed her on her wedding day.

CHOIR

Alas, alas, the madman!

HUBERT

Yes, alas for him and for me!
Because she, for whom his heart glowed so ardently,
For whom he rudely trampled down the pride and blossom
Of the Rhine, is Lenore, my child!

CHOIR

Shattered, I listen to you.

HUBERT

The unhappy girl is staying
Here, in the convent.
Here he cannot touch her.
He, however, passes banished, excommunicated,
Through the country with a desolate band of men,
With the mark of Cain upon his forehead.

REINALD

Do not stare so gloomily, old man,
Your hands are free of guilt!

HUBERT

Do the dead arise at your command?
Save your consolation! I am
A wilted twig
And the end is gloomy and bleak.

At work by day, and while drinking wine by night,
How good life seemed to me!
In the rain and in the sunshine
I whistled my song with good humour!
And if a scoundrel
Had spoken to me of sorrow,
I would have laughed in his face.
But alas, with the passage of time
There comes misery and suffering,
So that the heart breaks within one's body.

REINALD

Mielipahasta puolisoonsa,
joka torjui hänet luotaan hääpäivänä.

KUORO

Voi sitä raivopäätä!

HUBERT

Niin, voi häntä ja minua!

Sillä se, jota kohtaan hänen sydämensä hehkui polttavaa himoa,
se, jonka hän röyhkeästi tallasi lokaan, Reinin ylpeyden ja kauneimman kukan,
on Lenore, oma tyttäreni!

KUORO

Järkyttäneinä kuuntelemme sinua.

HUBERT

Tuo onneton asuu nyt
täällä olevassa luostarissa,
josta kreivin koura ei häntä tavoita.
Kreivi harhailee pannaan julistettuna, kirkon kiroamana
hurjan laumansa kanssa pitkin maita
Kainin merkki otsallaan.

REINALD

Älä tuijota niin synkkänä, vanhus,
ovathan omat kätesi puhtaat synnistä!

HUBERT

Nousevatko kuolleet sitten sinun käskystäsi?
Säästäisitkö lohdutuksesi?
Olen heiveröinen korsi,
ja loppu on niin synkeä ja kolkko.

Päivin töissä, illoin viiniä juomassa,
miten tuntuikaan elämäni hyvältä!
Viheltelin sateella ja päivänpaisteella
lau-lujani hilpein mielin!
Ja jos joku miekkonen
olisi puhunut minulle huoli-sta,
olis-in nauranut hänelle vasten kasvoja.
Mutta ah, ajan myötä
tulee kurjuus ja kärsimys,
niin että sydän särkyy ruumiissasi.

CHOR

Mit der Zeit, mit der Zeit
Kommt Jammer und Leid,
Dass das Herz dir im Leibe zerbricht.

HUBERT

O Frühling grün, O froher Sinn,
O Jugend so frisch und so roth,
O Lieb' und Lust, wie müsst ihr dahin!
Und sicher allein ist der Tod.
Und wenn ein Narr vom Glücke Dir spricht,
Verstopfe dein Ohr, und glaub' ihm nicht!
Kommt Jammer und Leid,
Dass das Herz dir im Leibe zerbricht.

CHOR

Doch ach, mit der Zeit
Kommt Jammer und Leid,
Dass das Herz dir im Leibe zerbricht.

Dritter Auftritt

Die Vorigen. Lenore.

HUBERT

Lenore!

LENORE

Mein Vater!

HUBERT

Welch ein Wiedersehn!

LENORE

O wohl mir, dass du kamst! Du glaubst nicht, was ich litt!
Nicht wahr, du nimmst mich wieder mit?

HUBERT

Du bist verstört! Was ist geschehen?
Sag an, wer that ein Leides dir!

LENORE

O niemand. Die Menschen sind gut zu mir;
Die sind's nicht, die mich vertreiben.
Aber dennoch kann ich nicht bleiben,
O, führe mich fort von hier!

CHOIR

With the passage of time, with the passage of time
There comes misery and suffering,
So that the heart breaks within one's body.

HUBERT

O spring so green, o happiness,
O youth so fresh and ruddy,
O love and lust, how you must depart!
And death alone is certain.
And if some fool should speak to you of happiness,
Block your ears, and do not believe him.
There comes misery and suffering,
So that the heart breaks within one's body.

CHOIR

But alas, with the passage of time
There comes misery and suffering,
So that the heart breaks within one's body.

Scene Three

The above. Lenore.

HUBERT

Lenore!

LENORE

My father!

HUBERT

What a reunion!

LENORE

How happy I am that you came! You won't believe
What I suffered. You will take me with you, won't you?

HUBERT

You are disturbed! What has happened?
Tell me who did wrong to you?

LENORE

Oh, nobody. The people are good to me;
They are not responsible for driving me away.
But, nevertheless, I cannot stay.
Oh, take me away from here!

KUORO

Ajan myötä, ajan myötä
tulee kurjuus ja kärsimys,
niin että sydän särkyy ruumiissasi!

HUBERT

Oi kevään vehreyttä, oi iloista mieltä,
oi nuoruuden ruusuista raikkautta,
oi rakkauden riemua, miten se katoaakaan!
Ja varmaa on yksin kuolema.
Ja kun joku narri puhuu sinulle onnesta,
peitä korvasi äläkä usko häntä!
Tulee kurjuus ja kärsimys,
niin että sydän särkyy ruumiissasi.

KUORO

Mutta ah, ajan myötä
tulee kurjuus ja kärsimys,
niin että sydän särkyy ruumiissasi.

Kolmas kohtaus

Edelliset. Lenore.

HUBERT

Lenore!

LENORE

Isäni!

HUBERT

Millainen jälleennäkeminen!

LENORE

Onneksi minulle, että tulti! Et usko, miten olen kärsinyt!
Otathan minut jälleen luoksesi, eikö totta?

HUBERT

Olet järkyttynyt! Mitä on tapahtunut?
Kerro, kenen takia olet saanut kärsiä?

LENORE

Voi, en kenenkään. Ihmiset ovat hyviä minulle;
he eivät ole ajaneet minua pois.
Mutta siltikään en voi jädä;
oi, vie minut pois täältä!

HUBERT

Ich fasse dich nicht.

LENORE

Seitdem zu jener Pforte

Ich einging, find' ich Rast an keinem Orte!

Mich drückt das Gewölb, mich ängstigt die Wand,

Wie Grabhauch weht's in den

Beklommenen Räumen.

Und sieh, dann winkt's zu Nacht

Mir weisser Hand

In meinen Träumen.

Und wilde Wasser seh ich schäumen,

Und hoch und höher, langsam, schauerlich

Wachsen sie an, und heben mich gelinde,

Und dunkle Stimmen geh'n im Winde,

Und rufen mich.

HUBERT

Und wohin zieht's dich?

LENORE

Nur von hinnen!

Ins Weite, grenzenlose hinaus!

Wo die wilden Schwäne ihr Nest gewinnen,

Im Abendroth die Felsenzinnen

Ragen über des Stroms Gebraus,

Da baut meine Sehnsucht sich das Haus.

Dort möcht' ich wieder am scharfen Hang

Sitzen und träumen den Tag entlang,

Möchte wieder mit weissem Mohn

Mich kränzen und die alten Weisen singen,

Und mit des Liedes letztem Ton

Selber vergehn und verklingen.

HUBERT

Kind du bist krank!

LENORE (*auf ihr Herz deutend*)

Ja, hier. O wär's vorüber schon!

HUBERT

I don't understand you.

LENORE

Since I entered within that gate,

Nowhere have I found rest!

I am weighed down by the vault, frightened by the walls,

In these oppressive rooms

The air has the scent of the grave.

And belold, at night

A white hand beckons me

In my dreams.

And I see the foaming of wild water

And, ever higher, slowly, horribly,

They grow and gently lift me up,

And dark voices are carried by the wind

And call me.

HUBERT

And in which direction are you drawn?

LENORE

Just away from here!

Out into the broadness, where there are no boundaries!

There, where the wild swans make their nests,

Where the mountain peaks in the red glow of evening

Tower over the roar of the storm,

There my longing builds its dwelling place.

There I should like to sit once more

On the steep slope, and dream the day away,

I should like once more to crown myself

With white poppies, and to sing the old songs,

And, with the last note of my song,

I should like to pass away myself, to die away.

HUBERT

My child, you are sick!

LENORE (*indicating her heart*)

Yes, here. Oh, if only it was done already!

HUBERT

En käsitä sinua.

LENORE

Siitä lähtien kun saavuin tuolle portille

en ole löytänyt lepoa missään paikassa!

Holvit painostavat minua, seinät ahdistavat.

Kuin haudan henkäys huokuu

painostavissa tiloissa.

Ja katso: silloin minulle viittoo öisin

valkoinen käsi,

uniini tullen.

Ja näen vuolaiden vesien kuohuvan,

kun ne yhä korkeammalle, verkkaan, kaameasti

kohoavat ja kannattelevat minua lempeästi.

Synkeät äänet kantautuvat tuulen myötä

ja kutsuvat minua.

HUBERT

Ja mihin sinä tunnet vetoa?

LENORE

Vain pois täältä!

Etäälle, rajattoman kauas!

Missä villijoutsenet valtaavat pesänsä,

missä kallionhuiput iltaruskossa

kohoavat yli virran pauhinan,

sinne rakentaa kaipuuni talon.

Tahtoisin istua taas siellä, rosorinteellä

ja uneksia päiväkaudet.

Tahtoisin jälleen seppelöidä itseni

valkeilla unikoilla ja laulaa vanhoja sävelmiä,

ja laulun viimeisten äänten myötä

itse menehtyä ja hiipua pois!

HUBERT

Lapsi, sinä olet sairas!

LENORE (*osoittaen sydäntään*)

Niin, täältä. Voi, olisipa tämä jo ohi!

Vierter Auftritt

Trumpeten hinter der Scene. Lenore verschleiert sich und drängt sich zwischen die Winzer. Gleich darauf stürmen Otto und Leupold herein mit einem Gefolge abenteuerlich gewappneter Söldner.

OTTO

Besetzt die Thore! Sperret jeden Pfad!
Lasst niemand aus noch ein!

HUBERT UND CHOR

Welch neues Unheil naht?

REINALD

Was willst du, der im tiefen Frieden
Uns wie ein Mörder überfällt?

OTTO

Es hat die Welt mich ausgeschieden:
Ich führe Krieg mit aller Welt.

CHOR DER SÖLDNER

Krieg mit den Pfaffen!
Krieg mit der Welt!
Alles muss unser sein,
Was uns gefällt.
Becher und Schüsseln,
Mädchen und Wein.
Schwert ist der Schlüssel
Zu jeglichem Schrein.

OTTO

Es hat die Welt mich ausgeschieden!

CHOR DER WINZER

(leise, unter sich)

Horch, wie sie drohn in frechem Trutz!
Schafft Waffen her zu Wehr und Schutz!

CHOR DER SÖLDNER

Lachend ersteigen wir
Kloster und Burg,
Keller und Prunkgemach
Spüren wir durch.
Ist uns da drinnen
Genüge gethan,

Scene Four

Trumpets behind the scenes. Lenore dons a veil and forces her way between the viticulturalists. Just then, Otto and Leupold rush in with a posse of soldiers, armed heavily.

OTTO

Man the gate! Block every path!
Let no one in or out!

HUBERT AND CHOIR

What new misfortune approaches?

REINALD

What do you want, you who amid the deepest peace
Attack us like a murderer?

OTTO

The world has cast me out:
I am at war against the whole world.

CHOIR OF SOLDIERS

War against the clergymen!
War against the world!
We must have everything
That we like.
Goblets and bowls,
Girls and wine.
The sword is the key
To every chest.

OTTO

The world has cast me out!

CHOIR OF VITICULTURALISTS

(quietly, among themselves)

Hark, how they rudely threaten so defiantly!
Fetch weapons for our defence and protection!

CHOIR OF SOLDIERS

Laughing we scale
Monastery and castle,
We rummage through
Cellars and state apartments.
When we have done
Enough in there,

Neljäs kohtaus

Trumpettien ääntä näyttämön takaa. Lenore hunnuttaa itsensä ja vetäytyy viinitarhurien joukkoon. Pian tämän jälkeen syöksyvät Otto ja Leupold esiin seurassaan joukko eriskummallisesti aseistettuja palkkasotureita.

OTTO

Miehitäkää portit! Sulkekaa jokainen polku!

Alkää päästäkö ketään ulos tai sisään!

HUBERT JA KUORO

Mikä uusi onnettomuus nyt on edessä?

REINALD

Mitä oikein tahdot, kun keskellä syvää rauhaa
hyökkäät kimppuumme kuin murhaaja?

OTTO

Maailma on hylännyt minut:
käyn sotaa koko maailmaa vastaan.

PALKKASOTURIEN KUORO

Sota mustakaapuja vastaan!

Sota maailmaa vastaan!

Meidän on saatava kaikki,
mistä me pidämme!

Pikarit ja maljat,

tytöt ja viini.

Miekka on avain
jokaiseen lippaaseen.

OTTO

Maailma on hylännyt minut!

VIINITARHURIT

(hiljaa, keskenään)

Kuulkaa, kun he uhkailevat röyhkeässä uhmassaan!

Hankkikaa tänne aseita puolustamaan ja suojaamaan meitä!

PALKKASOTURIT

Naureskellen kipuamme

luostareihin ja linnoihin;

kellarit ja juhlasalit

pengomme läpikotaisin.

Kun olemme saaneet sieltä
haluamme.

Fliegt zu den Zinnen
Glührother Hahn!

OTTO
Fliegt zu den Zinnen
Glührother Hahn!

CHOR
Steigt zu den Zinnen
Glührother Hahn!

OTTO
Ich führe Krieg mit aller Welt!

*(Während des Chors hat Reinald mit den Winzern geredet,
die sich mit Hacken, Weinpfeilen, Hirtenspiessen waffnen.
Jetzt tritt er Otto entgegen.)*

REINALD
Du nahst mit Schwertern und mit Stangen,
Gieb Antwort, was ist dein Begehrt?

OTTO
Gebt mir heraus, die ihr gefangen!
Lenoren gebt mir.

HUBERT
Nimmermehr!

OTTO
Erwägt, was ihr beginnt! Mein
Rächerarm trifft schwer!

REINALD
Unseliger, wie darfst du fordern
Den Frevel, der zum Himmel schreit?

OTTO
Gehorsam! Sonst, bei meinem Eid
In Flammen soll das Kloster lodern!

LENORE
O Jammer!

OTTO
Welch ein Laut! Du bist's, holdsel'ge Maid!
(er eilt auf sie zu, sie weicht zurück, ihr Schleier fällt)
O komm, lass dich von hinnen tragen!

Up to the battlements
Flies the fiery red cock!

OTTO
Up to the battlements
Flies the fiery red cock!

CHOIR
Up to the battlements
Climbs the fiery red cock!

OTTO
I am at war against the whole world!

*(While the choir was singing, Reinald has been speaking
to the viticulturalists, who arm themselves with pickaxes,
vine stakes and shepherds' spears. Now he approaches Otto.)*

REINALD
You come to us with swords and sticks,
Answer me, what is it that you want?

OTTO
Give me the one whom you have captured!
Give me Lenore!

HUBERT
Nevermore!

OTTO
Consider what you are starting!
My arm of vengeance will fall heavily.

REINALD
Unhappy wretch, how can you demand
The sin that cries out to heaven?

OTTO
Be obedient! Otherwise, I swear,
The convent will go up in flames!

LENORE
Oh what misery!

OTTO
That sound! It is you, fair sweet maid!
(he hurries towards her, she shrinks away, her veil falls)
O come, let me take you away from here!

lehahtaa linnanharjalle
tulipunainen kukko!

OTTO
Lehahtaa linnanharjalle
tulipunainen kukko!

KUORO
Nousee linnan harjanteelle
tulipunainen kukko!

OTTO
Käyn sotaa koko maailmaa vastaan!

*(Kuuron aikana Reinald on puhunut viinitarhureille,
jotka ovat aseistautuneet hakuin, viinin tukiseipäin ja
paimensauvoin. He menevät Ottoa vastaan.)*

REINALD
Lähestyt miekoin ja seipäin;
vastaa meille: mitä sinä haluat?

OTTO
Antakaa minulle hän, jonka vangitsitte!
Antakaa minulle Lenore!

HUBERT
Ei ikinä!

OTTO
Harkitkaa, mihin ryhdytte!
Kostava käteni iskee raskaasti!

REINALD
Onneton! Kuinka saatat kutsua pahantekijäksi miestä,
joka huutaa taivasta apuun!

OTTO
Kuuliaisuutta! Tai vannon,
että luostari loimuaa liekeissä!

LENORE
Voi kurjuutta!

OTTO
Tuo ääni! Sehän olet sinä, suloinen neito!
(rientää Lenoren luo; tämä karttaa häntä ja samassa Lenoren huntu putoaa)
Oi tule, anna minun viedä sinut pois täältä!

REINALD (*zu Lenoren*)

Wir schützen dich, du darfst nicht zagen!

OTTO

So wählst du Zwang? Wohlan –

LENORE

Halt ein!

HUBERT

Jetzt, Herr, sei mächtig mit den Schwachen!

Ihr Winzer, auf zum Kampf!

OTTO (*zu seinem Gefolge*)

Zum Kampf!

CHOR

Zum Kampf!

LENORE

Ha, dort ein Nachen!

Rette mich, rette mich, flutender Rhein!

OTTO

Ha! Sie entweicht. Auf! Ihr nach!

REINALD (*stellt sich ihm mit gezogenem Schwert entgegen*)

Bis dieses Schwert zersplittert,
kommst du hier nicht vom Platz.

OTTO

Verdamnis dir und Fluch!

(*Lenore ist verschwunden. Sie fechten*)

Fünfter Auftritt

In diesem Augenblicke erscheint ein Trauerherold an der Spitze eines langsam vorschreitenden Leichenzuges, der sich gegen die Pforte der Klosterkirche bewegt. Vor dem Sarge wird ein grosses Banner getragen. Der Zug trennt die Fechtenden und schneidet dem Pfalzgrafen den Weg zum Strome ab.

TRAUERHEROLD

Den Gottesfrieden ehrt! Habt Achtung vor den Todten!
Geleit fromm den Trauerzug!

REINALD (*to Lenore*)

We shall protect you, do not be afraid!

OTTO

So, you choose force? Well, then –

LENORE

Stop!

HUBERT

Now, Lord, be powerful with the weak!

Viticulturalists, into battle!

OTTO (*to his retinue*)

Into battle!

CHOIR

Into battle!

LENORE

Ha! there is a boat!

Save me, save me, flowing Rhine!

OTTO

Ha! She is escaping. Quick! Follow her!

REINALD (*stands opposite him, his sword drawn*)

You will not leave this spot
Until my sword is shattered.

OTTO

A curse and damnation upon you!

(*Lenore has disappeared. They fight*)

Scene Five

At this moment a funeral herald appears at the head of a slowly advancing funeral cortège, moving towards the gate of the convent. A large banner is being carried ahead of the coffin. The procession separates the two fighters and blocks the Count Palatinate's way to the river.

FUNERAL HERALD

Honour divine peace! Have respect for the dead!
Devoutly escort the funeral procession!

REINALD (*Lenorelle*)

Me suojelemme sinua, sinun ei tarvitse epäröidä!

OTTO

Siis valitset pakon? No hyvä –

LENORE

Lopeta!

HUBERT

Herra, anna nyt voimasi heikoille!

Viinitarhurit, käydään taisteluun!

OTTO (*seuralaisilleen*)

Taisteluun!

KUORO

Taisteluun!

LENORE

Ah, tuolla on vene!

Pelasta, pelasta minut, vuolas Rein!

OTTO

Mitä! Hän pakenee. Liikkeelle! Hänen jälkeensä!

REINALD (*asettuu paljastetuin miekoin häntä vastaan*)

Ennenkuin tämä miekka on pirstaleina,
et pääse täältä minnekään.

OTTO

Kadotus ja kirous sinulle!

(*Lenore on hävinnyt. Miehet taistelevat.*)

Viides kohtaus

*Tällä hetkellä ilmestyy Suruairut hitaasti etenevän ruumissaaton
kärjessä. Kulkue on matkalla luostarikirkkoon. Arkun edessä
kannetaan suurta viiriä. Kulkue erottaa kaksintaistelijat toisistaan
ja katkaisee kreiviltä tien virralle.*

SURUAIRUT

Kunnioittakaa Jumalan rauhaa! Kunnioittakaa kuolleita!

Saattakaa hartaina surukulkuetta!

CHOR

Geleitet fromm den Trauerzug,
Zu Boden senkt das Schwert!

OTTO (*das Banner erkennend*)

Ha, was erblick' ich! Das Wappen dort ist mein.
Sprecht, wen begrabt ihr?

HEROLD

Die Pfalzgräfin vom Rhein.

OTTO (*zurücktaumelnd*)

Mein Weib! Mein Weib!

REINALD

Erbarne Gott sich dein!

(Pause. Nur der Trauermarsch geht fort.)

HUBERT

Folgt mir, und bringt ihr die letzten Ehren dar,
Der Herrin, die allen theuer war.

CHOR DER WINZER

Es bringt ihr unsre Schaar,
Mit Thränen die letzten Ehren dar.

(Hubert, Reinald und die Winzer schliessen sich dem Zuge an und verschwinden mit demselben in der Klosterkirche.)

Sechster Auftritt

Otto. Die Söldner.

OTTO

O welche Mattigkeit! Wie Blei so schwer
Liegt auf mir das Gefühl des Lebens.
Todmüde ist mein Haupt; kaum trägt
der Fuss mich mehr;
Ich möchte weinen, doch vergebens.
Ach, Alles düster! Alles leer!

CHORGESANG AUS DER KIRCHE

Aus der Tiefe hör' uns rufen!
Herr, zu deines Thrones Stufen
Nimm die Seele gnädig an!
Der hienieden
Qual beschieden,

CHOIR

Devoutly escort the funeral procession,
The sword sinks to the ground!

OTTO (*recognizing the banner*)

Ha! What is this I see? The coat of arms there is my own.
Tell me, who are you burying?

HERALD

The Countess Palatinate of the Rhine.

OTTO (*staggering backwards*)

My wife! My wife!

REINALD

May God have mercy on you!

(Pause. Only the funeral march continues.)

HUBERT

Follow me, and pay a last tribute
To the Lady who was dear to everybody.

CHOIR OF VITICULTURALISTS

All of us pay her
A final tearful tribute.

(Hubert, Reinald and the viticulturalists join the cortège; they all disappear into the convent.)

Scene Six

Otto. Soldiers.

OTTO

Oh what weariness! Life weighs oppressively
Upon me, as heavy as lead
My head is deathly tired;
My legs can hardly support me any longer.
I should like to cry, but in vain.
Oh, everything is sombre! Everything is empty!

CHOIR FROM THE CHURCH

From the depths hear us call!
Lord, mercifully accept this soul
At the steps of your throne!
She who here on earth
Suffered torment:

KUORO

Saattakaa hartaina surukulkuetta!

Laskekaa miekkanne maahan!

OTTO (*tunnistaen viirin*)

Mitä näenkään! Vaakuna tuolla on minun.

Kertokaa, kenet te hautaatte?

AIRUT

Reinin palatsikreivittären.

OTTO (*horjahtaa taaksepäin*)

Vaimoni! Vaimoni!

REINALD

Jumala sinua armahtakoon!

(*Tauko. Vain surumarssi jatkuu*)

HUBERT

Seuratkaa minua, ja lausukaa hänelle viimeinen tervehdyksenne;
valtjattarelle, joka oli kaikille rakas.

VIINITARHURIEN KUORO

Me kaikki lausumme

itkien hänelle viimeisen tervehdyksemme.

(*Hubert, Reinald ja viinitarhurit liittyvät kulkueeseen ja poistuvat sen kanssa luostarikirkkoon.*)

Kuudes kohtaus

Otto. Palkkasoturit.

OTTO

Voi tätä uupumusta! Lyijynraskaana tunnen
elämän painon ylläni.

Pääni on kuolemanväsynyt; tuskin kantavat
jalkani minua enää.

Tahtoisin itkeä, mutta se on turhaa.

Ah, kaikki on synkkää! Kaikki on tyhjää!

KUOROLAULU KIRKOSTA

Syvyydestä kuule meidän huutavan!

Herra, ota valtaistuimesi juureen

armossasi vastaan sielumme!

Joka täällä alhaalla

sai osakseen tuskaa,

Gieb ihr deinen ew'gen Frieden,
Lass Erbarmen sie empfañ!

OTTO

Hätt' ich sie lieben können, ach,
Die ich verstieß, die ich zerbrach!
Sie ist dahin. O könnt' ich's sühnen!
O wüßt' ich einen frischen Reitertod
Bei der Trompeten Schall im Grünen:
Vorüber wäre jede Noth.

*(Er hebt Lenorens Schleier auf,
welcher noch am Boden liegt.)*

Aber nein, nein, nein!
Soll ich knabenhaft entsagen,
Nun das Schrecklichste geschehn?
Nein, das Letzte muss ich wagen,
Oder stolz zu Grunde gehn. –
Auf, ihr Mannen!

CHOR *(sich nähernd)*
Herr, gebeut!

OTTO

Noch gen Boppard zieht ihr heut.
Dort im Buchenwald verborgen
Harrt ihr meiner bis zum Morgen.
Komm' ich: gut. Wo nicht: zum Sold
Theilt euch Leupold all mein Gold.
Nimmer denk' ich dann zu kehren,
Und entbind' euch eurer Pflicht.

ERSTER SÖLDNER
Herr, ihr wollt? –

OTTO

Die Zeit wird's lehren.
Zeuch gen Boppard. Forsche nicht!

Grant her your eternal peace,
May she receive mercy!

OTTO

Oh, if only I had been able to love her,
She whom I rejected, whose spirit I broke!
She has passed on. Oh, if only I could atone!
Oh, if I could find an honest knight's death
With the sound of trumpets, in the green fields:
Then all my distress would be over.

*(He picks up Lenore's veil,
which is still lying on the ground.)*

But no, no, no!
Should I give up, like a boy,
Now that the worst is already behind me?
No, I must dare to take the final step,
Or proudly go to my destruction. –
Men, come along!

CHOIR *(approaching)*
Sir, command us!

OTTO

Already today you will set off for Boppard.
There, concealed in the beech forest,
You will wait for me until the morning.
If I come: all well and good. If not:
Leupold will share out all my gold as your reward.
Then I shall no more think of returning,
And shall release you from your duties.

FIRST SOLDIER.
Sir, what do you want? –

OTTO

Time will tell.
Set off for Boppard. Don't ask too many questions!

saakoon Sinulta ikuisen rauhasi,
anna hänen saada armo!

OTTO

Olisinpa voinut rakastaa häntä,
jonka torjuin, jota nöyryytin!
Hän on poissa. Kunpa voisin sovittaa kaiken!
Kunpa voisin kokea rehdin ritarikuoleman
trumpettien kaikuessa aamunsarastuksessa;
koko ahdinko olisi silloin lopussa.

*(Hän ottaa Lenoren hunnun,
joka on jäänyt maahan.)*

Mutta ei, ei, ei!

Pitäisikö minun lapsellisesti antaa periksi
nyt, kun kaikkein pahin on tapahtunut?
Ei, minun on uskallettava loppuun asti,
tai sitten kaatua kaikella kunnialla.
Lähdetään, miehet!

KUORO *(lähestyen)*

Herra, käsketään!

OTTO

Kuljette vielä tänään Boppardia kohti.
Siellä, pyökkimetsään piiloutuneina
odotatte minua aamuun asti.
Jos tulen, niin hyvä on. Jos en:
Leupold jakaa teille kaiken kultani palkkioksi.
Siinä tapauksessa en ajattele enää koskaan palaavani
ja vapautan teidät tehtävästänne.

ERÄS PALKKASOTUREISTA

Herra, mitä haluatte? –

OTTO

Sen on aika näyttävä.
Lähtekää Boppardiin. Älä urki mitään!

Siebenter Auftritt

Verwandlung.

Die Klippe über dem Strome. Auf der Höhe des Felsvorsprungs sitzt Lenore, ihr langes Haar ordnend und schmückend. Später Otto.

LENORE

Ich habe mein Herz verloren,
Das liegt im tiefen Rhein;
Ihm hab' ich mich verschworen,
Darf keines andern sein.
Mein Sinn ist schwer, meine Brust ist leer,
Ich kenne nicht Lächeln, nicht Weinen mehr;
Ich habe mein Herz verloren,
Das liegt im tiefen Rhein.
Wie leicht ist Lust verdorben,
Und Lieb' ist eitel Noth!
Mir dünkt, ich bin gestorben,
Und bin doch schön und roth.
Wann schlägt die Stunde,
Wann kommt der Tag,
Da Alles, Alles enden mag.

(Otto ist schon während ihres Gesanges im Nachen erschienen. Er steigt an's Land.)

OTTO

Wie damals grüsst mich Alles wieder.
Vom Felsenhang
Verlockend hernieder
Schallt ihr Gesang.
Und zieht und reisst mich hin zu ihr –
Lenore!

LENORE

Wer ruft mir?

OTTO

Ich bin's, um dich gejagt wie ein Wild,
Das die Jäger hetzen,
Verfehmt im Wald, genannt im Gefild –
O wolle du mich letzen!
Mich, der um dich sein Glück, seine Ruh,
Sein Alles giebt,

Scene Seven

Scene change.

The rock above the river. Lenore is sitting at the peak of the promontory, tending her long hair and making herself beautiful. Later Otto.

LENORE

I have lost my heart,
It lies deep in the Rhine.
I have promised myself to the Rhine,
I cannot belong to anyone else.
My heart is heavy, my breast is empty,
I no longer know what it is like to smile or to cry.
I have lost my heart,
It lies deep in the Rhine.
How easily is pleasure destroyed,
And love is vain distress!
It seemed to me as though I were dead,
And yet I am fair and ruddy.
When will the hour strike,
When will the day come
When everything, everything will be ended?

(During her song, Otto has already appeared in a boat. He disembarks.)

OTTO

Everything greets me as it did in former times.
Her song echoes
Enticingly down
From the rocky slope.
And it draws me, it forces me to go to her.
Lenore!

LENORE

Who is calling me?

OTTO

It is me, who hunted you,
As a wild animal is pursued by the hunters,
Chased in the forest, driven away in the fields –
Oh, if only you wanted to refresh me!
Me, who gave his all for you,
His happiness, his rest,

Seitsemäs kohta

Näyttämönmuutos.

Kallio virran yläpuolella. Korkealla kalliokielekkeellä istuu

Lenore, pitkää tukkaansa laitellen ja koristellen.

Myöhemmin Otto.

LENORE

Olen menettänyt sydämeni,
se lepää syvällä Reinin pohjassa;
olen vannonut valani Reinille,
en voi olla kenenkään toisen oma.
Mieleni on raskas, rintani on tyhjä,
en tunne naurua, en itkua enää;
olen menettänyt sydämeni,
se lepää syvällä Reinissä.
Kuinka kevyesti ilo tuhoutui,
ja rakkaus on pelkkää kurjuutta!
Minusta tuntuu, että olen kuollut,
ja olen silti kaunis ja rusoposkinen.
Milloin lyö hetki,
milloin tulee päivä,
jolloin kaikki, kaikki saa loppunsa.

*(Otto on jo Lenoren laulun aikana ilmestynyt
veneineen. Hän astuu maihin.)*

OTTO

Kuin silloinkin, tervehtii kaikki taas minua.
Kallionharjanteelta
kaikuu hänen laulunsa
houkuttelevana tänne alas.
Se vetää ja tempaa minut hänen luokseen –
Lenore!

LENORE

Kuka kutsuu minua?

OTTO

Minä se olen, jota sinun vuoksesi
ajetaan takaa kuin riistaeläintä, jota metsästäjät
hätyyttävät suojattomana metsässä, kirottuna kedolla –
Kunpa tahtoisit virvoittaa minua!
Minua, joka annoin sinun tähtesi
onneni, rauhani ja kaikkeni,

Der nichts mehr will, als dich allein,
Der dich meint, der dich liebt!

LENORE

Ich weiss von keinem, der mich liebt.
Reissenden Stromes flutet die Zeit.
Wie ein Traum noch dämmert mir ferne,
Doch der Traum war bitteres Leid.

OTTO

Ich weiss, ich hab' an deiner Huld
Frevel begangen,
Aber zehnfach grössere Schuld
Thürmt mich empor, dich wieder zu erlangen.
Geschmäht von der Welt, von Gott verstossen
Um ein Lächeln von deinen Wangen.
Du bist die letzte Zuflucht, die mir blieb,
Nun alles fällt –
Nimm Du mich an! O, vergiss! Vergieb!
Und ich lache der Welt.

LENORE

Lass ab! Lass ab! Zwischen dir und mir
Steht hinfort eine dunkele Macht;
Nicht klag' ich dich an, nicht bejammr' ich mich selbst,
Das Geschick sei schweigend vollbracht.
Ich weiss nur eins: Von einander sind
Wir geschieden auf ewige Zeit.

OTTO

O nein! Nein! So stösst du mich nicht fort!
O gedenke die Zeit,
Holdselige Maid,
Da ich hier zu Füssen dir sass,
Und mit quellender Brust
In unendlicher Lust
Die Welt und mich selber vergass;
Da dein Auge so blau
Von gesegnetem Thau
Wie das Veilchen im Frühling floss,
Da dein Arm mich umschlang
Und Ruh dein Gesang
In die flutende Seele mir goss –

Who wants for nothing but you alone,
Who cares about you, who loves you!

LENORE

I know of nobody who loves me.
Time passes like the powerful current.
Like in a dream, dawn distantly breaks for me,
But the dream was bitter suffering.

OTTO

I know, I have sinned
Against your beauty.
But ten times greater a guilt straightens me up
So that I might win you back.
Reviled by the world, cast out by God,
All for a smile from your cheeks.
You are the last refuge that remains for me,
Now everything is collapsing –
Accept me! Oh, forget! Forgive!
And I shall laugh at the world.

LENORE

Stop! Stop! Between you and me
There stands forthwith a dark power;
I do not blame you, I do not bewail my own position,
May fate run its course in silence.
Only one thing do I know: we are separated
From each other for eternity.

OTTO

Oh no! No! Do not cast me away like this!
Oh, consider the time,
Sweet, fair maid,
When I sat here at your feet,
And with o'erflowing heart
In eternal desire
I forgot the world and myself.
When your gaze so blue
With blessed dew
O'erflowed like a violet in springtime,
When your arm embraced me
And your singing poured
Peace into my streaming soul –

joka ei mitään enempää halua kuin sinut yksin,
joka välittää sinusta, joka rakastaa sinua!

LENORE

En tiedä ketään, joka rakastaa minua.
Aika kulkee vuolaan virran myötä.
Unen lailla kajastaa minulle kaukaisuus,
mutta se uni oli katkeraa kärsimystä.

OTTO

Tiedän menetelleeni raukkamaisesti
sinun hellyyttäsi kohtaan,
mutta kymmenkertaisesti raskaampi syntivelka
kasautui eteeni saadakseni sinut takaisin.
Maailman häpäisemänä, Jumalan hylkäämänä
vain saadakseni hymyn huuliltasi.
Olet viimeinen pakopaikka, joka minulle jäi.
Nyt kaikki sortuu –
ota minut takaisin! Anna anteeksi! Unohda!
Ja minä hymyilen maailmalle.

LENORE

Luovuta! Luovuta! Välillemme jää
tästedes synkeä voima;
en minä sinua syytä, en valita itseni tähden.
Kohtalo täytyköön vaieten.
Tiedän vain yhden asian: me eroamme toisistamme
ikuisiksi ajoiksi.

OTTO

Voi ei, ei! Noin et torju minua pois!
Oi, ajattele sitä aikaa,
ihana neito,
kun istuin täällä jalkaisi juuressa,
rintani sykkiessä
kyltymätöntä halua.
Unohdin maailman ja itseni,
kun siniset silmäsi sädehtivät
kuin keväisen kasteen siunaamat orvokit,
kun käsivartesi kiertyi ympärilleni,
ja laulusi antama rauha
valoi levollisuutta
pakahtuvaan sieluuni –

LENORE

Nicht beschwöre die Zeit!
Denn sie fliegt so weit,
Und sie kehrt uns nimmer zurück;
Wohl schwankt mir der Sinn,
Doch dahin, doch dahin,
Doch dahin auf immer dahin ist das Glück.

OTTO

Schon erzittert dein Herz
In der Sehnsucht Schmerz,
Bei der wonnigen Stund,
Da küssend vom Mund
Ich die athmende Seele dir trank,
Bei dem jauchzenden Glück –

LENORE

Weh! Könnst' ich zurück!
O was weckst du begrabenen Laut!
Lass ab! Lass ab!

OTTO

An mein Herz! Komm herab!

CHOR DER GEISTER

(unsichtbar)

Halt ein, verfehnte Braut!

LENORE

(wie aus schweren Kämpfe allmählich sich aufrichtend)

Weh mir! – Kehr um! Nicht wag mir zu nahn,
Ich bin gepanzert wie in Erz,
Vorbei! Vorbei! Lass ab von dem Wahn!
Nichts weiss von Liebe mein Herz.
Wie ein bebender Ton,
Wie ein wehender Traum
Wie der sterbenden Welle
Verrinnender Schaum
So verrann sie in Nacht und Schmerz.

OTTO

O lass' mich nicht vergebens fleh'n!
Wie vermag ich es zu tragen,
Dieses namenlose Weh!

LENORE

Do not recall that time!
For it flies so far away
And will never return to us;
My senses are shocked,
Yet gone, yet gone,
Yet gone forever is that happiness.

OTTO

Your heart is already trembling
In the pain of longing,
At the blissful hour
When I drank in your breathing soul,
Kissing your mouth,
In exultant joy –

LENORE

Alas! If only I could go back!
Oh, why do you awaken these buried sound!
Stop! Stop!

OTTO

Come to my heart! Come down!

CHOIR OF SPIRITS

(invisible)

Wait, condemned bride!

LENORE

(gradually standing up, as though after a hard struggle)

Alas! – Turn around! Do not dare to approach me,
I am armoured, as if set in iron,
It is over! Over! Stop this madness!
My heart knows nothing of love.
Like a trembling note,
Like a fluttering dream,
Like the vanishing foam
Of the dying wave,
It ebbed away in night and in pain.

OTTO

Oh, don't make me beseech you in vain!
How can I bear it,
This nameless agony!

LENORE

Älä manaa esiin sitä aikaa!
Sillä se liittää jo kaukana
eikä se palaa koskaan takaisin.
Minunkin mieleni järkkyy,
mutta mennyttä, mutta mennyttä,
ainiaaksi mennyttä on onni.

OTTO

Sinun sydämesi vavahtaa jo
kaipuun tuskassa,
siinä autuaassa hetkessä,
jolloin suudellen huuliasi
join sielusi sykettä
onneni huumassa –

LENORE

Voi! Pääsisinpä takaisin!
Miksi herätät henkiin unohdetun äänen!
Lopeta! Lopeta!

OTTO

Tule rinnalleni! Tule alas!

HENKIEN KUORO

(näkyvätönnä)
Pysähdy, tuomittu morsian!

LENORE

(kuin vähitellen raskaasta kamppailusta tointuen)
Voi minua! Käänny takaisin! Älä uskalla lähestyä minua!
Olen kuin malmiin panssaroitu.
Kaikki on ohi! Luovu harhoistasi!
Sydämeni ei tiedä mitään rakkaudesta.
Kuin värähtelevä ääni,
kuin häälyvä unelma,
kuin kuolevien aaltojen
haihtuva vaahto, niin hiipui
rakkauteni yöhön ja tuskaan.

OTTO

Oi älä anna minun rukoilla turhaan!
Miten pystyn kestäämään
tämän sanoinkuvaamattoman tuskan?

LENORE

Ich kenne dich nicht! Geh deinen Pfad!
Die Braut bin ich worden des Rheines.

OTTO

Hör auf, o höre auf!
Ach, ich erliege dieser Pein!

LENORE

Hinweg! Mein zürmender Bräutigam naht,
Ich kenne dich nicht! Geh deine Pfad,
Erfüll' dein Schicksal, ich meines!

OTTO

O Himmel, erbarme dich mein!
Weh! Weh! Vor meinen Augen kreist
Das All. Der Anker meiner Seele reisst
In Wahnsinn und Schmerz.
So hold, so verlockend das Auge dein,
So hart du selber wie ein Stein!
Scheitre, scheitre mein Herz!
Es ist Alles dahin! Es ist Alles vorbei!
Das Gericht kommt gegangen.
Fahrwohl du schöne, todtsschöne Fey!
Du sollst dein Opfer empfangen!
(er stürzt sich in den Strom)

CHOR DER GEISTER

Heil! Heil der mächtigen Sterblichen!
Heil! Heil der Schönheitverderblichen!
Rache, Rache schufen wir dir!

Letzter Auftritt

Lenore auf der Klippe sitzend. Es dunkelt tief. Hubert, Reinald, Winzer und Winzerinnen kommen mit Fackeln.

REINALD

Sie ist's! Sie ist's! Dort sitzt sie auf der Ley!

CHOR

Sie ist gefunden! Kommt herbei!

HUBERT

O Kind, wir suchten dich mit Schmerzen.
Nun komm, und ruh'
An deines Vaters Herzen!

LENORE

I do not know you. Go on your way!
I have become the bride of the Rhine.

OTTO

Stop, o stop!
Oh, this pain is killing me!

LENORE

Away! My angry fiancé is drawing near,
I do not know you. Go on your way,
Succumb to your own fate, as I shall to mine!

OTTO

Heaven, have mercy on me!
Alas! Alas! Everything is spinning
Before my eyes. The anchor of my soul
Is torn away in madness and pain.
So fair, so enticing is your gaze,
And yet you yourself are as hard as stone!
Founder, founder, my heart!
All is at an end! It's all over!
Justice is taking its course.
Farewell, o beautiful, fatally beautiful nymph!
You shall receive your sacrifice!
(he casts himself into the river)

CHOIR OF SPIRITS

Hail! Hail to the powerful mortal!
Hail! Hail to her with the pernicious beauty!
Revenge, revenge we achieved for you!

Final Scene

Lenore is sitting on the rock. It is very dark. Reinald, the viticulturalists and their wives arrive with torches.

REINALD

It's her! It's her! There she is, sitting on the rock!

CHOIR

She has been found! Come here!

HUBERT

O my child, we sought you with pain.
Now come, and rest
By your father's heart!

LENORE

En tunne sinua! Kulje tietäsi,
minusta on tullut Reinin morsian.

OTTO

Lopeta, lopeta!
Ah, minä menehdyn tähän tuskaan!

LENORE

Mene pois! Vihainen sulhaseni lähestyy!
En tunne sinua! Kulje tietäsi,
täytyyköön kohtalosi, niin myös minun!

OTTO

Oi taivas, armahda minua!
Voi minua! Kaikki kulkee silmäini editse.
Sieluni ankkuri murskautuu
mielettömyyteen ja tuskaan.
Silmäsi olivat niin lempeät ja kiehtovat;
itse olet yhtä kova kuin kivi!
Murskaudu, murskaudu, sydämeni!
Kaikki on lopussa! Kaikki on ohi!
Oikeus kulkee kulkuaan.
Jää hyvästi, sinä kaunis, kuolonkaunis haltijatar!
Olet vastaanottava uhrisi!
(heitäytyy virtaan)

HENKIEN KUORO

Onnea, onnea mahtavalle kuolevaiselle!
Onnea turmiolliselle kauneudelle!
Koston, koston me sinulle toimitimme!

Viimeinen kohtaus

*Lenore istuu kalliolla. Syvä hämärä. Hubert, Reinald,
viinitarhurit ja heidän vaimonsa tulevat soihduineen.*

REINALD

Se on hän! Tuolla hän istuu kallionkielekkeellä!

KUORO

Hänet on löydetty! Tulkaa tänne!

HUBERT

Voi lapseni, etsimme sinua tuskan vallassa.
Tule nyt ja rauhoitu
oman isäsi rinnalla!

LENORE

Lasst mich, mein Tagwerk ist vollbracht.
Mit ihren Sternen kommt die Nacht.
Mein Haupt ist schlafestrunken,
Es sehnt mein Herz nach all dem Streit
In's Stille sich, in die Dunkelheit,
Denn die Welt, die Welt ist versunken.

HUBERT

Nicht also! Heilt doch jeder Gram der Erde!
In's Leben wende dich zurück!

CHOR

O komm zurück! O komm zurück!

LENORE

Nimmermehr! Mich hält ein Schwur.

CHOR UND REINALD

Lass uns nicht vergebens fleh'n!

HUBERT

Wenn jeder Rath umsonst verhallt,
Wohlan, so brauch ich denn Gewalt.

LENORE

Zurück! Ich habe nichts mit euch gemein.
Und wohnt bei Menschen kein Erbarmen,
Ruf' ich zu dir, brausender Rhein.
Mein Bräutigam, ich harre dein!
Errette mich mit starken Armen!

*(Donnerschlag. Der obere Theil der Felsenwand zerbricht,
und eine hohe krystallene Pforte wird sichtbar. Hubert,
Reinald und die Winzer taumeln zurück und stehen
wie gebannt.)*

HUBERT. REINALD. CHOR

Welch' Entsetzen! Welch ein Grausen!
Weh, sie selber – sie ruft's herein!

LENORE

(in die Pforte tretend, zu den Anderen zurückgewandt)
Fahrt wohl! Ihr kennt nicht meine Bahn.
Mein erstes Werk ist abgethan,
Und wer hinfort mich naht, und die Treue verrieth,
Ihn reißt mit Gewalt in die Strudel

LENORE

Leave me, my day's work is done.
The night is coming, and its stars.
My head is heavy from tiredness,
After all the conflict my heart yearns
For quiet, for darkness,
For the world, the world has collapsed.

HUBERT

This is not the case! Every earthly pain abates!
Turn back to life!

CHOIR

O come back! O come back!

LENORE

Nevermore! I am bound by an oath.

CHOIR AND REINALD

Let us not beseech you in vain!

HUBERT

If all our advice falls upon deaf ears,
Very well, I shall use force.

LENORE

Get back! I have nothing in common with you.
And, if there is no mercy among people,
I shall call to you, roaring Rhine,
My bridegroom, I await you!
Save me with your strong arms!

*(Thunder. The upper part of the rock breaks away,
and a lofty, crystal gate becomes visible. Hubert,
Reinald and the viticulturalists stagger back and
stand as though bewitched.)*

HUBERT. REINALD. CHOR

What horror! What terror!
Alas, she herself – she conjured it up!

LENORE

(passing through the gate, turning back to the others)
Farewell! You know not what course I shall take.
My first task is accomplished,
And whoever approaches me now and betrays his faith
Will be thrown forcefully into the eddying waters

LENORE

Jättäkää minut, päivätyöni on tehty
Yö koittaa tähtineen,
pääni on unenhuumassa.
Sydämeni kaipa kaikkien kamppailujen jälkeen
hiljaisuuteen, pimeyteen,
sillä maailma on sortunut.

HUBERT

Ei ole! Lientyyhän kaikki mainen tuska!
Käänny takaisin elämään!

KUORO

Oi tule takaisin! Tule takaisin!

LENORE

En koskaan enää! Vala sitoo minut!

KUORO JA REINALD

Älä anna meidän rukoilla turhaan!

HUBERT

Jos kaikki neuvot kaikuivat kuuroille korville,
niin hyvä, silloin käytän voimakeinoja.

LENORE

Takaisin! Minulla ei ole kanssanne mitään yhteistä.
Ja ellei ihmisissä ole lainkaan sääliä,
kutsun sinua, vaahtopäinen Rein.
Sulhaseni, odotan sinua!
Pelasta minut vahvoille käsivarsillesi!

*(Ukkosenjyrähdys. Kallioseinämän ylempi osa
halkeaa, ja korkea, kristallinen portti tulee näkyviin.
Hubert, Reinald ja viinitarhurit hoipertelevat takaisin
kuin noiduttuina.)*

HUBERT, REINALD JA KUORO

Miten kauheaa! Miten hirvittävää!
Voi, hän itse – hän manaa sen esiin!

LENORE

(astuu portille; muitten puoleen kääntyen)
Jääkää hyvästi! Te ette tunne tietäni.
Ensimmäinen työni on tehty loppuun.
Ja se, joka tästedes lähestyy minua
ja pettää luottamukseni,

Mein Lied,
Dass er Tod und Verderben erjage.
Denn bei Tag, denn bei Nacht,
wohl über dem Rhein
Will ich rufen im Fels, will ich klagen im Stein
Von verlorener Liebe die Klage.

HUBERT. REINALD. CHOR
Weh! Sie ist für uns verloren!
Zu des Bergs krystallinen Thoren
Kühnen Fusses geht sie ein.

CHOR DER GEISTER
Heil! Wir führen dich zum Throne,
Heil! Es winkt die Feyenkronen,
Heil dir Königin vom Rhein!

(Der Vorhang fällt)

By my song,
Where he will succumb to death and ruin.
For by day, and by night,
Here above the Rhine
I shall call from within the rock, wail from within the stone,
Singing the lament of lost love.

HUBERT. REINALD. CHOIR
Alas! She is lost to us!
With brave steps she enters
Through the mountain's crystal gate.

CHOIR OF SPIRITS
Hail! We shall lead you to the throne,
Hail! The nymph's crown beckons,
Hail, o queen of the Rhine!

(The curtain falls)

sen syöksee lauluni väkivalloin syöveriin,
niin että hän kohtaa kuoleman ja tuhon.
Sillä päivin ja öin, juuri tuolla
Reinin yläpuolella
tulen kutsumaan kallioita, valittamaan kiville
kadotetun rakkauden murhetta.

HUBERT, REINALD ja KUORO
Voi! Olemme menettäneet hänet!
Vuoren kristalliportista
hän käy sisään rohkein askelin.

HENKIEN KUORO
Ollos tervehditty! Saatamme sinut valtaistuimelle,
ollos tervehditty! Jo kutsuu haltijattaren kruunu!
Ollos tervehditty, Reinin kuningatar!

(esirippu laskee)

Also available:

Erkki Melartin

Aino (opera in 2 acts)

Ritva-Liisa Korhonen, soprano; Sauli Tiilikainen, baritone;

Lilli Paasikivi, mezzo-soprano; Pia Freund, soprano;

Aki Alamikkotervo, tenor; Dominante Choir;

Lahti Symphony Orchestra / Ulf Söderblom

BIS-CD-1193/1194

Recording data: 2003-05-08/09 at public concerts in the Sibelius Hall, Lahti, Finland
Balance engineer/Tonmeister: Ingo Petry
Neumann microphones; Studer AD 19 microphone pre-amplifier and D/A converter; Yamaha O2R mixer;
Genex GX 8500 MOD recorder; Stax headphones

Producer: Marion Schwebel

Digital editing: Annette Rauhaus, Martin Nagorni

Cover text: © Silja Geisler 2003

Translations: Andrew Barnett (English); Jussi Törnwall (Finnish); Jean-Pascal Vachon (French)

Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saltdean, Brighton, England

BIS CDs can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, S-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 • Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40

e-mail: info@bis.se • Website: www.bis.se

© & © 2003, BIS Records AB, Åkersberga.

Under perioden 2002-2005 erhåller BIS Records AB stöd till sin verksamhet från Statens kulturråd.

**The Lahti Symphony Orchestra is supported in this recording project by:
The Finnish Performing Music Promotion Centre (ESEK)
Svenska litteratursällskapet i Finland
LUSES**

